

018

КӨРКЕМ
ӘДЕБИЕТ

Поэзия

КӘКІМБЕК
САЛЫҚОВ

М

41296

КӨҢІЛ
НАЗЫ

"Жазушы"
баспасы

КӨРКЕМ
ӘДЕБИЕТ
Поэзия

КӘКІМБЕК
САЛЫҚОВ

КӨҢІЛ НАЗЫ

Өлеңдер

Алматы
"Жазушы"
2008

*Қазақстан Республикасы
Мәдениет және ақпарат министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитеті
017 “Әлеуметтік маңызды әдебиет түрлерін
шығару” бағдарламасы*

Салықов К

41296

С 18 **Көңіл назы: Өлеңдер.**— Алматы: “Жазушы”,
2008.— 208 бет.

ISBN 978-601-200-124-2

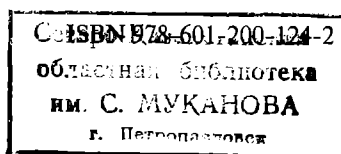
Қазақтың көрнекті ақыны, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, бұрынғы Одақтық саяйыстардың жүлдегері, Мағжан Жұмабаев қорының алтын белгісінің иегері Кәкімбек Салықовтың бұл жинағына жаңа және бұрын жинақтарға кірмеген өлеңдері кіріп отыр. Ой тебіреністері мен өмір көріністерін ақыл, сезім құшағына бөлеп, ақын жырлары еріксіз назар аудартып, жүрекке қонады. “Кенші-ақын”, “Жезкиік-ақын” бұл жолы да ел алғысын алады деп сенеміз.

С 4702250202-053
402(05)-08

ББК 84 Қаз 7-5

018

© Салықов К., 2008
© “Жазушы” баспасы, 2008

Бірінші бөлім

ӨМІР — ДАРИЯ АҒЫСЫ

Тілейтінім

Жүз құбылса өмірдің арай таңы,
Жүзі өзгерді кей достың маңайдағы.
Жүдеп қайтем ондайға,
Жолы болсын,
Жаны сыздап өтті ғой Абай дағы.

Біреу сыйлар сүйікті ақыным деп,
Біреу қимас қымбатты жақыным деп.
Мен не дейін,
Бұл күнде аулақ жүрсе,
Дос болғандар бір кезде әкімім деп.

Қандай жарға соқса да заман селі,
Құлқы таза қалсыншы адам, тегі.
Қарайлама, жалған дос,
жолың болсын,
Күндер өтті байлатқан маған сені.

Өмір қызық — тамаша майдан алаң,
Көп достарың демеші қайда қалған.
Жаман достар адасқан мал секілді,
Берген Құдай бір өзі айдап алған.

Ел дегенде сарқылмас қиялы бар,
Ары, таза, лұғатты ұялылар,
Төс қақпай-ақ доспын деп, дос боп өтер,
Қандай жақсы болғаны зиялылар.

Кештім дүние сан дүркін салған зарын,
Дені таза достықты армандадым.
Барға мәзбіз, беу, тағдыр,
Тілейтінім,
Көпсінбеші қасымда қалғандарын!

20.02.2007

Мағжанның бір өлеңі

Үлкен өлең көңіл толар көлемі,
Мағжан аға “Сағындым” атты өлеңі,
Абақтыда Алла сыбыр еткендей,
Бой тастайды бостандықтың елеңі.

Межешамдай түнде шашқан жарықты,
Алға тартты ақылы жеткен анықты:
“Мен өлсем де, Алаш өлмес, көркейер!” –
Деп сақ қыран сендіріпті халықты.

Көкірек жарған түсінгенім ғажапты:
Сын сағатта шыңдап жатыр қазақты.
“Маған артық — ұлтым үшін өлгенім!” –
Деп кешіпті жан түршігер азапты.

Дауылпаздың дана сөзін тірі аңыз
Естіп жатты Қаратаулар, құба дүз.
Көріпкелдік — әулиелік болжамын
Өлеңдегі өз сөзінен тыңдаңыз:

“Қалың елім, қалың қара ағашым,
Қайраты мол, айбынды ер Алашым!
Өзі-ақ құлар, сырың берме, сабыр қыл,
Ақымақтар байқамаған шамасын!”

Осы емес пе әулиелік, даналық,
Тура келді — Мағжан сөзі бәрі анық.
Кешегі Одақ оқ шығынсыз құлады,
Өз кырсығы сүр жебедей қадалып.

“Көріпкел” ғой ақын сөзі өрелі,
“Пайғамбармын!” дегені де сол еді.
Аспанымда жанды Мағжан жұлдызы,
Тұтатқандай “Сағындым” атты өлеңі.

16.05.2008

Бұлбұлдардың бұлбұлы

(Нұржамал Үсенбаеваға)

Әнші қандай! Асқақ әуен, үн қандай!
Аққу қонып, айдын жайнап тұрғандай.
Баурап алды, елжіретті сұлу саз,
Бүкіл әлем ән базарын құрғандай.

Сайрап тұрды бұлбұлдардың бұлбұлы,
Алау шашқан ән гүлзарын құрды үні.
Шырқап салды, тік шырқады Нұржамал,
Деп тұрды жұрт: “Дүлдүлдердің дүлдүлі!”

Жұлдыздарға жетті әуені күз бойлап,
Желден озып, бұлт төсінде құрды ойнақ.
Тамылжытты, талмауратты, үзілтті,
Ән біткенде нұры жанды, жүзі ойнап.

Шексіз дауыс қол бұлғаған армандай
Болды әншіні сан әуреге салғандай.
Көзі ойнады,
Өзі де бір шаттанды,
Шыңға жетіп әрең тірі қалғандай.

Ұшқыр мезет, құштар ырғақ үзіліп,
Кетер деп ем жан тылсымы үздігіп:
Ән тынғанда... құс жолындай көсіліп,
Әр жүректе үні қалды сызылып.

07.07.2008

Көңіл күзі

Кеткені ме өзгеріп өмір жүзі,
Жеткені ме маған да көңіл күзі?
Ақ дидарын баяғы әжім басқан,
Әже болды көршінің керім қызы.

Шықса бүгін елімде нарық даңқы,
Жан күйзелтті кей о жар өмір салты.
Тым өрескел кейбіреу талтаңдап жүр,
Жүдеулер көп құлазып қалған жалқы.

Талапайдан біреудің қыр асуы,
Із жасыру “пысықтың” шын кәсібі.
Не десек те, сыймай тұр ар-ұятқа,
Табысының келмеген ұнасымы.

Майдангерге сексенде көңіл бұрып,
Пәтер беріп мақтанар құрдық ғұрып.
Ортамызда әлі бар ардагерлер,
Ел қатарлы көрмеген тұрмыс құрып.

Министр ме? Әлде зор заты бар ма?
Жарқыл қаққан қарашы шатырларға.
Тұрады онда магнаттар, қалталылар,
Бұйырмапты ол бақыт ақындарға.

Ауылды ойлап, күрсініп, есім танды,
Көбі кетті, аз үйлік несіп қалды.
Қара басын ойлағыш кей содырдың
Көкірегінен ел мұңы өшіп қалды.

Сабыр таппас сиқыма қара да тұр,
Көрінгендей шошимын заман ақыр.
Толқығаным: ашылып арандары,
Адамшылық азайып бара жатыр.

2005

* * *

Астана деген бір сөзде
Тарих бар ұлтым ұғынар.
Арман бар аңсап бір кезде,
Ұрандап өткен ұлылар.

Бұл сөзде байтақ дала бар,
Теңіздер, өзен, көлдерім.
Қорғаған ата-бабалар
Асқар тау, самал белдерім.

Бұл сөзде Абылай даңқы бар
Хан Кене өжет жалғаған.
Батырлар өшпес салты бар
Намысқа өмірін арнаған.

Астана – Абай арманы,
Шоқанды ерте ашынтқан.
Қаныш боп жерді барлады,
Мұхтарша шабыт тасытқан.

Астана – ұлттың жүрегі,
Бекіткен дербес елдігі.
Ол – Мағжанның тілегі,
Бауыржанның қайсар ерлігі.

Астана десем, жыр қайнар,
Нұрғиса күйі қалықтап.
Қосылар Жұбан, Сырбайлар,
Қан майдан сырын анықтап.

Астана – елім озғандық,
Таңырқап әлем бұл кезде.
Өркендеу, өрлеу, бостандық –
Сыйып тұр бәрі бір сөзге.

Жүрістен жедел жаңылмай,
Гүлденіп қалды Астана.
Бозбала күткен арудай,
Түрленіп қалды Астана.

Қабаттар легін санатпас,
Ғимарат кербез тұруы-ай!!
Көзімен атып қаратпас
Қара көз ерке сұлудай.

Әр саққа көңіл бөлінер,
Теңеулер туып не түрлі.
Біреулерге ол көрінер
Томирис сұлу секілді.

Азиялықтар қарайды
Чио-чио-сан тойға келердей.
Еуропалықтар шолар маңайды
Джультетта көңіл бөлердей.

Ұқсата берсін басқаға,
Келмейді босқа наз артқым.
Өзге емес, біздің Астана
Қыз Жібегі қазақтың.

26.06.2008

Кім бізде көміл мұсылман

Абайша, көміл мұсылман
Қатарда еңбек адамы.
Қарапайым, ысылған,
Қара тер әрбір қадамы.

Мен де бір көміл мұсылман
Жезқазғанда кен қазған.
Ар жолында қысылман,
Сөз кені — өлең мен жазған.

Соғыс жылдар мал бағып,
Жұмыстың буын ұшырған.
Соқа айдаған зар қағып,
Құрдастарым мұсылман.

Майданда да, елде де
Жанкешті күшін ұсынған.
Малшынған қайғы, шерге де,
Ата-анам менің мұсылман.

Көшпелі қауым көрді азап,
Отарлық шегіп, қысылған.
Бүгінгі дербес бар қазақ
Кіршіксіз көміл мұсылман.

21.10.2005

Көңіл назы

Өмірдің жазы өтіп, қысы қалды,
Көңілдің іші тозып, тысы қалды.
Сыр бермей серілікпеп жүрсем дағы,
Көрілік қыр соңыма түсіп алды.

Шақырса қиядағы өмір жазы,
Тулайды асау жүрек болмай мәзі.
Тіршілік бар өуренді анықтаған,
Құс қанат шарықтасын көңіл назы.

Барады жылдар өтіп ағындаған,
Таусылмас, қайран көңіл, назың маған.
Баяғы қызыл ішік киген қызды
Боламын сағынсам да сағынбаған.

Келер деп ел шетіне сырласуға,
Қарайлап тұрғандаймын шың басында.
Көрсем де, көрмесем де естен кетпес,
Қалғандай аңыз болып бір ғасырға.

Ақтарсам айтылмаған үзік сырды,
Жүрекке тым ертерек бұзық кірді.
Көкшетау көп қызының еркесі едім,
Бір қызы Қызылжардың қызықтырды.

Көңіл назы

Қыс келіп, сағындырса өмір жазы,
Өзіңсің, туған елім, әділ қазы.
Қалған жас қалған іске жетсе екен деп,
Ұйқыдан ерте оятар көңіл назы.

* * *

Қайғы шектім ортаймас тым ертерек,
Тұйық болдым шығармас сыр келтелеп.
Мұң сейілттер қолымда қос қанаттай
Домбырам мен өлеңім жүр еркелеп.

Тағдыр сырын әкесіз, бөлек кештім,
Нағашымның қолында зерек өстім.
Толқын соққан теңізде жалғыз қайық,
Жағалауға жетем деп ерегестім.

Ұлағаты күшті ғой нағашымның,
Маған үйді көкіректе бар асылын.
Қырық жасқа толмай-ақ анам өтті
Мені баққан қолында ағасының.

Тебіренгенде төгіліп лағыл әнім,
Өз-өзімнен жалын боп жағыламын.
Әкем өтті қырқымнан шықпай жатып,
Жан анама мұң шеккен табынамын.

Айырмапты басқаша бала емшекті,
Қасіреттің үлкенін анам шекті.
Ағасының баласы болып кеткен,
Оған берді қатыгез заман дертті.

Шер-шеменнің көңілде тоты қалың,
Кейде үнсіз дел-сал боп отырамын.
Отыз екінші жылды айтса әлдебіреу,
Әкемді ойлап, селк етіп, шошынамын.

21.10.2005

А.П. Кернге

А.С. Пушкиннен

Жадымда ғажап сол бір кез,
Алдымда тұрдың мүлтіксіз.
Елестей ғайып өткен тез,
Сұлулық тәңірі кіршіксіз.

Үмітсіз, қасірет мұң артқан,
Үрейсіз дүрмек ішінде
Үзілмей өнің құлақтан,
Баурады бейнең түсімде.

Бұрқасын жылдар шұбырды,
Ескі арман естен сейілді.
Ұмыттым нәзік үніңді,
Жүзіңді жұлдыз мейірлі.

Қараңғы, қапас жерде жат
Жылжыды күндер көңілсіз,
Көз жасым, шабыт, махаббат,
Тәңірімсіз және өмірсіз.

Оянған жаным келді кез,
Оралдың қайта мүлтіксіз,
Елестей ғайып өткен тез,
Сұлулық тәңірі кіршіксіз.

Жөндеді жүрек желігін,
Ол үшін туды қат-қабат:
Көз жасым және өмірім,
Шабытым, тәңірім, махаббат.

1954

Көңіл назы

Даналар сүйген есімдер

Орыста Татьянадан есім аспас,
Құдайдың сүйген құлы тегін баспас.
Құмартқан, ынтық, құштар жас жүректің
Өзге есім тап осындай емін таппас.

Мүлтіксіз таза сұлу Анна Керн,
Таңдатты-ау данышпанды кербез керім.
Тамсанып бір көргенде ғашық етті,
Тең бөліп жас махаббат мұң мен шерін.

Қазақта есім аспас Әйгерімнен,
Мін тапсын кербез қыздың қай жерінен.
“Әй, керім!” деп қызықса Шүкімәнға,
Абайға елестепті Ай керілген.

Теңселтсек көкіректегі теңіз-сырды,
Әлемде кей есімдер негіз құрды.
Джұльетта екі көзге елестесе,
Есіңе бір аласың Шекспирді.

Беу, Пушкин!
Басындасың асыл жолдың,
Махаббат майданында тасып, толдың.
“Евгений Онегинді” аударып ем,
Мен сенің Татьянаға ғашық болдым.

Байқатқан қиял-ғайып шың төбесін,
Биатриче, Лауралар үлкен есім.
Сәлемге сәт тілесіп тұрады екен
Әлемде данышпандар сүйген есім.

2005

Желді сүйем

Мен өмірде ақ қанат жыр аулаймын,
Көк майсаға еркелеп бір аунаймын.
О, адамдар! Желпінткен желді сүйем,
Желсіз жерде тымырсық жүре алмаймын.

Жел алыстан мені іздеп қол бұлғайды,
Қарсы аламын қаулардай онсыз қайғы.
Желде бар ғой жусан мен тобылғы иісі,
Жел жұпары көңілді тоздырмайды.

Дала сүйгіш болмаса менде тыным,
Бергені бар сыбырлап жел өтінің.
Киік көрсем, жүректен жыр қозғалар,
Самал сүйгіш Сарыарқа перзентімін.

2003

Жұлдызың жансын, Астана

Әлемнің құтты көшінде
Қонғандай аққу Есілге.
Ақ қанат жайдың, Астана,
Сарыарқа алтын төсінде.

Асылын әннің арнаймын,
Басылды ескі бар қайғым.
Баянды бақыт орнасын,
Аруағы қолдап Абылайдың.

Таңданып көркің талайды,
“Бәйтерек” болсын арайлы.
Жұлдызың жансын, Астана,
Бар әлем саған қарайды.

Алыста жүрген бауырлар,
Жақында сансыз ауылдар,
Тілегі келіп жол тапсын,
Тасыған байлық ағындар.

Байқатар қазақ қауметін,
Молая берсін дәулетін.
“Ақ Орда” бастан шалқысын,
Қыз-қала қызық сәулетін.

Көңілім ада күдіктен,
Қараймын сөнбес үмітпен.
Бекітіп елдің іргесін,
Басайық алға бірлікпен.

2005

* * *

Тас та тозар әдемі мүсінделген,
Секілденіп таңмезгіл түсің көрген.
Тозбайды екен жақсы өлең дүниеде
Шын ғашықты сипаттау үшін келген.

Дана үлгісін бөріміз елденеміз,
Елжірейміз, елігіп, дем береміз.
Тоқсан өлең бір күнде туса-дағы,
“Айттым сәлем, қаламқас” дей береміз.

Талай әндер татымсыз жайға қалды,
Абай өні жанымды байлап алды.
От жылуы шым-шымдап сүйектегі,
Дем береді, тебіренсем, сүйеп мені,
Өтемін ғой сусындап Абайымнан.

* * *

Немерем, қол жалғашы домбырама,
Жаныңды балқытайын мол мұраға.
Жадымда асыл әндер булығып тұр,
Көкіректен шықпаған шер оңдыра ма.

Шабайын Құлагердей бәйге өрінде,
Жүйткіін оза шауып ән төрінде.
“Көзімнің қарасына” бір басайын,
Айтқандай Абай атам Әйгерімге.

Салайын Ақан, Біржан өндеріне,
Сол болар қымбат дәру бар шеріме.
Атадан бала жаттап қалған мирас,
Қандырған сусын болды жан шөліне.

Құс салса Үкілі бабам “Тәккулетіп”,
Жасымнан ырғағына алды үйретіп.
Тік шырқап Сексенкөлді тербетейін,
Келгендей айдынына аққу жетіп.

Өмірдің қанған оң мен терісіне,
Салайын Жаяу Мұса желісіне.
Жаттап ал ақын Мәди ағындарын,
Түрмеде сыймай кеткен терісіне.

Шарықтап шартарапқа атын жайған,
Ән-жырмен салып өткен батыл майдан.
“Сырнайы өзіменен сақ-сақ күліп”,
Қарсы алар Ұлытауда ақын Тайжан.

Не деген мөлдір аспан, мөлдір әлем,
Жүйрік жел сыбырласты домбырамен.
Қазақтың ата дәстүр әсем сазын,
Жасыңнан көкірегіңе қондыра бер.

Ескі әнді жалықпаймын айта-айта,
Нәшіне дәл келгенін, жаным, байқа.
Күмбірі домбыраның үзілмесін,
Шырқасын шөберем де қайта-қайта.

Қамықты демес, осы қасарғаным,
Көңілдің қобалжуын баса алмадым.
Бабалар ән мен күйін жаттап алшы,
Көкейді тесіп жүр ғой осы арманым.

18.12.2002

Қайдасың, кең даланың ғаламаты

“Жезкиік” – махаббаттың аманаты,
Жалғасты есіміңе заман аты.
Сандалып Сарыарқада сағым қудым,
Қайдасың, кең даланың ғаламаты?

Сай-сала көк торғындай қамқа белі,
Қаптаған киік барда дарқан еді.
Жез қанат құба белде қалықтаса,
Қамыққан талай шерім тарқап еді.

Келмейді баяғыдай алшақтағым,
Бетпақта киік көрмей, қан қақсадым.
Алыстан сыңғыр қаққан алтын тұяқ,
Қарашы, үні шықпай, аңсатқанын.

Жез киік, жаным құштар еркем едің,
Жол кесіп, жонда талай еркеледің.
Ел аман, жұрт тынышта ғайып болып,
Қызығын кең жалғанның келтеледің.

Киіксіз қаусап қалды-ау ұлы далам,
Көмескі тартты көзге тірі ғалам.
Жер-көкте жаутаң қаққан сұлулардың
Көрінбес тап өзіндей бірі маған.

Қырқадан құралайым асып тыншы,
Жан құштар жырдың селін тасыттыршы.
Жалындап қызыл ішік киген қыздай
Ағындап ақ сағымды ашып кірші.

Домбырам, мұңым сендей досқа мәлім,
Ауадай қажет бүгін қостағаның.
Құмартқан қимай қарап,
Мөлт еткізші
Адамның көздеріндей қос жанарын.

Салды ғой күйік назы сергелдеңге,
Қамықты Қара Кеңгір мен келгенде.
Шіркін-ай, тым болмаса жіберсе екен
Сәлемін жалау етіп ескен желге.

Екі ішек, қоңыр күмбір әкел маған,
Өлеңге онсыз қалай жетер шамам.
Киіктер жоғалды деп естігенде,
Оянар шырт ұйқыдан Сәкен ағам.

Асыл ән ел аралап шуақтаған,
Берді ғой құты қайтпас қуат маған.
Өмірден Жақсыкелді ерте кетті-ау,
Қайғысы “Жезкиіктің” шыдатпаған

Көңілге, өткен күндер, ұяладың,
Қисапсыз қаулап кетті қиял-ағын.
Киіктер қайда десе, тіл қатуға,
Бұл күнде Ұлытаудан ұяламын.

Айтсаңшы бар сырыңды, алтын далам,
Киіктер қайда жүйткіп, жарқылдаған?!

Күрсініп, жер бетіне сыймай тұрмын,
Не дейін одан басқа, халқым, саған.

Көшкен құм естігенде мұңын шаққан,
Сарғайды сайын дала күні батқан.
Жүрекке мәңгі өшпес жара салды
Жез киік қия таста ізі жатқан.

Қайда екен кең даланың арман гүлі,
Жарқ етпей, жанға батты салған зілі.
Сұлулар жер бетінде сиреп кетсе,
Не болар адамзаттың қалған күні.

14.02.2003

Аттила

Көшпелі көне замандар,
От салған ортақ санам бар,
Ғұндарға ұрпақ санандар.
Көздеген шепті алмас па,
Көксеген жерге бармас па,
Аттила шықса шайқасқа?!

Қайтпады қайсар сөзінен,
От шашты өткір көзінен,
Жайратты жауын тезінен.
Соғыспай берген сәлемді,
Сілкілеп өтсе әр елді,
Тітіркентті әлемді.

Еділ мен Дунай қанаттас,
Дұшпанын бетке қаратпас,
Қосылды елдер сабақтас.
Болды ұмыт күндер шаршаған,
Олжаға батты аңсаған,
Аттила тарлан бастаған.

Шындар мен құмдар жалғасты,
Сан қилы тайпа қолдасты,
Аттила тайғақ жолды ашты.
Ғұндардың саңлақ көсемі,
Қысық көз, мұрны көшелі,
Қазаққа ұқсас деседі.

Тартқаны түрі маған көп,
Сүйсінтпей неге қалам шет,
Мақтанам асыл бабам деп.
Рухы берген қанық сыр,
Тіл тапты Риммен алыс қыр,
Таңбасы болдым намысшыл.

Жеңілмей өтсе майданда,
От құшақта қалғанда,

Тіл тартпай кетті арманда.
Құныққан құтсыз сайран-ай,
Ғұндарды мұңға салғаны-ай,
Дүниенің адыра қалғаны-ай!!!

22.02.2003

О, данышпан, кеше гөр

(Шәкірім Құдайбердіұлына)

Сұрапыл талай күн көрдік,
Жоңғарлар шауып, қырылдық.
Мың жеңіліп, бір жеңдік,
“Абылайлап” өрең тірілдік.

Хан Кененің қазасы
Теңселтті елді тағы да.
Отарлық батты азасы,
Мұң толып атқан таңыма.

Алаштың ұлы жеңіліп,
Көп қырғынға көністік.
Қапа, наз іште көміліп,
Бодандық тағдыр бөлістік.

Не көрмеген қазақпыз,
Күн тумай еркін төселер.
Шыққан жоқ атың азапсыз,
Шәкәрім ата, кеше гөр.

Сатқындық сіңген қанына
Айтпас ем жендет атқанын.
Дақ салды ұлттық арыма
Құдықта сан жыл жатқаның.

Сталиннің содыр заманы
Сыйлады қорлық не түрлі.
Елде бар өңкей дананы
Жер бетінен кетірді.

Әуелі малын құрытты
Жұқартып халін жұртымның.
Жүдеген бұзып шырықты,
Асылын қырды ұлтымның.

Жақсылық тістеп бармағын,
Зұлымдық сол ғой озғаны.
Құдықта сан жыл қалғаның,
Қазақтың жүнжіп, тозғаны.

Кеш болса іздеп тапқаным,
Өрт-жалын ішті маздады.
Құдықта сан жыл жатқаның —
Адамзаттың азғаны.

Құтылсақ бүгін сұмдықтан,
Дербестік шаттық еселер.
Кешірек шықтың құдықтан,
О, данышпан, кеше гөр!

11.07.2008

* * *

Өлең болып өрілсе есімдегім,
Көрдім талай жетімнің жетілгенін.
Қарай-қарай тарамыс достарыма,
Бір бағытта жарасты бекінгенім.

Болса-дағы кейде оқыс кетілгенім,
Берскемді дел-далда кетірмедім.
Тізгініме шабыста берік болдым,
Асау жолда тік жартас шетінде едім.

Арал үшін айқаста жетілгенім,
Мағжандарша тез кірді есім менің.
Шәкірімді өлтірген құдайсыздың
Ар алдында күнәсін кешірмедім.

Міндетсіреп біреуге өтінбедім,
Қайда жүрсем, от-жалын өтінде едім.
Жақсы адамға ең үлкен алғыс айтам,
Жетімдердің көргенде жетілгенін.

20.01.2008

Есілдің ерке Ақтасы

“Еңбек” атты Атамекен ауылым,
Сонда өтті сәби, бөбек дәуірім.
Анамекен – Үкілі Ыбырай ауылы,
Соғыс жылдар көрдім тұрмыс ауырын.

Жерортада, Қамсақты өзен қасында,
Ақтас деген ауыл болды жасымда.
Көп еді ғой жан өртегіш қыздары
Ажарлары арқау болған ғасырға.

Арқалы ауыл бар керегін таппас па,
Құдандалы аз болған жоқ жақтас та.
Екі ауылымның сұлулары аз емес,
Ерте кетіп, келін болған Ақтасқа.

Екі жеңгем арулары Ақтастың,
Үш келінге құда болып, тап бастым.
Құдашалар, құдағилар көбейді,
Сұраған жаннан бізге сәлем айтпас кім.

Есіл бойы ел сүйсінген еркесі,
Жалғызтаудың Ақтас сері серкесі.
Шоқан сүйген хан-төренің жайлауы,
Жарқын көлге жақын жатқан жер төсі.

Ерке ауыл еркелігін жасады,
Екі жақтан бір күнде екі асады.
Ақтас десең, ауылдағы інілер
Әлі күнге ауыздарын ашады.

16.07.08

Өмір сыры

Уақыт емес, біздер өтіп барамыз,
Кешегінің бәрі ертегі, бәрі аңыз.
Артта қалар өшпес белгі тастауға
Адамшылық бір кірпішін қалаңыз.

Даналарға жұлдыз-шырақ жағамыз,
Көзі ашыққа үлгі-өнеге табамыз.
Жамандық пен жақсылықтың арасын
Айқындауға жетсін ойлы санамыз.

Ұлыларды ұлы төрден табамыз,
Ақымақтан асылды ақтап аламыз.
Арасында пайда тапқыш қулардың
Әрекетін жанған отқа саламыз.

Уақыт санап қалар тарих анамыз,
Беріледі ертең әділ бағаңыз.
Жол көрсетер адал, таза тірлікте,
Туған елдің тағдырына қараңыз.

Бәрін хаттап сыр сандыққа саламыз,
Беу, достарым! Сөгілмесін арамыз.
Сұлулық пен шын дарынды сыйлаймын,
Соларға еріп, біз де бірге қаламыз.

31.07.2005

Бәйтерек – Астананың бойтұмары

Тамаша Бәйтерегі Астананың,
Айшықты белгісі сол жас қаланың.
Жер шары жатыр сыйып дос құшаққа,
Аспалы бесігіндей жас баланың.

Сарыарқа қылаң етсе жаңа таңы,
Сиқырлап, еріксіз жалт қаратады.
Көрінер бата беріп жайылғандай
Мейірбан аналардың алақаны.

Бәйтерек — бәйге төрі өрісімнің,
Жүлдеге алуан түрлі жеміс ілдім.
Ұлтымның рухы бар, таңбасы бар
Болашақ бақытым мен жеңісімнің.

Гүл шоғын күн сәулесі өпкен жеңіл,
Не деген мырза мейір, көркем өмір.
Ертеңге қанат жайған сұлу төрдің
Сөт ғажап саясында өскен көңіл.

Сыры бар халқым шеккен тер мен шердің,
Қасиетті қазығы осы ел мен жердің.
Бәйтерек — бойтұмары Астананың,
Тірегі үміт артып сенгендердің.

17.02.2003

Парыз назы

Өткен күнді сынағанда, сөккенде,
Кер заманға аз емес қой өкпем де.
Осы күнгі қисық өскен теректің
Түп тамыры жатыр кеше өткенде.

Бұйығы өмір, бұқпа мінез қажайды,
Жуастығым тартқызды сан сазайды.
1932 жылғы аштықта
Қазақ саны екі еседей азайды.

Кеселі көп тиді сұмдық ызғары,
Ойсыратты асыра сілтеу мұң-зары.
Өстер ме едік... екі миллион қазақтар
Өлмегенде отыз екінші жылдары?!

Өзге емес, геноцид қой, расы,
Ол — әйгілі “мұртты көсем мұрасы”.
Мың тоғыз жүз отыз екінші жылғы аштық,
Ол — Одақтың қазақ кешпес күнәсі.

“Аша түяк қалмастай” зор ығырды,
Қазақ кешті жұт жайлаған ғұмырды.
Геноцидтің құрбаны боп жазықсыз,
Аш, жалаңаш халық малша қырылды.

Біз – аштықтан есен қалған тірнектер,
Өстік ширақ, елгезектен кім шеттер.
Қиындықты көре-көре нығайдық,
Құрдастарым болды өңкей іргектер.

Шерхан, Камал, Шоталарға қарашы,
Сұрапылдар сол аштықтың баласы.
Шетқақпайлық шері батқан жігіттер,
Әлі күнге жазылмаған жарасы.

Көз жұмғанша көкірек шері бұған зар,
Біз – олжамыз отыз екінші жылы туғандар.
Тірі қалдық, өлгендердің көзі боп,
Біздер үшін кетті қанша құрбандар.

Біз – солардың есен қалған көзіміз,
Сол міндетті аз атқардық, тегі, біз.
Өлгендерге орнатардай нық белгі,
Ел төріне жетпей жатыр сөзіміз.

Ештен кешті біз де бүгін жөн деппіз,
Енді елге сауал айтып көрмекпіз:
Отыз екінші жылды мәңгі ұмытпас,
Астанада орнатылсын ескерткіш.

Деуші болмас “осыларың тап бекер”,
Қырсық тумас қолда барды тапшы етер.
Өткендерді ұмытпастай ете алсақ,
Тірілердің көңілінен дақ кетер.

Тыным таппай, жиі соқса жүрегім,
Бар дауыспен осы айтарлық тілегім.
Өлгендерге өшіпес белгі орнатсақ,
Кешіретер ғой тірі қалған түлегін.

2005

Абылай ханның Ақ үйі

Абылай ханның Ақ үйі —
Тарихтың тарлан белесі.
Айтылып жүрді тым жиі,
Сағынтып елді төбесі.

Жырына қосты бұл үйді
Үкілі Ыбырай бабамыз.
Содан соң бізге мұң үйді,
Болғандай көпке бәрі аңыз.

“Тәккушіл” ақын атылды,
Ақ үй де өшті кешікпей.
Күрсінтті алыс-жақынды
Күтімсіз қалған мешіттей.

Кеңестің ісі жандайшап,
Кесірін кімдер айта алды.
Санаменен сарғайсақ,
Дербестік бәрін қайтарды.

Елбасына мың алғыс
Киелі төрді жаңартқан.
Туғандай қайта құмар күс
Тамсанып елді қаратқан.

Толқыды бітік егін де,
Ақ қайың шексіз орманы.
Шалқыды дала шебінде
Орнатқан Абылай қорғаны.

Зер салсақ, достар, осында
Тарихқа терең зерттеткіш.
Орнады Ақ үй қасында
Абылайға жаңа ескерткіш.

Жадына қанша наз түйді,
Шекара шебі алыстан.
Алатау, Алтай, Каспийді
Көрсетіп түр данышпан.

Дегендей болды: “Ә, Құдай,
Дұшпанға ызғар, сес берем”.
Сыйынды-ау сонда Әз Абылай
Түркістанға Көкшемен.

Абылай ханның мүсіні,
Президент қостап, жетілді.
Тебірентер көрген кісіні
“Мыс салт атты” секілді.

Тіліме гауһар ілінді,
Бабалар берді-ау батасын.
Ел шаттықты бүгінгі
Тарихи күн атасын.

Сілкінді, Ақ үй белгі боп
Абылайдай асыл еріме.
Сұқтанып қарау енді жоқ
Телегей теңіз жеріме.

Қуаныш шексіз халқымда,
Жыр төксем, айтар ән дайын.
Жарқылда жаңа қарқында,
Жайнасын, Ақ үй, маңдайың.

Ұмытпас талай ғасырлар,
Ұрпаққа үлгі ғұмырың.
Құтты болсын, Қызылжар,
Бүгінгі шалқар дүбірің.

19.10.2007

Ойлайтыным бұл күнде

Жамандық пен жақсылық,
Ақиқат пен жалғандық,
Тез баю мен тапшылық,
Өрлеу мен артта қалғандық
Адуынды айқаспен жүріп жатыр,
Бір айтқызбай қоймастай сырымды ақыр.

Қияңқылар қатыгез қылықпенен
Қисық тартып қақ жолды бұрып жатыр.

Жаздан кейін қатты қыс,
Келгендей туды аптығыс.
Ушығып тұр әлемде
Шым-шытырық қақтығыс.
Күлпәрша етіп Иракты тағы тынды,
Адамдықтың бұл жолы сағы сынды.
Қарулының қарасақ қылығына,
Жүген, құрық дегеннен ағытылды.

Суысқанға арамыз,
Алаң болып барамыз.
Қайтсек қана, құдай-ау,
Адам болып қаламыз.
Ертелі-кеш жүрекке болмай тыным,
Қартайғанша қаламды қоймайтыным,
Дүниенің дүбірі дүрлігіп тұр,
Осы менің бұл күнде ойлайтыным.

29.04.2003

Өзім жайлы

Жебеп мені жырдың дүлдүл Парнасы,
Өлең-дәрия ашылды кең арнасы.
Осы қазақ кім десеңдер,
Мен болам
Сөкен, Мағжан, Ілияс ақын жалғасы.

Құлагердің дүбірінен жаралдым,
Ақан, Біржан, Ыбырайдан нәр алдым.
Абай атам ақындыққа шақырса,
Бірге қосып Қаныш жолын таба алдым.

Дархан өмір жасқаншағы емеспін,
Тар қара келсе айқын кеңескің:
Ақыным де, әкімім де, кеншім де,
Елді үшке бөлді демес мені ешкім.

Өзін ойлап
Бізді онша елемес
Жарым еспен жасап өттім ерегес.
Кен қопардым, Арал үшін айқассам,
Шен-шекпенді қиялдаушың мен емес.

Туған елім ақын-кенші атаған,
Көңілі қаяу сенгендерден хат алам.
Жойқын Каспий топан суын тежесем,
Бекет-Ата аруағынан бата алам.

Жер төресі атамекен киелім,
Жезқазғанды дәл өзіндей сүйемін.
Ата-баба аруағы дарыған
Ұлытау мен Кеңгірге бас иемін.

Өмірбаян шет жағасын қоса алам,
Гүл терсем де көп жабысты ошаған.
Ұйықтап жатыр Есіл жақта қос әкем,
Жалғызтаудың етегінде қос анам.

Ақындығым емес жеке ермегім,
Тым көп тарттым дүние жалған кермегін.
Төгіп келем қара терді аянбай,
Қатар қазып жер кені мен сөз кенін.

2008

Тимеші

Тиме бұлбұлға, еркімен сайрасын,
Тиме жұлдызға, ерекше жайнасын.
Тимеші екі ішек үндеске,
Сағыныш толқыны байлансын.

Тиме аққуға, үзбесін саңқылын,
Тиме қыранға, бұзбасын қарқынын.
Тимеші маған да тебіренсем,
Алсыншы аңсаған жан тыным.

Тиме елікке, жүрегі бекінсін,
Тиме киікке, түлегі жетілсін.
Тимеші маған да ән салсам,
Жүрегім бір мұңын кетірсін.

* * *

Менде де жігер аз ба,
атым қызба,
Жақсы өстім туа сыйлас тату қызға.
Екі есе құрмет етем тіршілікте,
Жай сұлу емес,
Сұлу ақын қызға.

Көндіккен дала желі ызғарына,
Өр біткен ұксап Көкше құздарына,
Мөп-мөлдір ақ сезіммен алғыс айтам
Қазақтың әнші, сұлу қыздарына.

Кеншілік пен ақындық

Кеншілігім ақындықты бөгеді,
Дей алмаймын өмір сыры көп еді.
Арым таза, жүрек жылы болған соң,
Кеншілікке тиді ақындық көмегі.

Әрбір күнім талай жылға татырлық,
Тас қопару туа біткен батылдық.
Бастық болып зор шақтыны игерсем,
Кенші деген — тұнып тұрған ақындық.

Жас күнімнен қос қанатты күшімді
Әккі қулар төрде отырған түсінді.
Баспадағы кітаптарым тоқталып,
Жасап бақты олар жасырын қысымды.

Мәскеу жақтан елге оралтпау басталды,
Ақын-әкім атағымнан жасқанды.
Іштеріне от түскендей булықты,
Ел айтпаса “Жезкиіктен” басқа әнді.

Бөгет салдым көңіл бұзған шеріме,
Жалау тіктім Қарақалпақ жеріне,
Арал үшін Мағжандарша шайқасып,
Шықтым Мәскеу ең жоғарғы төріне.

Әкім емес, ақын болып жаралдым,
Жан анамның ақ сүтінен нәр алдым.
Ақындықтың бергені сол қам көңіл,
Әлі жүрмін айқасында Аралдың.

Беу, ағайын, сол биіктен көр мені,
Қуат-күшім туған елдің сенгені.
Тірліктегі азаматтық ақ жолым
Кеншілік пен ақындықтың бергені.

2006

Егемен ел сол дер ем оянғаны

Әлем сыры білгенге өте қызық,
Даңғыл жол жоқ өтерлік жеке сызып.
Бар адамзат өткен жол өз жолымыз,
Оған қарсы болмайық шеке қызып.

Естігенде есі жоқ жау жаласын,
Қаңғырмасын құр бекер қауға басың.
Өзі қазған орына өзі түсер,
Адал болсаң, сабыр ет, сау қаласың.

Шешіп тастап басында малақайды,
Бар айтқаны демендер нала, қайғы.
Талапайды көргенде ел жұтаған,
Байыды ғой салғандар алақайды.

Айта берме күрсініп “ой, Алланы”,
Күн көрісін таппай ма қоян-дағы.
Еңбек етсе ерінбей көрі мен жас,
Егемен ел сол дер ем оянғаны.

20.10.2007

Пушкин айтқан қағида

Ғашық жанның пәк сезімі жылы жүз,
Баспасын де ғашығыңның нұрын мұз.
Пушкин айтқан қандай ғажап қағида:
“Көрі мен жас – махаббаттың құлымыз”.

Құпия сырды алғашқыға бұру көп,
Көршінің қызын жырға қоспай тыным жоқ.
Татьянаны Пушкин де өле мақтаса,
Өз еліңнің қызынан артық сұлу жоқ.

Еркектер-ай, кімнен ақыл сұрайсың,
Алдына келіп өліп-өшіп құлайсың.
Деді ғой Пушкин: “Сұлуды қанша аз сүйсең,
Соншама қатты ұнайсың”.

Жаңа заман түзесе жүдеу сиқыңды,
Жамандама өсіп-өнген жұртыңды.
Тыңда ақынды: “Өткен іске налыма,
Өткен істің бәрі де келер сүйкімді”.

Мәңгі өшпес сан ғасырды таң қылған,
Қағида осы есті сөзге қандырған.
“Мысы басым азап шеккен ақынның, –
Деді Пушкин, ізгі арманды заң қылған”.

Болды берік өз ісіне сенімді,
Ол – жеңімпаз... Қарсыластары жеңілді.
Данамын деп даңдайсыған жері жоқ,
Кешті Пушкин “ойлы, мұңлы өмірді”.

Есте қалды қанатты сөз қаншасы,
Ортақ мұра, біле білсек, баршасы.
Деп еді ғой ұлттың ойлап мүддесін:
“Адамдардың дәстүр – қатал патшасы”.

16.10.2007

Кіші қызы Қаныштың

Шолпан жұлдыз егізіндей нұр құйған,
Ғажап еді-ау жас кезінде құлпырған.
Мейіз десе,
Мейірің қанар қыз еді,
Көзің шалса, жан-жүрегің ұмтылған.
Баурап алды кен барлаудың жолдары,
Білікті әке бар ынтасын қолдады.
Әрі сұлу, әрі ақылды қызына
баянды боп бақыт мәңгі орнады.

Анасы да ел тілегін ақтаған
Таисия апай...
болды елгезек жақсы адам.
Жан серігі, жәрдемшісі Қаныштың,
Екі ананың балаларын баптаған.
Әке арманын
ардақтаған барлаушы,
болды Мейіз жоқтаушы да қолдаушы.
Қаныш аға мол мұрасын маздатты,
Ғасырларға кең жетердей бар дауысы.

Дана сырын бір арнаға құйылтты,
Телегей теңіз қолжазбасын жиыпты.
Отыз ұлға тұратын қыз осы ғой,
Сегіз томды ел қолына бұйыртты.
Үлкен ғалым
Жезқазғаншыл жаралған,
Әке арманы жемісінен нәр алған.
Қаныш қызы Жезқазғанның қызы боп,
Іске асырды өз арманын сан алуан.

Тостаған көз ... бұйра шашы желбіреп,
Егде күнде азаймапты селдіреп.
Қарыс маңдай,
Қаныш — маңдай келбетті,
Тұрушы еді мейірім төгіп елжіреп.
Жүз жылдық той кезінде көп таныстым,

Ұлы жолдан ұлағат, ғибрат алыстым.
Барша қазақ алғысын ал,
Ардақты,
Асыл туған кіші қызы Қаныштың.

08.10.2002

Кербез Көкше келбеті

Келбетіңе қараймын, сері Көкше,
Сал табиғат жаратты сені ерекше.
Күндік жерден Сырымбет сылаң қақты,
Бой жазғандай Құлагер бел-белесте.

“Оқжетпестің” Бурабай етегінде,
Шақырып түр
“Жұмбақ тас” екеуін де.
“Алтын қайық” секілді күймеленген,
Қос көл жаққа Ақтоқты кетерінде.

Қандырады табиғат сырға қандай,
Ару қайың алдымда түр таранбай.
Ақын Сара секілді жаутаң қақты,
Ақ маңдайын Біржан Сал сипағандай.

Торғын желің толқынды самал төксе,
Дертті жүрек сауығар аман жетсе.
Үкілі Ыбырай өткендей “Гөккулетіп”,
Ғашық күнді қос аққу салады еске.

Көрген адам тамсанып қарағандай,
Ақ бураны құлатты жара қандай?!
Кенесары жатыр ғой үңгір тасы,
Ақ тайлақты аңсаған қара нардай.

Күн кешпейді Жалғызтау дараланбай,
Мұңаяды жанында жара бардай.
Ел-жұртты ойлап тебіреніп Есіл жақтан,
Мағжан ақын Көкшеге қарағандай.

Қоңыр кеште ырғалып самал ессе,
“Жеке батыр” Баянды салады еске.
Жұмбақ дүние, көгілдір жұмбақ өмір,
Мың құбылған келбеті қалады есте.

2007

Салшы Ақан әніне

Кетті деме, беу, ағайын, әріге,
Сағыныштың құлы жас пен көрі де.
Сырымбетті есіме бір алайын,
Салшы, қалқам, Ақан сері әніне.

Ғажап еді-ау көлде аққудан аумаған,
Мұң әкелді сұлу сүйгіш тау маған.
Ата-анасы көшті біздің ауылдан,
Кетті ғашық тәңірім маған арнаған.

Тағдыр солай, тым ертерек сын артқан,
Балғын ғашық шын адасты құмартқан.
Ақтоқтыны аңсағанда шырқаған,
Ақан әні кетер емес құлақтан.

Келші, досым, ескі сырды ашайық,
Тас берішті әсем әнмен қашайық.
Домбыраның келістірші күмбірін,
“Ауылым қонған Сырымбетке” басайық.

03.02.2006

Алатауға

Алатау, мен сенімен қоштаспаймын,
Есімнен кетпес мәңгі достасқан күн.
Мәскеуден аңсап жетіп, қайта оралды
Сағынған достарыммен көш қосқан күн.

Өзге де құпия көп безе алмайтын,
Сұлуға сая болдың мені арбайтын.
Барғанда кездесуге тұрушы едің
Атамдай аңға шықсам көз алмайтын.

Ақындар барын айтпай, жасқана ма,
Тауымсың жаным сүйген асқар ала.
Қызына Алматының ғашық болдым,
Тап сондай қызықтырмай басқа бала.

Тау қайда тап өзіңнен әсемірек,
Гүлзарлар асыл теңеу әперді көп.
Арқалап Сарыарқаға әкетер ем,
Ел сөгер қайны атасын әкелді деп.

Аз емес жыр тұтатқан қолғабысың,
Тасыды тау суындай мол ағысым.
Алатау, мен ғана емес, бар қазақтың
Құдайым өзі орнатқан қорғанысың.

Көшкенім Астанаға ... қуатым бай,
Жүрерлік екі арада құр атындай.
Алыстан асқақтаған сені көрсем,
Тебіренем ғашық өлең туатындай.

Көп айттым бір өзіңе жасымда сыр,
Арнадың кеудемдегі асырға нұр.
Қимаймын көз жұмғанша қоштасуға,
Немерсем отау құрған қасыңда жүр.

27.04.2003

Күзгі шуақ

Жүрегім, енді тыным аласың ба,
Әлде бір тың өуреке саласың ба?
Шаршатқан шартараптан әрең жеттім
Аңсатқан Сарыарқаның даласына.

Балқып тұр кербез Көкше белестері,
Айнакөл ашық жатыр, жел еспеді.
Айдында аққу-қаздар саңқыл қақса,
Мектептес қыздар көзге елестеді.

Жасымда ердім тағдыр жетегіне,
Қой енді, қарайлатпа кешегіге.
Кен қазып, жыр төгілтіп жеттім есен
Туған жер – Жалғызтаудың етегіне.

Жанымның таптым дәру жарасына,
Қарсы алды көк Есілдің жағасы да.
Күзгі орман Абылай хан алаңында,
Сыймай түр екі көздің шарасына.

Кер бұғы ере тартты баласына,
Ақ киік кетті тоғай арасына.
Бүйірін қыздырып түр үйір жылқы,
Ой салып тірі жанның санасына.

Көрдім-ау қызыл-сары балғын гүлді,
Аққу-қаз өтті төгіп жойқын үнді.
Алыстан қол сілтесе сал Сырымбет,
Саумалкөл, сағындым ғой толқыныңды.

Жаз өтті, күз жарықтық сараңданды,
Шабыс жоқ, баяу жортақ аяң қалды.
Ну орман жапырағы түсіп жатыр,
Бәйбішем, сенің ғана саяң қалды.

03.12.2003

Өтті ғасыр

Өтті ғасыр...
Атомшыл заманды алып,
Өшті Одақ шаңырағы қараң қалып.
Аштық... соғыс... “Семейдің полигоны”...
Аз болғандай, әкетті Аралды алып.

Өтті ғасыр...
Әйтеуір, танытты елді,
“Қазақ” деген атымды алып берді.
Құдай оңдап,
ақыры қайран қазақ
Егемендік дәуірді анық көрді.

Төрге әкелдік
Зар шеккен барды ақтарып,
Мағжан аға оралды ардақталып.
Сәкен, Ілияс, Бейімбет қайта туды,
Көшпелілер тарихын тармақтадық.

Өтті ғасыр...
Алсыншы өмір демін,
Дербестігім тарқатты көңіл шерін.
Бірақ, шіркін,
біле алмай елендеймін
Үкілі Ыбырай қай жерге көмілгенін.

Аян болды
ар үшін алысқандар,
Орнын тапты Ахметтей абыз жандар.
Кешегіге кешірім еткізбеді
Шөкәрімдей құдықтан табылғандар.

Өтті ғасыр...
толқимын қаламды алып,
Айтар мұңым бітпейді-ау төмәмдалып.
Қос ғасырдың куәсі атаныппыз,
Осы күнге жеткендер аман қалып.

Селк еткізіп шақырса сезім өлең,
Көргенім көп осы екі көзімменен.
Ескі ғасыр сақтайық жақсылығын,
Жамандығы кетсінші өзіменен.

01.01.2000

Қызылжарым – құмарым

Жарқабақта жанғандай қызыл жалын,
Байқап қалдым Есілде қызық барын.
Бала ғашық балдырған еске түсті,
Жарқ еткенде алдымда Қызылжарым.

Құба талдың қарашы сызылғанын,
Жел қосылған алмайын үзіп өнін.

Біреу мүмкін сөгер де,
Тастадың деп кешірек.
Білмеген жан сенер ме,
Қоштасып ем бес рет.
Тарттым ойлы ақ таңда,
Келсе мұңға салар күн.
Біреу шылым тартқанда,
Бәрін де еске алармын.

Өмір кейде мұңдасып,
Ащыны да татқызды.
Үйір болған сырласып
Тәттіні де тапқызды.
Соғыс жылдар тым ерте
Дертті күнде қосылды.
Тұжырым жасап тым келте,
Сөкпей өтем досымды.

12.08.2000

Жалындай көкке атылды

(Ғафу Қайырбековке)

Аузына Құдай сөз салған,
Жолбарыс еді өр тарлан.
Шымырлап өрген жырлары –
Ғұмырлап өтер сәтті арман.
Пұшайман емес соққы алған,
Сандалкөл сол ғой топжарған.
Сағынып жүрмін Ғафуды
Аталы сөзге тоқталған.

Сырбаздығы Ғабиттей,
Өршілдігі Сәбиттей.
Бұлқынысы Баукеңдей,
Сырбайды өскен дәріптей.
Абайша да толғайды,
Байронға да қол жайды.
Қырандай етіп зорайтты-ау
Шырылдап қалған Торғайды.

Өленнің өргек татымы,
Қанатты құстың жақыны.
Еш адамға ұқсамас
Ғафекең қазақ ақыны.
Тұманбай өссе “ағалап”,
Сыйлады Қадыр бағалап.
Бәрі де бірге жүрді ғой
Қазақтың жырын тағалап.

Оқыған адам елтиді,
Қыздарға қанша зер тиді.
Тап одан артық кім айтты
Сұлулар елі – ЖенПИ-ді.
Адуынды ағынды,
Бұрқанған ерке дарынды
Жалғыз ғана мен емес,
Қазақтың елі сағынды.

Жеңеше-ау, ерке шалынды,
Маңдайға біткен бағынды
Төтелер де сағынды,
Кафелер де сағынды.
Нарыққа кірсе ысқыртып,
Содырды соқты ықтыртып.
Газетте бүгін ...
Ғафу жоқ,
Бұзықты берер шықпыртып.

Табатын алқа жол төрден,
Арпалыс көп қой ол көрген.
Сахналарда ...
Ғафу жоқ,
Үлкен мен кіші жол берген.
Арыстанмен алысты,
Ақиықпен жарысты.
Үйретіп кетті Ғафекең
Бермеуді қолдан намысты.

Қоздырар жырға бүйірін,
Іздейді әркім үйірін.

Сағынтып жүр ғой бұл күнде
Ғафуша туған иірім.
Іздемей көктен шатырды,
Найзағай отын сапырды.
Жалындап тұрған кезінде
Жарқ етіп көкке атылды.

2000

Досқа сыр

Бермедің деп зор бақыт,
Аллаға жүк артпайық.
Бөтен сөзді тоқтатып,
Береке, бедел сақтайық.

Азсынып баста ақылды,
Тағдырға пәле жаппайық.
Бүлдірмей шыққан затыңды,
Адамдық жолын жақтайық.

Үлкенге “жаз бол шыбынсыз”,
Орындап ойда тілегін.
Тым ұзақ қалма дым үнсіз
Жүдетердей жүрегін.

Інінді тілдеп жекіріме,
Ол саған қатты сенеді.
Бағанды сыйлы кетіріме,
Сені де ағаң жебеді.

Ақылсыз қайрат – пәлекет,
Қайратсыз ақыл – түл жетім.
Тайсалмай етсе әрекет,
Ақталар алда міндетін.

Сілтер жер келсе, сергі енді,
Сабырмен төрлет, жығылма.
Желпініп қал сен де енді,
Тасада бекер тығылма.

Көңіл назы

Сөзіме етпе ерегес,
Өзім де зерлеп қараймын.
Осының бәрі мен емес,
Айтқаны елге Абайдың.

24.10.2005

Ақын

М.Ю. Лермонтовтан

Шабытты шақта Рафаэль,
Ғажайып сұлу жас әйел
Бояумен мінсіз салыпты.
Өзіне сұмдық ұнады,
Суретті кұшып кұлады.
Рахатқа әбден қанықты.
Өр тасқын албырт жастағы
Күшіне сеніп, саспады,
Ақыры бойын суыта.
Өлердей шаршау басталды,
Сағыныш селі басқарды,
Аспанның отын ұмыта.

Ақынның сондай ұшқыннан
Қаламы заулар, ышқынған
Шыдатпай іште мұң-шері.
Күнгіртті сәуле сәнді етер,
Жұмаққа тыныш өн жетер,
Көргенін аңсап пірлері.
Жүздерің тартып салқын қан,
Демігер жүрек алқынған,
Бұлдырап елес бергендер.
Баяғы сезім ақталар,
Өзгермей есте сақталар
Ең алғашқы көргендер.

18.04.2002

Дұрыс болды

Махаббатта болмайды екен тегіндік,
Үйленген соң үдере қашты жеңілдік.
Ауыр қамыт түсті жұқа мойынға,
Бір дұрысы
Біз пар аттай жегілдік.

Өмірдегі “бармен”, “жоқпен” санасып,
Кен қопарған оқпандардан әрі асып,
Сыр бермедік
Алыс жолда жүрсек те,
Кеткен жоқпыз туған елден адасып.

Інілерге ақ ниетпен қарасып,
Ағалармен жайлау құрдық жарасып.
Достарменен барды қаққа бөлістік,
Көш бұзбадық бақ пен таққа таласып.

Дұрыс болды ақ сары қыз ергені,
Ырыс қонды, жанды оның да еңбегі.

21.01.2008

Ұстазымның ұлына

(Сержан Қанапияновқа)

Сабырлы еді,
Ұстамды еді, нық еді,
Дарқан өмір көрді жолын сүбелі.
Жай оғындай оқыс қаза кез болды,
Ұлағатты ұстазымның ұлы еді.

Сақ еді ғой сергелдеңге соқпаған,
Бұра тарта баспайтұғын еш қадам.
Мұсахан аға үш ұлына сұқтанған,
Тіл тиді ме,
Көз тиді ме деп қалам.

Көңтерлі еді маңғаз, кербез, тұлғалы,
Күндіз майдан, түнде өлең тыңдады.
Естен кетпес ақ жүзінен нұр шашып,
Терең ойлап, күліп қана тұрғаны.

Өнегелі шаңырақ құрып жетілді,
Өрге бастап өтті өрімдей екі ұлды.
Тірі жанға мейірімді еді жансебіл
Жан анасы Күләш апай секілді.

Ақын еді күс қиялын ұстайтын,
Биіктер жоқ ол армандап ұшпайтын.
Ақан сері бата беріп кеткендей,
Сылқым сері Сырымбетке ұқсайтын.

Аз жыл өтті тойлағалы елуін,
Мақтан еттік үлкен төрде шеруін.
Енді ойлаймын өлместей боп есімі,
Өлеңдері ел алдына келуін.

Бақытжан мен Ерұланым, не дейін,
Енді өздерің есен бол деп жебейін.
Жарық көрсе артындағы еңбегі,
Өз рухы үстем етер мерейін.

18.06.2003

Көшедегі көрініс

Қара айғырдай басы қасқа ақ, табан
“Джиптер” барлық көшелерде қаптаған.
“Бұлар біздің ұлттық көлік” дейді екен
Інілерім қонақтарға мақтаған.

О, иншалла! Көп көлікке жарыдық,
Темір тұлпар әрі жайлы, әрі нық.
Қалталылар, шенділер өңкей бақталас,
Бәсекеге түсіп әбден байыдық.

Рекламалар алақ-жолақ елестер,
Жыпыр-жыпыр жарнамасын тез ескер.
Кей жерлерде жабайы сөз жазады-ау,
Қытығыңа тиіп кетер өрескел.

Фотосалон – “KODAK” болып кетіпті,
“AMSTEL” – сыра “ұятсыз” болып бекіпті.
Ойлайықшы, намыс қайда ағайын?
Осындайды тыятын сөт жетіпті.

Көше көркін көтерсек көп есеге,
Халық саны әлі онша емес десе де,
Көңіл көншір қуаныш бар, әйтеуір,
Екіқабат әйелдер көп көшеде.

07.10.2007

Ақ тоты

Не деген сұлу ақ жүзін,
Кетпестей көзге ілінбей.
Таң ата ашқан қауызын
Алатау өрік гүліндей.

Ақ тоты көрдім ақ қанат
Әкелген шаттық жанары.
Балдырған сәби махаббат
Жанымды өртеп барады.

Аңсатқан асыл құмарым
Алдыма келіп қалды ма?
Тапқандай аққу сыңарын,
Жұлдызым менің жанды ма?

Ұмтылсам ғажап жеміске,
Өзгеден өзге көріндің.
Сен бе едің күткен періште,
Шаттығын ашқан өмірдің.

Япырмай, енді не дейін,
Орнаса бақыт бір күнде;
Жанымның өскен мерейін
Білдің бе, сәулем, білдің бе.

2003

Кім ертең өлең тыңдайды

Сал, сері, мырза ақындар,
Ойсырап қалды шамамыз.
Қалтаң тайыз, атың бар,
Қолда жоқтың бәрі аңыз.

“Мерседес”, “Джипке” ере алмай,
Жаяулап кетіп барамыз.
Садақа кейде бере алмай,
Қысылыңқырап қаламыз.

Гонарар қайда еселі,
“Спонсор” тап деп қинайды.
Мың кітап кімге жетеді?
Қай құлақ оны тыңдайды?

Айта алмай соны ақындар,
Құлдырап қана барамыз.
Қаламақыны, нақтың бар,
Дұрыстап қашан аламыз?

Ауылды көріп, тер төгем,
Кітапты қайдан алар деп.
Ішімнен жылап, өртенем,
Оқушы жоқ боп қалар деп.

Айтарым депутат мырзаға:
Бұл сұмдық ұлтты ойрандар.
Рухани осы зілзала,
Түбірін оңдап ойлаңдар.

Қайысып кейде қабырғам,
Үзіле жаздап, сынбайды.
Мөңгіріп естен жаңылған,
Кім ертең өлең тыңдайды?!

07.05.2005

Ардақты абыз ақсақал

(Бәйкен Әшімовке)

Көкшетаудай кербез, маңғаз жаралған,
Ақан, Шоқан даналардан нәр алған.
Алты Алаштың қыранысың ақиық,
Омырауыңа “Алтын жұлдыз” қадалған.
Биден де биік асылым,
Бойында бүкіл ғасырым;
Жамандықтан безініп,
Жақсылық елге тасыдың.
Көнеден қалған көзімсің,
Көкіректе қымбат сөзімсің;
Ардақты абыз ақсақал,
Бәйкен аға, өзіңсің.

Көрген адам ақылды деп мақтаған,
Жеңешем де таңғажайып жақсы адам.
Жігіттіктің Бас сұлтаны сайлардай,
Жігіптікей ғып сені мығым сақтаған.
Алатауда тұрағың,
Тап қасында жұмағың:
“Бақытың – сенің бақытың”,
Бір кешкен өмір сынағың.
Көнеден қалған көзімсің,
Көкіректе қымбат сөзімсің.
Ардақты абыз ақсақал,
Бәйкен аға, өзіңсің.

Әнге бөлеп ұшырғаным жыр құсын,
Көрі, жасқа өнегелі үлгісің.
Парасат пен саясатың парапар,
Асыл мінез – бір сырлы, мың қырлысың.

Көңіл назы

“Ел сенімі — қымбатың”,
Тұлғаңа сай сымбатың.
Халқыма кең тарады
Даналармен бірге атың.
Биден де биік тұғырың,
Әлемге жетті дүбірің.
Ардақты абыз ақсақал,
Жастарға сабақ ғұмырың.

23.08.2002

Сәтімен келді сәуірім

Басталды ынтық дәуірім,
Сәтімен келді сәуірім!
Жайлауға шықты ауылым,
Дүрлігіп бүкіл жатыр ел,
Мейманға тосып тәуірін.

Басталды өзен тепеңі,
Ашылды сайдың етегі,
Бүршіктер жымың етеді.
Жұдырықтай жүрегім
Кеудеме сыймай кетеді.

Емес қой бәрі алдамшы,
Қалқам-ау, сен де таңданшы.
Алдау жоқ менде алданшы,
Баяғы өткен көктеммен
Үндемей қайта жалғаншы.

* * *

Қап-қара күзгі түндей барқыт көзің,
Тебіrentпес қайдан келсін артық төзім.
Құмар шақ, ерке мезет,
Кезек келсе,
Тірлікте болмас одан артық кезім.

Қоймайды бір қалыпта тартып көзін,
Жарқ етсе жан шыдатпас шалқып сезім.
Басыма жыр айналған ән байланды.
Жіберші жалғыз ғана айтып сөзін.

* * *

Жадымнан шықпас ешқашан
Сәтті Күн отты түйірі.
Шақырып шабыт толқытар
Жезкиік жонда үйірі.

Сыр төксем, құстар шулаған
Айдынды шалқар көлдеймін.
Бір ауыз өлең тумаған
Күндерде құмды шөлдеймін.

Таудағы ұшан судаймын
Дүркіреп аққан сарқырап,
Мезетін сәттің бұлдаймын,
Туғандай Айым жарқырап.

Тағдырмен жүрсем алысып,
Өмірден күтіп дұрыстық,
Шаттық пен қайғым жарысып,
Бермейді бір сәт тыныштық.

08.08.2000

* * *

Тау ішінде тауды жырлап өтемін,
Көл шетінде құсқа құрмет етемін.
Қырға шықсам, қызыл ішік киген қыз,
Жырлай, жырлай өзінді іздеп өтемін.

Жаршысымын туып, өскен даланың,
Аққу, қазға сәлем айтар бар әнім.
Сұлу көрсем, бір сүймеуге хақым жоқ,
Жүдеп тұрмай, жүрек тілін аламын.

12.08.2000

Бұлақтың көзін ашқанда

Тік шатқал етегінде жас құрақтың
Сыбыры естілмейді тас бұлақтың.
Жан толқып,
Көңіл шалқыр сәт екен ғой,
Ақ қайнар көзін ашып, шапқылаттым.

Шатты әнге сақ-сақ күліп салғандайын,
Япырмай, сонша қуат қайдан дайын!
Сүйсініп күлкісіне мен де тұрдым,
Бойыма жаңа қуат алғандайын.

Балқыдым бал кәусардан татқан сайын,
Шалқыдым жанға шырақ жаққандайын.
Ақ бұлақ алғыс айтты қоштасарда,
Бір серпіп жарқыл қаққан ақ маңдайын.

Бере бер, о, Жаратқан, сәнді күнді,
Ұмытпан кереметті дәл бүгінгі.
Осы ма бір сауабың тиген маған,
Денемде жас күнімдей қан жүгірді.

16.08.2004

* * *

Жөндеп те айтпай өкпесін,
Қинаса достың безгені;
Әуелі адал өлшесін
Өз арыңның безбені.

Қисынсыз кетсе шетінеп,
Досым деп бекер алданба.
Кінәнді тапса көкірек,
Кешірім сұра, арланба.

Басылар селдің тасуы,
Бара бер жылы кеңеске.
Жақсы адамның ашуы
Өткінші жаңбыр емес пе.

2004

* * *

Екі жақсы дос болса,
Сыйластығын тыймайды.
Екі жаман дос болса,
Бір есікке сыймайды.

Екі ақымақ дос болса,
Бірін бірі даттайды.
Екі ақылды дос болса,
Бірін бірі мақтайды.

Екі есер дос болса,
Көрместей боп кетеді.
Екі есті дос болса,
Биік шыңға жетеді.

Екі тентек дос болса,
Бірін бірі қорлайды.
Екі еркек дос болса,
Бірін бірі қорғайды.

Құтты болсын, “Алтын той”

(Тұманбай мен Күлтәйға)

Елендетсе дүбірін, Тұманбайым,
Тел қоңырдай шұрқырап тұрам дайын.
Жарты ғасыр Күлтәймен шаттық құрған,
“Алтын тойға” мен қалай қуанбайын.

Қуанамын...
Жарқ етсе алтын күнің,
Алатауды жаңғыртсын жарқын үнім.
Шомылыңдар алтын күз шуағына,
Алтын келін, асыл дос, алтын інім!

Ән таратып, жайылса көп сырымыз,
Құс көшінде әуелеп көшті үніміз.
Жезқазғанның кездессек шахтысында,
Қос ғасырмен ұласты достығымыз.

Жүрегіміз жаңылмас білді жолды,
Жанарымыз жарқ еткен гүлді шолды.
Махабаттың мазасыз мұңын шерткен
Достығымыз ұрпаққа болды үлгі.

Әне, содан ерекше қуанышым,
“Алтын маусым” қазаққа туғаны шын.
Бытыр ғана “Алтын той” біз де өткізсек,
Бірге жайлап өтейік жыр ғарышын.

Сәлем айтты сексен көл аққулары,
Толқып жетер тойыңа “Гәкку” әні.
Қай қияда жүрсек те іздеп табар,
Ақ қанаттар салюттей жарқылдады.

Балаларың, шүкірлік, қалды есейіп,
Немерелер алдында сөз кесейік:
Тұманбай, Күлтәй, “Алтын той”
күтты болсын,
“Гауһар тойда” осылай кездесейік!

02.09.2006

Жүректің қос мекені

Шоқан басқан асыл ізден нәр алдым,
Ақан Сері әнін жаттап таралдым.
Құлагер жортқан құба жонда ізі бар,
Аққулы елде, “Гәккулі” елде жаралдым.
Тағдыр қосты дос-жаранның тәуірін,
Тыңдай білдім құстар әнін, тау үнін.
Қыздары әнші, ұлдары ақын, сауықшыл,
Жайлап өстім Үкілі Ыбырай ауылын.
Сол ауылда жаздым тұңғыш өлеңді,

Жас жүрекке желіктіргіш жел енді.
Сол ауылдың әнші қызы үйретті
Жер бетінде махаббат бар дегенді.

Қаныш жүрген күт әкелді Жезқазған
Кенші болдым, өлен де көп мен жазған.
Араладым Ұлытауды, Қоскөлді,
Тыныс алып, отты күннен кен қазған.
О, кең дала! Сен қандырдың құмарды,
Бауыр бастым көк сағымға мұнарлы.
Серпіп қалған қабағында көп сыр бар,
Сонда көрдім адасып жүрген ұларды.
Тез құлаймын ес білгелі ғажапқа,
Сұлу көрсем, шын сұқтанбау азап та.
Мөлдіреген қара көзі тандантып,
“Жезкиік” боп сыр ақтардым қазаққа.

Көзден көшкен сол елестер желбіреп,
Жалғасады киік-дала, кең жүрек.
Көкшелетіп Ұлытауға бір соқсам,
Сауығамын, сағыныштар селдіреп.

1997

* * *

Аққудай жел сындырған қауырсынын,
Беу, қалқа! Тағдыр тартқан ауыр сырын.
Кездесіп, шер тарқатты қайран жүрек,
Назынан рахат алып дауысыңның.

Көп күткен алыс жолдан оралғандай,
Қара көз жаутаң қақты қол алғандай.
Мен тұрдым бір қуанып, бір мұңайып,
Көп жылғы сағынышым жоғалғандай.

Қоштасу азап болса өмір берген,
Кездесу жұмақ екен көзім көрген.
Таттым ғой көп мекеннің бар рахатын,
Сүйкімді мезет туып көңілденген.

20.10.2007

* * *

Көптен-көп білмегенім елде менің,
Толғанып, бүгін ұғып, сенделемін.
Ұзақ жырға көп мұның сыймағанын
Қысқа сөзбен айтуды жөн көремін.

Тасыған мейманасы тілге бейпіл,
Болыппыз ақымаққа үндемейтін.
Сондайда ақындыққа нұқсан келіп,
Ұқсайды аяз соққан гүлге кейпім.

2005

Теңізге

А.С. Пушкиннен

Қош бол, сұрапыл еркіндік!
Соңғы рет менің алдымда
Көк толқын көшін серпілтіп,
Басасың жойқын қарқынға.

Дауысындай достың налыған
Жұмарда көзін жоқтасып,
Шуың мен мұның дарыған
Үніңмен тұрмын қоштасып.

Жанымның ақтық тілегі!
Жағанда жүрдім қамығып,
Көк тұман қолдап легі,
Қиялшыл ойға салынып.

Сүйсінтті таңдай татынған
Тұңғиық түпсіз үн, дыбыс.
Кешқұрым мені шақырған
Баурады дербес құлшыныс.

Балықшылар бейқам желкенін,
Қарқының сақтап ерен ер,
Жайлады иірім кең төрін.

Бірақ сен беріп тентек үн,
Барады батып кемелер.

Қимастық жеңді жетегі,
Жағасың бейқам бар ісін.
Құттықтап сені өтеді,
Шындарға есен жетеді
Ақындық менің шабысым!

Шақырдың, тостың толғанып,
Тұтқын ем... бскер жандым мен.
Құштарлық шалқар танданып,
Жағада жалғыз қалдым мен.

Не ой бар? Жөнді білдік пе,
Жетемін қандай заңғарға?
Шөлінде сенің бір нүкте
Жанымды менің аулар ма?

Жартас тұр — даңққа құлпытас,
Көрген түс салқын мол менде.
Естелік сансыз ұмытпас:
Наполеон солды-ау сол жерде.

Қиналды деген бар аңыз,
Қай дауыл оны елемек.
Тағы бір кетті данамыз
Санамыз сүйген керемет.

Достары боздап, тез кетті,
Гүлтәжбен тастап жан нұрын.
Дауылдат, желдет, ер өтті
Арнаған саған бар жырын.

Жүзінде бейнең жазылды,
Рухыңнан өжет нәр алған .
Телегей терең, қажырлы,
Өзіндей қайсар жаралған.

Бос қалды әлем... Қай жаққа,
Апарып мұқит тастайсың.
Білімге ниет салсақ та,
Үзімін құттың татсақ та,
Азапқа қарай бастайсың.

Қош болғай, теңіз! Жаттадым
Салтанат құрған сәніңді.
Дүбірмен есте сақтадым
Іңірде шыққан әніңді.

Әкетем сені мен ертең
Орман, шөл жаққа бірге өскен.
Қосылар күңгей, көлеңкең,
Таулар мен толқын тілдескен.

15.10.2007

* * *

Шен-шекпен мезі қылар ақымақты,
Жан қайда сақтай білер асыл затты.
Бөрідей шала тойып, бүлік салмай,
Естілер “бар” мен “жоқ”-тың бабын тапты.

Өтірік, өсекпенен негіз бүзбай,
Қызық-ау кездескені егіз қыздай.
Екеуі әмпей-жәмпей әурелесе,
Мықтылық – мінез сақтау, жеңіл қызбай.

21.10.2007

* * *

Жігіттің молдау болса ар-намысы,
Көбейер ұзақ жолда бар табысы.
Өмірі от басында омыққанның
Бітпейді қатынымен арпалысы.

Жақсы әйел ел-жұртыңмен көш құрады,
Досыңды жаман әйел өш қылады.
Өмірден көрген, білген сырым осы,
Жақсы әйел жақсылармен қостырады.

Ақын дос, саған айтар ақ тілегім,
Байқап айт көп теңеудің сәттілерін.
Жұлдызым, айым, күнім демей-ақ қой,
Жақсы әйел жер бетінде бар тірегің.

21.10.2007

Индира Ганди

Индира Ганди асыл жан,
Алтынмен аты жазылған.
Келбеті кербез жарқырап,
Өтеді сансыз ғасырдан.

Үндінің қызы ардақты,
Кемеңгер, көсем, жан-жақты.
Тірлікте асыл арманын
Еліне туған арнапты.
Арпалыс жолын талғапты,
Ақжүрек ару салмақты
Индира Ганди, Индира Ганди.

Әйгілі әулет жаңғырды,
Жеңіпті асау тағдырды.
Атағы шықса әлемге,
Қас жауын артта қалдырды.

Сүйетін нәркес тазаны,
Сұлулық сол ғой ғажабы.
Ақ бота көзі жарқ еткен
Кетпейді естен ажары.

Жұлдыздар салған жол талай,
Қоймайды жүрек қозғамай.
Индира Ганди секілді
Аспанда аппақ толған Ай.

Келемін ән мен жырдың қанатында

Бойымда жалыны бар бұлан ердің,
Ойымда ағыны бар Құлагердің.
Шабыста топтан озып алға тартсам,
Келеді тың қалпымда тұра бергім.

Көп жырлап өткендер бар менен бұрын,
Ол бақыт екеніне сенем бүгін.
Хал-жайды жылдар көші анықтамас,
Шарықтап өрге ұмтылса өлең-жырым.

Ақындық жемісі мол бағындамын,
Артымда қою будақ шаңым қалың.
Аралдың айқасында атой салып,
Заманның ағымына бағынбадым.

Бақытым бойға өлең дарығаны,
Беруге үлгермедім барын әлі.
Бұлқынсам Әму мен Сыр жағасында,
Жебеді Махамбет, Мағжан әруағы.

Көрінсем отты ақындық санатында,
Анамның ақ тілегі бар антымда.
Сенемін сергек сезім, ойлы ақылға,
Келемін ән мен жырдың қанатында.

25.01.2008

* * *

Не жазса да ұлы Абай,
Көргені сол ғой өмірден.
Жоқтан барды құрамай,
Наз төкті шыншыл көңілден.

Сырласы сонда ақ жүрек,
Сезім мен ойы жұрағат.
Бір қансырап, бір түлеп,
Баспады сөзден бір ағат.

Ұмытпады бірақ та
“Ғалами ғылым” дегенін.
Ғылым мен өлең құлаққа
Жұптасып жетті дер едім.

Сезім мен ойлы мұң қысқан
Өлеңі шымқай ойтолғақ.
Жүрегің жылы нұр күшқан,
Кетесің толқып бірге ойлап.

Батыс, Шығыс өлеңін
Қазаққа жатық енгізді.
Маңызы мен көлемін
Өмірден ғана тергізді.

21.10.2005

Асыл аға, бақыл бол

(Әбілқас Сағыновқа)

Қазақтың көзін жұмды асыл ұлы,
Жадында жатқан тұнып ғасыр мұңы.
Ұлы ұстаз, заңғар ғалым жүзі сөніп,
Жасыбай толқынындай басылды үні.

Көргенде елдің екі дүр асылын,
Күн қайда қызығып көз бұратұғын.
Эльбрус егіз шыңы сияқтанып,
Әбілқас, Евней бірге тұра-тұғын.

Ғажапқа жасағандай үздік жорық,
Екі көз қанушы еді күндіз көріп.
Енді олар мәңгіліктен тұрақ тапты,
Аспанда сөнбес екі жұлдыз болып.

Тұрмайды-ау сайын дала сағымданбай,
Тынбайды-ау ажал қолда барынды алмай.
Аттанды Әбілқас аға бақи жаққа,
Тимур мен жеңешемді сағынғандай.

Байқашы, сыңсып жатқан Нұра қандай,
Сұм тағдыр қатты соқты-ау сынағандай.
Жүз жасқа жеңгем болса жетер еді-ау,
Ол кетті жалғыздыққа шыдай алмай.

Өкініш батпай ағын толғағына,
Қараймын, аға, артта орманыңа.
Көз сүртіп шәкірттерің қаумалап тұр,
Сүйсініп сендей ұстаз болғанына.

Жан аға, бірі едің ең іріміздің,
Бақылдық — бар тірегі тіріміздің.
Ардақтап есіміңді ұмыттырмас,
Әбеке, мен артыңда ініңізбін.

29.09.2006

Бір жұтым судың бағасы

Қазақ та орыс өзіндей,
Бұлаққа күтім сан қилы.
Ақынның өлмес сөзіндей,
Қайталап көзін аршиды.

Біреулер толқын ілегі,
Сүйеді теңіз жағасын.
Шөлде өскендер біледі
Жұтым судың бағасын.

Көусарға елім қуанар,
Көбейтіп зәмзәм тармағын.
Қырдағы малын суарар,
Қырманға бұрар қалғанын.

Қоғалы қамыс, тың құрақ,
Шалғынды жайлау етегі.
Атаныпты “Мыңбұлақ”
Бабамның ескі мекені.

Тоғандар көлін жан-жақтап,
Көршімен тату қосыла,
Бір жұтым суды ардақтап,
Қақ бөлер жақсы досына.

2004

Немереме асыл сыр

Немерем, қайда барасың?
Әжең көңіл бөлсеңші.
Сағыныш салған жарасын
Тезірек емдеп берсеңші.

Дәрудей қымбат жүрекке
Бетіңнен сүйіп алғаны.
Ораса бата, тілекке,
Сол деп біл оның арманы.

Балапанға болған шат
Аққудай айдын көлдерде.
Қолына түссе асыл зат,
Сақтайды бәрін сендерге.

Қажымас қайрат-жігердей,
Бойыма қуат жандырды.
Өлімге де жібермей,
Сендерге сақтап қалдырды.

Көз көрген біздер ғасырда
Баладан рахат татыпты.
Жүрсеңдер есен қасында,
Іздемес басқа бақытты.

Сөз емес оған сән-сәулет,
Өмірдің өзге бар мәні.
Ол үшін үлкен бақ-дәулет
Сендерді жолға салғаны.

Көңіл назы

Немерем, сүйші, өженді,
Келгенше күтші шамаң;
Көркейткен біздің әлемді
Бас иші, қалқам, данаң.

25.02.2003

Құштарлық

Елдес те еді,
Сұлулар жерлес те еді,
Жоқ болды ғой өзіңмен теңдескені,
Ақ Жайықтан Есілге қонған аққу,
Есім кетіп сенімен кездескелі.

Қос ақ қоян жарқ етсе бүлкүл қаққан,
Ақ төсіңе сүйсіндім толқып жатқан.
Жанарыңның оты көп, мұңы да мол,
Мөлт еткенде шыбын жан емін тапқан.

Бапты сөзің балқытты, ырқымды алар,
Толқып кеттім жетердей ынтық хабар.
Ғұмырымда көрмеген керемет бар:
Тұғырың да тамаша бүркіт қонар.

Бір бүліктің сезсем де басталғанын,
Алып ұшып, еркелеп бас салмадым.
Басылардай көптенгі сағынышым,
Әр сөзімді асықпай астарладым.

Келші, бермен,
Армансыз аймалайын,
Аймалайын, жаныма жай табайын.
Рахат, ләззат, шаттыққа малшынайын,
Жақындашы, тағы да қайталайын.

10.07.2008

Евней аға ескерткіші алдында

Сарыарқа кіндік төрі – Қарағанды,
Келбеті бүгін тағы жаңаланды.
Бой жазды асыл ерге сәнді ескерткіш,
Ерекше нар тұлғасы бағаланды.

ҚарМУ-дің қуанышы еселенген,
Евней түр бөз қалпында неше көрген.
Сүйсінді жиналған ел
Зор құрметке,
Қол соқты ғимараттар көшелермен.

Тебіренді Есіл, Көкше Нұраменен,
Толғанды Теміртаудай құба белең.
Ардақтап селенің мен өлеңінді,
Еске алды ұланғайыр мұраңды ерен.

Айтылды ғалым, ұстаз, ақындығың,
Ойнатқан от-жалынды батыл күнің.
Сөз болды
Заңғар ғылым қақ жолында
Қанышқа өзгеден көп жақындығың.

Рухың қуат беріп өсе білген,
Дүрлікті көмірлі аймақ неше күннен.
Ұйқыдан аунап түсті-ау Сәбит, Ғабит,
Әбділде,
Маяковский Есенинмен.

Бұлттар да баяу жортты бүлкілдеген,
Ақ қар да аң-таң қалды үлпідеген.
Қарсы алдың баршамызды, Евней аға,
Жан баурап қарай қалған күлкіңменен.

Келді ғой арман еткен тілегің де,
Туған ел қалдың мәңгі жүрегінде.
Тік қарап тас тұғырдан болашаққа,
Барасың ұлылардың легінде.

12.12.2006

Інілерге алғысым

Күн артынан әлі талай шығар күн,
Туар бізді сырттан барлап сынар күн.
Қайда жүрсең, Есенгелді, есен бол,
Ерлігіңе Мағжан сүйгіш құмармын.

Көрінгендей сұңғыласы шынардың,
Сен жарқ еттің арасынан мұнардың.
Ұлт ұлының ұлы есімін айғақтап,
Мағжан аға жыр кітабын шығардың.

Келсе толқып, шаттыққа орап наз артқым,
Татсын нәрін өзге елдер де ғажаптың.
Не де болса, бұл жинағы дананың
Көптен күткен қуанышы қазақтың.

Айып болмас қисам көпке мәлімге,
Бақытжан да үлгі болды тәлімге,
Арнады ол Мағжан аға жолына
Бір жылда бар Күн мен түннің бәрін де.

Ініліктің білсем бүгін не екенін,
Пар жегілдің Бақытжанмен екеуің.
Мекешке де үлкен алғыс айтамын,
Жөнін тапты ынта қосқан жетегім.

Жыр жалауы деуге сөзсіз татыған,
Қуанышқа бар қазақты шақырам.
Інілерім, алғыс айтам сендерге
Өзім емес, Мағжан рухы атынан.

13.01.2003

* * *

Жүректің құштар кезінде
Өзгеріп кетем өзім де.
Есіме түсіп келбетің,
Оранам ыстық сезімге.

Домбырам қолда үндесіп,
Қуаныш, әлде мұң кешіп,
Шуақтап жаным отырам,
Өзіңмен үнсіз тілдесіп.

Баладай күлген бір жылап,
Боламын мен де құлшынбақ.
Сағыныш селі шыдатпай,
Кей әуен өтер шымшылап.

Оянған бұлттай бұйығып,
Қалады есім жиылып.
Ағыл да тегіл селдетіп,
Кетеді өлең құйылып.

Бояуы ашық үнімен,
Сөйлесем ғашық тілімен.
Үзілмей жауған жаңбырдай,
Әндете берем түнімен.

2003

Қазақтың партизандар көсеміне

(Қасым Қайсеновке)

85 құтты болсын, Қасым аға!
Әруағы өзгелерден басым аға.
Қазақтың партизандар көсемісің,
Дұшпанға жастай тиген жасын аға.

Ұрпаққа болды сабақ үлкен үлгің,
Жылға тең өзіңменен жүрген бір күн.
Рахымжан, Қасым, Сырбай, Жұбан барда,
Көріп ек таңғажайып үркерлі күн.

Сүюші ек сендер жүрген парадтарды,
Жыр арнап, інің сырын сан ақтарды.
Жеңістің құба жартас белгісіндей,
Өзіңе барша қазақ қарап қалды.

Қаһарман атың бүгін дараланды,
Есімің ел туындай бағаланды.
Біз үшін сен мың аға орнындасың,
Санасам ерте кеткен ағаларды.

Жүрекке сыймай тұр ғой қуанышым,
Өтеді көз алдымнан ұлан ісің.
Топ жарып қай думанда сөйлесең де,
Ойлысың, орнықтысың, қырағысың.

Көкірегім ұшырғандай тірі құсын,
Өлең – гүл төге салдым бір уысын.
Жан аға! Алшаң басып жүзге де жет,
Сен бар деп біздер жас боп жүру үшін.

21.05.2003

* * *

Беу, жүрегім, қызбалықты қой деп ем,
Қызарғанға ынтызарлық мол неден?
Бір өзіңе бір қара көз жетпей ме,
Жүрмесеңші бұра тартқыш жолменен.

Тарқамай ма құштарлығы мол маусым,
Сұлу көрсең, неге берік болмайсың.
Шыбын жанды ақ тер, көк тер қылғанша,
Неге ғана тәубенді айтып қоймайсың.

Жүрек айтты: – Сыр ақтарсам ашық қып,
Сезімталдық іс емес қой кәсіптік.
Құштарлықтың құрығынан шықпайтын
Сұлулықтың құлы емес пе ғашықтық.

Бәрі менен болғандай жұрт ойлайды,
Қаламың да көп жазады сол жайлы.
Шындықты біл: сұлулыққа, ақыным,
Мен тойсам да, екі көзің тоймайды.

Қайдан келді шымқай мөлдір тұнық жыр,
Тұнық жырда алтын балық бұғып жүр.
Сұлулыққа елікпеймін десең сен,
Екі көзді тас қараңғы жұмып жүр.

19.02.2003

Көгілдір туы елімнің

Көгілдір туы елімнің
Көксеген жетті тарихтан;
Белгісі біздің азат күн
Тұғырын берік танытқан.

Көгілдір тудың реңі
Көк аспаннан алынған.
Азатшыл елдің тілегі
Ақталды аңсап, сағынған.

Желбіреп ұсап тасқынға,
Көктегі Күнмен тілдесті.
Көгілдір тудың астында
Бар қазақ мәңгі бірлесті.

Көк майса көктем секілді
Біздің ту жарқын шырайлы.
Желбіреп, жайнап не түрлі,
Жеңіске бағыт құрайды.

Көгілдір көлдер, асқар бел,
Көк мұнар толқып бұлт басқан,
Көкжиек дейміз аспанмен
Кең дала шебін ұстасқан.

Көк түске құмар қарттар да
Ел үшін міндет өтеген.
Қол жайып ғибрат айтқанда,
“Көгерсін, — дейді, — көсегең”.

Алғанда ауыр ақ міндет,
Мол жігер қосып тасқанға,
Ант береді Президент
Көгілдір тудың астында.

27.03.2003

Қимастық

(Қуандық Шаңғытбаевқа)

Жайлаған Алатауды қырдың ұлы,
Қазақтың көзін жұмды жыр дүлдүлі.
Сұңқардай самғап жүріп кете барды,
Тұлпардай тұяқ серпіп тың дүбірі.

Ұстасы дара сөздің, сара сөздің,
Атаулы бірі еді ғой дарабоздың.
Жол құтты-ау махаббаттан маза таппас,
Толқытты-ау жанын талай қара көздің.

Сүйсінтті әр шумағы дүйім көпті,
Тереңдік кемел ойды түйіндепті.
Абайдың өз інісі болса дағы,
Пушкинді шын жүректен сүйіп өтті.

Сыры мол, тартымды зор ерді сарын,
Өзгеге еш ұқсамас қонды дарын.
Қазанат, қарапайым өр шабытпен
Халқына жүрегінің берді барын.

Аямас артта қалған сыйын елің,
Қош, аға!
Біз үшін бұл қиын өлім.
Жұрттан көп жабысуды білмейтұтын,
Сырттай дос, аға тұтқан інің едім.

27.02.2001

Қадір түн

Құтты есік ашылды,
Құлшынты асылды.
Қадір түн осы екен,
Құштарлық шашылды.

Татқанда тіл балын,
Лаулады от-жалын.
Жан-тәнім бірлесіп,
Ғаламат тапқаным.

Естілді құмар үн,
Ашылды бұлағым.
Еркелеп, аялап,
Сүйсінді ұларым.

Қам көңіл бір тынар,
Түн келді шын құмар.
Біз бақыт тіледік
Көңілмен ынтық, зар.

Қадір түн. Құтты жер.
Төтті кеш. Сәтті төр.
Сүйісіп армансыз,
Ләззатқа қанды шөл.

Рахаттан өлсіреп,
Қол жайып ақ білек,
Айтты ғой рахматын
Аллаға ақ жүрек.

Көңіл назы

2006

Заман дерті

Арал кетті ... адамдар, Арал кетті,
Жамандықтың қарқынын табанды етті.
Онсыз дағы онша емес елдің күйі,
Мына заман ұлғайтты-ау маған дертті.

Қарсы алатын қақ жолда сүйіп мені,
Көрінбейді Сарыарқа киіктері.
Басқа жерге келгендей басым қатты,
Басылмай тұр жанымның күйік, шері.

Қай қияда, қай апат бүлік жеттің,
Сахарада Мәжнүннің күйін шектім.
Кең далада бір киік көрмеген соң,
Бірге құрып кетердей күйік шектім.

Көп жұлдызға қараймын биіктегі,
Елестейді біздің ел киіктері.
Өріп жүрген секілді жерге қарап,
Кездесуге үзілмей үміттері.

Көк аспаннан алмаймын көз қиығын,
Әнге қосып арнаушы ем сөз биігін.
Қалай шыдап жүр екен күйіп кетпей
Арасында жез қанат жез киігім.

Заулап келіп алқа бел қырдан асып,
Күндер қайда сырласар мұң тындасып.
Қаптап жүрген киіктер ғайып болды,
Кетті ме екен Аралдың құмы басып.

14.12.2002

Дастарханы қазақтың

Көңілшек көзден жас кетпес,
Қуанса да жылайды.
Арайлы төрден ас кетпес,
Ел-жұрттың басын құрайды.

Қазы-карта түздалған
Дастархан көшін қосады.
Келердей күйеу қызды алған,
Сүрленген төстік тосады.

Қымыз бар сусын сұраса,
Орнайды қызу тәуір шақ.
Келердей сылқым құдаша,
Сыңғырлап күтер бауырсақ.

Бұйырар жеткен бабына
Бал құйрық төтті бауырмен.
Татасың бәрін сағына
Қарсы алған аңсап ауылмен.

Сақтайды үлкен талаппен
Ғажабын жеңгем ғажаптың,
Парижден келген шарап пен
Қып-қызыл сүрін қазақтың.

Қозының еті балбырап,
Қазанда піссе бүлкілдеп,
Сүріне басып қалжырап,
Келіндер жүр ғой күңкілдеп.

Қайтсін-ай, бөлеп бал құндақ,
Отыра алмайды ән тындап.
Кезегі бидің жеткенде,
Есесін алар қарқындап.

Ауылға келіп жол күтпен,
Жыр оқып, ойлы наз арттым.
Жасай бер осынау молдықпен,
Дастарханы қазақтың.

Тіршілікті сақтап тұр

Сұлулықтан жаралдық,
Күн нұрынан нәр алдық.
Ақ тамақтың әуресі-ау...
Ақ күшакқа қамалдық.

Қарай, қарай жұбандым,
Әр тілегін құп алдым.
Қарақат көзі жарқ етсе,
Аясына сұрандым.

Ләззат, рахат сезгенім,
Жалынын сөнбес көздедім.
Мың әуреңе бір сенің
Жақсы болды-ау төзгенім.

Сүйіп, құшып қат-қабат,
Етем мәңгі мархабат.
Тіршілікті сақтап тұр
Сұлулық пен махаббат.

*30.04.2002***Естелік**

Махаббат дәлдеп жүрекке
Аямай тиген оқ екен.
Қолымды салдым білекке,
Басқа дәру жоқ екен.

Жас аққудай жетілген
Аппақ жүзің ашылды.
Сүйіп алдым бетіңнен,
Сонда дертім басылды.

Бала емеспіз ойнаған,
Талай тәтті сыр шерттің.
Әлі күнге ойланам,
Сонда неге бүрқ еттің.

30.04.2002

Ахмет аға. Даналық пен айласы

*“Ширатып шикі өкпе бір жас баланы,
Даналық мүшкілдіктен басталады”*

Қожа Ахмет Яссауи

– Байтұрсынов, бір көмекке жараңыз,
Біз ГПУ-ден Марғұланды табамыз.
Оған қандай сіздің берер бағаңыз? –
Деп зекірсе:
– Ол бір сырқат бала ғой, –
Деп сыпайы жауап берді ағамыз.

Жылдар өтті. ГПУ келді қомдана:
– Марғұлан қайда?– Жалғыз сұрақ сол ғана!–
Ол дұшпанды ұстауға бар жолдама.
Сонда Ахан:
– Айтып ем ғой сырқат деп,
Дәм-түз бітіп, өліп кеткен ол бала.

Баскесерлер одан әрі баспады,
Түбі сұмдық жабық сырын ашпады.
Қолдарында қара ниет тізімнен
Марғұланды сызып, сызып тастады.
Кетті-ау, кетті ажал сүйгіш әбжылан,
Олар үшін жоқ қой әділ заң, құран.
Ахан: “Алла, өтірігімді кеш”, – деді,
Есен қалды ғұлама ғалым Марғұлан.

19.07.2000

Білмейді-ау деп қорқамын

Ел байлығын талатқан
Ішінде жүрміз ортаның.
Жалғыз ғой, шіркін, Жаратқан,
Көрмейді-ау деп қорқамын.

Қапылыс емес, жаңылыс,
Қажеті сол ма адамның:

Сатылу, ұрлау, атылыс
Бейнесі болды заманның.

Бір елді бір ел ойрандап,
Жазықсыз жатыр жайратып.
Қаруға сенген тайрандап,
Есерді қойды-ау сайратып.

Қалауын бермей халыққа,
Ептілер еркін жайлайды.
Жеткендер ірі байлыққа
Ақшамен аяқ байлайды.

Әккі қу мың-мың асайды-ау,
Асырып айла-тәсілін.
Адам түгіл, жасайды-ау
Алладан да жасырын.

Жаратқан сыйлап нұрлы күн,
Ойласа ғалам мол қамын;
Жер беті кейбір сұмдығын
Білмейді-ау деп қорқамын.

18.08.2004

Жезқазғанды “Жезкиік” елі дейді

(Жақсыкелді Сейіловке)

Айналайын атыңнан Жақсыкелді,
Тағдыр сені дос етіп жақсы берді.
“Жезкиіктің” дүбірі тасқындатты
Жыр маздатқан бойымда жас жігерді.

Кен қопарып, баптасып егісін де,
“Жезкиік” жүр жүйткітіп ел ішінде.
Жүгірткендей соңынан екеуімізді
Бір жұмбақ бар сол киік желісінде.

Сені мейлі, іздесін мені мейлі,
Тындаған жан қалайша ерімейді.
Қызыл ішік киген қыз аңыз болған,
Жезқазғанды “Жезкиік” елі дейді.

Жез қанаттың жыр етсем ағынын кен,
Сағынып ем, тағдырға табынып ем.
Жалын қостың жүректе жанған отқа
Ықылас-ата сиқырлы сарынымен.

Сөз бен әуен желісін келістірдің,
Бір арнасы табылды егіз сырдың.
Адам жанын толқытты ән төресі,
Туған елді кең жайлап, өріс құрдың.

Шырқап, толғап, тебіреніп теңселемін,
“Жезкиікке” өмірде көп сенемін.
Қайда барсам, алдымнан қарсы алады
Жырлай, жырлай көп жылдар көксегенім.

Жүрегіміз лүпілдес үн шығардың,
Сағынышқа тап солай түншығар кім.
Мәңгілікке жол салған осынау әнмен
Айды аспанға, жақсы інім, бір шығардың.

1986

Үш сонет

1.

Бөйбіше, құйшы, шампанды,
Бұрқырат шулы ақ буын.
Жазайын кеңдеу арқамды,
Көтеріп көңіл шалқуын.
Бір кезде болған шын құмар,
Жиналар қимас құрбылар.
Жаңа үйдің көркі ашылсын,
Көрімдік шашу шашылсын.
Нәр алып сұлу көркіңнен,
Толқысын ән, күй еркімен.

Береке қонар құт дарып,
Жадырап мен де жанайын,
Бір сүйіп рахат табайын,
Мектептес қызға сұқтанып.

2.

Мінеки келді, алды қол,
Татайық ескі балдан біз.
Өлеңге жаңа салды жол
Бетінде жайнап қалған із,
Сүйіп ем жап-жас күнінде,
Қалыпты дәмі тілімде.
Бокалды толтыр қайтадан,
Қалдырмай ішіп жәй табам.
Әже боп жүнжіп жүр деме,
Бар екен әлі бірдеме,
Қалса да қанша жас толып.
Жүрегім қатты еріп тұр,
Тағы да сүйгім келіп тұр,
Ішпей де жемей мас болып.

3.

Құрбысыз қызық толар ма,
Сұлусыз бітті қай жорық.
Көрінсін дей бер оларға
Ақ шашым ашық Ай болып.
Бөрі де маған арайын
Төгілтсін, жөндеп қарайын.
Шүпілдет, толтыр шампанды,
Күтейік бірге ақ таңды.
Ұмытсам осы қыздарды,
Бөрі де сенен қызғанды.
Тағдырым қосып теліген,
Қызғанбай, ашық күле бер,
Осылай тойлап жүре бер,
Бәрін де мәңгі жеңіп ең.

25.02.2003

Тілінді қорға, қазағым

Тіл — ұлтымның тірегі,
Тандатпай тағдыр жолдаған.
Тіл — ұлтымның жүрегі,
Лүпілін Алла қолдаған.
Тіл — Қорқыттың арманы,
Асан Қайғы өрлеткен.
Тіл — Абай сөз орманы,
Бұталы тармақ ер жеткен.
Жүдесе жүрек, хал бігер,
Жабылар озар жүйріктен.
Тілің тозса, әл кетер,
Сеп болмай қолда биліктен.
Мән берсең әрбір сөзіме,
Жан айқайын жазамын,
Өз қолың жетсе өзіңе,
Тілінді қорға, қазағым.

Тіл десе, түсер ауызға
Қаз дауысты Қазыбек
Айналған аты аңызға,
Мәмлегер әділ қазы боп.
Бергені тағдыр ғаламат
Төле бидей дананы.
Әр сөзін етті аманат,
Жоңғарлар қысқан заманы.
Үшеудің бірі тең түскен
Бар Әйтеке биіміз.
Ұтымды сөзбен кең пішкен,
Солардан қалған тіліміз.
Дербес ел салса тезіне,
Аударар тағдыр назарын.
Өз қолың жетсе өзіңе,
Тілінді қорға, қазағым.

Тіл — Абылай ұраны
Дербестікке бастаған.
Тіл — Махамбет пырағы,
Сегіз Сері қостаған.
Тіл — “Сарыарқа”, “Саржайлау”,

Құрманғазы, Төттімбет.
Тіл — туған жер, ақ жайлау,
Ақ сүтпен сінген ақ міндет.
Тіл — Мұхтарды тудырған,
Білсін деп бізді бар ғалам,
Тіл — Жамбылды ту қылған
Жеткенше жүзге сайраған.
Зер салсам Мағжан сөзіне,
Аңқып тұр талай азалы үн.
Өз қолың жетсе өзіңе,
Тіліңді қорға, қазағым.

Тіл — жалықпас мұрагер,
Өлсең де жоқтау арнаған.
Тіл — “шаппай бер” Құлагер
Алдына өнер салмаған.
Тіл — Төлеген ажалы
Саналы жанды күрсінткен.
Тіл — Қыз Жібек ажары
Жүрегі барды сүйсінткен.
Тіл — үзілмес өз үнім
Шарықтап құмар қандырған.
Тіл — Ләйлі, біз — Мәжнүн,
Махаббат естен тандырған.
Ұмытып бәрін қалмастай,
Шекпестей қорлық, мазағын;
Төлкекке заман салмастай,
Тіліңді қорға, қазағым.

Тіл — той-думан ғажайып,
Немерем тілі шыққан күн.
Тап кеше құным азайып,
Тап бүгін бәрін ұққанмын.
Арқа сүйер табыс бар,
Ахметті бүгін ұққандай.
Сәкен, Ілияс — арыстар,
Есімін елім құптардай.
Ғұмырын тілге арнаған
Мәз аға, сен де көп жаса.
Қай көлім құссыз қалмаған,
Қызғышы сендей болмаса.

Ұқсаған алтын, жезіңе,
Әр сөзде жарқын базарың.
Өз қолың жетсе өзіңе,
Тіліңді қорға, қазағым.

Тіл — ұлтымның намысы
Ақылға қанат байлатқан.
Тіл — мызғымас ар ісі,
Бабалар жауын жайратқан.
Төс қақпайық, ағайын,
Жетістіктерді ескерем.
Тілімді құртар маңайым,
Сыңайын сезіп сескенем.
Айтпасам, жүрек көтермес,
Толғаныс көп қой көңілде.
Қимылсыз міндет өтелмес
Мәңгі арпалыс өмірде.
Ұғымы берік орнаған,
Өрістей берсін мазалы үн.
Дәстүрім, ғұрпым қолдаған
Тіліңді қорға, қазағым.

Тіл — тіршілік жалыны,
Қызуы сөнбес от болар.
Ол өшсе, өмір сарыны
Жалынсыз қалған шоқ болар.
Қос тілдік құтты дегендер
Қармақтап ауға тұтады.
Орманға терең салсаң зер,
Тілдерді тілдер жұтады.
Шәкәрім сөзі қазір де,
Аңдашы, қажет татымын:
“Ұққаның болса, қамын же,
Ондасын істің ақырын”.
Сенейік дана ұстазға,
Тартпастай құрдым азабын,
Дербес ел, қолда күш барда,
Тіліңді қорға, қазағым!

08.05.2005

Хақиқат

“Ғұмыр бар жерде – адам бар,
Адам бар жерде – Алла бар”, –
Десе Абай, көңіл алаңдар,
Көріңді барша хал-хадар.

Тап-таза асыл хақиқат
Шындықтың өзі емес пе.
Өлеңге ғажап тапты сәт,
Көңілде өмір желі ессе.

“Жүрегім менің қырық жамау”, –
Деп түңілсе дүниеден,
Айтып-айтып тынар-ау,
Сау жері жоқ күймеген.

Қамықты қолын жеткізбей,
Қияға кетсе сүйгені.
Өзіне кешірім еткізбей,
Елге аян іштей күйгені.

Аға сұлтан Құнанбай
Құлаған кезден басталды.
Өзін де төрден қуардай,
Ағайын шегі қастанды.

Арпалыс алса мол күшті,
Сыртты сау, іштен зар қысты.
Зерледі мұқият болмысты,
Болыс та болып тартысты.

Жеңіске жетпей еш жорық,
Отарда қазақ оңбады.
Кенесары мерт болып,
Орыстан қазақ сорлады.

Жеңіліс, жеңіс аралас,
Көрді Абай өмір не түрлі.
Барлығын соның топтауға,
Хакімдік жолға ұмтылды.

22.10.2005

Сарытомарда өткен той

Сұм жалғанның зомбылығын, зорлығын,
Бастан кешіп ауыр азап қорлығын,
Еш жазықсыз асылдары қазақтың
Атылып кеткен сұм-сұрқия болды күн.

Бүгін олар қайта туған секілді,
Аспанымда шок жұлдыз боп бекінді.
Аттарына ардақты атақ қосылып,
Есіне алып, елім тағзым етулі.

Соның бірі — жебеп өткен жастарды
Мағжан аға ақ тілегі ақталды.
Жас ұрпақтың бастауымен ол сенген
Сарытомарда дүбірлі той басталды.

Ақ тілекпен жасалыпты той қамы,
Не жақсылық бәрі де бар ойдағы.
Елге мирас еренғайып сөз болды
Ұлы ақынның 115-ке толғаны.

Көш басында Серік және Айдарбек,
Орман, тоғай кетті тойлы жайлау боп.
Мағжан аға аунап түсер дәл бүгін,
Аузына алмас тойда адам қалған жоқ.

Нұрын шашты күннің алтын арайы,
Болып кетті жер-көк тойдың сарайы.
Мағжанға ұқсап кетті алқа ағаш,
Салтанатты Сарытомардың маңайы.

Той қызығы дана ойымен жалғанды,
Айғақ етті орындалған арманды.
Аламанда озып келген қарагер,
Ол да көзге елестетті Мағжанды.

Тұрсынбек, Дүкенбай, Нұрғожадай көп қонақ,
Той алаңын Алатау, Көкше кетті орап.
Әуезхан, Шәміл, Назарбектер қостаған
Қиқу салды жүйірігі озған Бекболат.

Мағжан жайлы төгілттік көп өленді,
Ақын Серік жыр көсілтті көлемді.
“Батыр Баян” театрда қойылып,
Баянғали көп алғысқа бөленді.

Кердік, толқып, әділ баға бермекпіз,
Жастар салған бұл да заңғар ескерткіш.
Әртістердің әйдік екен бәрі де,
Дәл Мағжанша адам жанын тебіrentкіш.

Жарасбай да “Мағжан” атты журналды
Көтеріпті зор биікке болжалды.
“Мағжанға тағзым” атты жап-жаңа
Кітабыма көңіл бөліп, толғанды.

Сарытомарға ел молайтса шашуды,
Мұражай шалқып, Мәдениет үйі ашылды.
Әй, не керек!
Мағжан аға есімі
Бір тебіrentті біздің асау ғасырды.

21.06.2008

Қол тимейді жұмыстан

Тайға да мініп шаптық та,
Асаумен бастық көңілді.
Бармадық сонда сақтыққа,
Қатерге қиып өмірді.

Үйретіп асау зауладық,
Таласып жолға қарысып.
Әумаассерден аумадық,
Өмір мен өлім жарысып.

Тас қопарып тайталас,
Шыңыраудан алсақ таза кен,
Ойнаппыз-ау жанталас
Қасында жүрген қазамен.

Шырғалан, шырқау тосын үн,
Бәрі де шапшаң келте еді.
Есейген күнде осының
Көрінді бәрі ертегі.

Болса да қаза қасымыз,
Селк етпейді санамыз.
Ұлғайған сайын жасымыз,
Өлімнен ұзап барамыз.

Көсілген сайын әріге,
Хабарым аз тыныстан.
Аулақ жүр өлім әлі де,
Қол тимейді жұмыстан.

02.03.2001

Ибраһим мен Мираға

Қартайсақ та,
Қатардан ілгеріміз,
Қажып, талған жоқ әлі бір жеріміз.
Алтын белгі өмірде артта қалар,
Бірге өткізген Мәскеуде күндеріміз.

Қызметтес болып ек “Үлкен үйде”,
Оны атауға бұл күнде үрке күйме.
Ел мен заман сұрыптап кездестірді
Ел намысын ақтаумен жүрген күнде.

Жаман қала емес қой Мәскеу деген,
Жер тепсініп барғам жоқ әскерге мен.
Студенттік күндер де осында өтті,
Содан туды Мәскеуді нәштеу деген.

Өскен ұлмын қазақтың даласында,
Салса қайтем тіршілік дара сынға.
Бір сұлуға сол кезде ғашық болдым
Мың-мың қыздар жан жетпес арасында.

Мақтамаймын сендерді, мақтан етем,
Тұрмадық қой айтулы сапта бекер.
Кішіпейіл, бауырмал, досқа жылы
Жүздеріңді жүректе сақтап өтем.

Өмір алда, біткен жоқ жоспар әлі,
Сол сырымды қай күнім қостамады.
Жылдар өтер, сырғақтап кетер бәрі,
Көкірегінде ең адал дос қалады.

20.07.2003

Жеткізейік Аралға Сібір суын

Осыменен бітпейді ғұмыр бүгін,
Ей, адамдар, бір еді-ау түбір-түбім.
Арашалап қалайық Аралымды,
Азын-аулақ әкеліп Сібір суын.

Оқыс апат батпай ма саналыға,
Жедел көмек берейік жаралыға.
Мұзды мұқит титімдей азаймайды,
Сібір суын жеткізсек Аралыма.

Сібір суын сатам дер сыры қанық,
Нарық жолын отыр ғой ұғып анық.
Қыр көрсетсек, шіркіндер не дер еді,
Қара Ертісті отырсақ бұрып алып.

Асықпайық осындай аптығысқа,
Баяғыдан жақсы жол тапты нұсқа.
Сібір суын аз ғана бұрып берсек,
Бармас едік саудаға заты қысқа.

Осыменен бітпейді ғұмыр бүгін,
Орыс, қазақ тауып тұр ұғымды күн.
Ары бүтін адамдар, септесіндер,
Жеткізейік Аралға Сібір суын.

16.12.2002

Сәбит аға

Сәбитті айтсақ,
Есілдей кең көсіліп,
Мадақтасақ Алатаудай көсіліп,
Мақтан етсек,
Бәрі өзінің еңбегі,
Өзін өзі кетті ерекше өсіріп.

Толқып жатса
“Сыр-Дәрия” бір жолда,
Шоқаны тұр жарқыл қағып бір қолда.
“Балуан Шолақ” сексен көлден қарсы алса,
Жетісудан шыға келер Нұрмолда.

Айта білсек,
Сәбит сыры сан алуан,
Ел күш алды жалындаған алаудан.
Орыс шықса “шинелінен Гогольдің”,
Барша қазақ шықтық “Жұмбақ жалаудан”.

Мәңгі сөнбес
Кең жүректің жарығы,
Ол – телегей шексіз мұқит анығы.
Елу томдық еңбегі бар Сәбеңді
Дер едім мен алыптардың алыбы.

Мұхтар, Сәбит көркем сөздің көшіне
Әкелгендер мәңгі ортаймас несібе.
Теңеу іздеп қиналғанда түседі
Пушкин және Лермонтов есіме.

Демесем де бар сырына машықпын,
Сәбеңді оқып,
Өлеңге жол ашыппын.
Беу, ағайын!
Ақ жарылсам бұл тойда,
Ботагөзге ес білгелі ғашықпын.

Сол бейнеде
Шын сұлулық мол еді,
Жан мейірі бал ләззәтқа бөледі.
Аққу құстай
Асыл туған қыз-қиял
Бір дәуірдің Қыз Жібегі сол еді.

Қызылжардың қызы маған өрт салдың,
Бір мені іздеп
Мәскеуге де кеп қалдың.
Алғашқы рет, Мәриям, сені көргенде,
Астапыралла!
Ботагөз бе деп қалдым.

Мәриямдарды алғандарды жақтаймын,
Бар жаһанда артық есім таппаймын.
Мәриям апай,
Жан серігі Сәбеңнің,
Бәйбішемді сізге аттас деп мақтаймын.

Төрт ұл және екі қызды тапқаның,
Ол бір төбе — ұлы адамды баптадың.
Тоқсаныңда он саусағың сүйріктей,
Сәбит сүйген ажарынды сақтадың.

Жүзге жетсе Сәбеңдердей ойшылым,
Бұл сіздің той
Бізге ақтарар мол сырын.
Бұл ұлы той,
Тойы бүкіл қазақтың,
Президенттің де,
кеншінің де
қойшының.

Дүбірлетсе Есіл, Көкше, Алатау,
Парижде де күтіп отыр зор атау.
Тойлап жатыр
Өз әлінше әр аймақ,
Атап жатыр өз есімін әр отау.

Міне, солай,
Мерейлі той селдеді,
Көтеріп тұр бәрін ерен еңбегі.
Алматыдан,
Қызылжардан көш созған
Құтты болсын Сәбит тойы елдегі,
Ұлы думан Сәбит туған жердегі!

Ұлттық мұра

Өткенді сыйлау салтында,
Ескерткіш көп қой қазақта.
Із қалды өшпес артында,
Түссе де бабам азапқа.

Мұраға көне тұнып тұр
Қарт Ұлытау етегі.
Тілдесе білсең, ұғып сыр,
Тарихты хаттап кетеді.

Кекшіл де сертшіл кейіпін
Аңғарып, ғибрат аласың.
Домбауыл батыр бейітін
Киіз үй деп те қаласың.

“Жошыхан” көзге шалынар,
Кеңгірден өтсең кешікпей.
Көркіне жаның табынар
Жап-жаңа салған мешіттей.

Белгі көп өлі тамсанар,
Қарай бер еркін сайрандап.
“Алашахан” қарсы алар
Ақ ордадай жайрандап.

Әрі өлең, толғау, әрі күй,
Бабалар көзден көшеді.
Ескерткіш көріп тарихи,
Ұлт сүйгіш сезім еседі.

2001

Ұлттық қорған

Әр сөзден көксегенім табылғандай,
Алады бойға рахат жаным қандай!
Сүйсініп мен Абайды оқи берем,
Күнде бір ой шырағы жағылғандай.

Қазаққа жоламастай заман ақыр,
Айтқаны ақыл-кеңес санаға сыр.
Мейірбан, адамсүйгіш ақ тілегі
Еліме ақ сәуледей тарап жатыр.

Жүргем жоқ ғашық назын біле білмей,
Үн қостым артта үзілмес легіндей.
Абайдың өнін айтсам, жан толқиды
Туған ел бірге соққан жүрегіндей.

Кірмедім мен ақындық сапқа бекер,
Абайшыл пәк тілегім сақтап өтер.
Әлемдік даналармен қатарласқан,
Ол – нағыз ұлттық қорған мақтан етер.

2005

Сәуірдегі Көкшетау

Көкшетауды аңсап келіп тапқандай,
Ақша бұлттар ағындайды ақ маңдай.
Елестейді пейіштегі құлагер,
Тау үстімен шауып бара жатқандай.

Ақша бұлттар – желбіреген ақ тулар,
Алып келген Айналамда шалқу бар.

“Гәккулеткен” дәуір туды сәуірде,
Сексен көлге қонып жатыр аққулар.

Бұлттар келсе, басылады тау мұңы,
Ақ жаңбырдың ақ күмістей жауды үні.
Көзге оралды
Жеңіс күнгі ауылда
Жан анамның шашу шашқан жаулығы.

Ақша бұлттар тау үстінде аунаған
Көктем дертін алып келді сау маған.
Қырқа бойлап бара жатыр қызғалдақ
Қызыл көйлек киген қыздан аумаған.

Аққу қонса біздің көлге май табан,
Аңсаған құс-аяулыма ән табам.
Ақша бұлттар, жылы жаңбыр төксең де,
Қар жаумаса жарар еді қайтадан.

09.04.2000

Көңіл назы

Әкім болу...

Ел басқару оңай емес бұл күнде,
Көбейді ғой бөріні алдар түлкің де.
Құн қымбаттап,
Сүм көбейіп барады,
Бұдан үлкен азап табу мүмкін бе?!

Нарық солай соғады деп кім білген,
Арықтап тұр бір күніміз бір күннен.
Осындайда нардың жүгін көтерер
Әкім керек намыс кернеп, тың жүрген.

Әлі де бар
Шаш ал десе, басты алу,
Әлі де бар дос боп жүріп қастану.
Ел басқару қиын десем ...
Мың есе
Қиынырақ нарық жолын басқару.

Болмаса да төлі егізден, қойы көп,
Ауылдардың міндет, құрмет тойы көп.
Шерлі қазақ дербес таңы атқанда,
Демес біреу өсек етіп оны көп.

Сұм тағдырдан алды ашынған ел кегін,
Біреу жоқтар қан майданда өлгенін.
Сахалиннен іздеп жүрген мәйіттер
Тапты бүгін Алматыда өз жерін.

Жұрағаты кеше жылап зарлаған
Мұңын басты. Оны жөптер арлы адам.
Ас берісіп, парыз өтеп жатырмыз
Ел ардағы арыстарға арнаған.

Соның бәрін ойла, достым, салмақта,
Тойтарыс бер той көп деген қармаққа.
Көсемдерін жоғалтқан ел ес жиып,
Атап жатыр ақ тілегін аруаққа.

Жөнін таппақ осындайда ақылды ер,
Сонда сыйлар әрқашанда атыңды ел.
Өлі разы болса, тірі тоқсынып:
“Міне, біздің осал емес әкім!” — дер.

2000

Бәрін көрдің

(Әпетай Ахметбековке)

1.

Заман заулап барады ағындаған,
Зар қақты ғой дегендер “бабын табам”.
Қарай қалса бірауық оң қабақпен,
Сырт айналып соғады қабырғадан.

Берсе де өмір, бермесе барын саған,
Ол әркімді өзінше қабылдаған.
Бақшасарай фонтаны секілденген
Көздер аз ба тамшы жас арылмаған.

Кейде мырза қол беріп ағын-заман,
Атқан тандай жайдары тарынбаған.
Қырық жыл қырғын болса да сақтап қалып,
Жақсылығын беруге жаңылмаған.

Бәрін көрдің...
Әпеке! Аяулы аға!
Сөз болып па мадақтау, аяу ғана.
Үш соғыста от кешкен ардагерсің,
Жетпіс беске келмедің жаяу ғана.

Финдер содыр тиісті болмашыға,
Гитлер дереу тұтқиыл төнді асыға.
Самурайлар тиісті-ау қосарланып,
Көзі жетіп тұрса да оңбасына.

Бәрін көрдің...
Арпалыс осы ағынмен,
Қыз көреген жалықпай тоса білген.
Қатар жүрген майданда Дәмеліге
Тағдыр жақсы-ау жар етіп қоса білген.

Бәрін көрдің...
Бәсің жоқ дауыл тандар,
Бас ауырса, бар бірге ауырғандар.
Бірақ сенің есіңе көптеу түсер
Рахымжандар, Мәліктер, Бауыржандар.

Бәрін көрдің...
Түлкідей бұрандаған,
Бар сиқырын көрсетті тұман заман.
Бірақ сенің түсіңе жиі кірер
Майдандастар “Алға!” деп ұрандаған.

Бәрін көрдің...
Жайқалды бала шалғын,
Ұрпақ өсіп, алдыңа қара салдың.
Сақталыпсың сал кербез, қуатың мол,
Құрбы жаққа келсе егер бара салғың.

Азаматсың ардагер елден ерек,
Тұр ғой содан жүзіңе нұр себелеп.
Отыз екінші һәм қырық екінші,
жылдар көрдің
Өзге сөз неге керек.

Бәрін көрдің...
Кемесің Ертіс кешкен,
Салют шалған келбетің кетпейді естен.
Жүз жасыңда есен, сау жүздесейік,
Құттықтаймын әзірше жетпіс беспен!

Құттықтаймын бәйбішен, ұл, қызынды,
Інім алды бір ғажап қырмызыңды.
Жүйрік жорға мінгендей қабылдашы
Жырмен таққан төсіңе жұлдызымды.

1994

Төрезеден көрініс

Көңілім аппақ, дала аппақ,
Ақ сүттей қалың жауған қар.
Телміртіп тысқа қаратпақ
Ақ қиял, аппақ армандар.

Ақ қайыңдар қол сілтеп,
Жүрекке жылы дем берді.
Ұзақ жол ойға ой тіркеп,
Көңілді толқын меңгерді.

Жырымды талай оқыған,
Келмес те біреу сенгісі.
Ақ шашым өмір тоқыған
Сағыныштардың белгісі.

Не дерсің қатал тағдырға,
Ауыр жол берген асауға.
Ел шетін көріп қалдым ба,
Сәт туды көңіл босауға.

Белгілі дос пен танысқа,
Қияға нұсқап жіберді.
Көп ұстады-ау алыста
Қуатты күнде жігерлі.

Толқуға менде көп себеп,
Естелік есті не түрлі.
Аппақ қар басқан көк терек
Көрінді өзім секілді.

“Өрі аяз, өрі күн ашық”,
Басқаға көңіл баптайын.
Жарқ етті өскен сырласып
Аққұба қыздай ақ қайың.

Сағыншақ ақын қараса,
Туған жер, жүрек өртеме.
Жеткенім қандай тамаша
Кіндік қан тамған өлкеме.

Күй тартамын

Күй тартам таңертең,
Тыңдай қалшы, жан еркем!
Толқып, толқып құшағыңа қайтамын.
Күй тартамын іңірде,
Күйді жаным бүгін де,
Көргенімді саған ғана айтамын.

Күй тартамын түсімде,
Жанған оттың ішінде
Алаулаған ақ жалынға шырмалған.
Күй тартамын кештетіп,
Күйді көкірек ес кетіп,
Қайда ғана бара жатыр сұм жалған.

Күй тартамын оңаша,
Қалың тұман ораса,
Ауылдардың абайладым тозғанын.

Күй тартамын өрімтал,
Күйді жүрек сезімтал,
Ойран салған қайдағыны қозғадым.

Күй тартамын ертемен,
Тарқамады шер-шемен
Қырда көрдім талапайшыл түлкіні.
Күй тартамын қанша күн
Тарта, тарта шаршадым,
Қоңыр күмбір бұзып кетті ұйқыны.

2000

Көңіл ашар

Дей көрмеші, құрбым-ау, өңі нашар,
Бүгжендеуін қоймайды бөрібасар.
Алаулаған ақ гүлдей ақ дидарың,
Қарсы алдымнан жарқ етсе, көңіл ашар.

Қайран жастық қол сілтеп өткенменен,
Ұялаған жүректе дерт сөнбеген.
Жабырқама,
Қашанда ер жігіттің
Жыл санаумен дәл жасы өлшенбеген.

Суға келген киіктей басын шұлғып,
Сымбатынды көрсемші асыл жыр қып.
Көк толқынның астымен
Алақанға
Ақ сазандай ақырын жетші жылжып.

Әне, сонда таңырқап, көзімді ашам,
Сағыныштан өтер күн өңім қашар.
Жан жанары ашылып баяғыдай,
Аяласаң, сәт туар көңіл ашар.

Жеке батыр

Жеке батыр
Жеке жатыр ұйықтап,
Бұйырған жер мәңгі-бақи тынықпақ.
Кейде маған
Тау көрінер тірі боп,
Тас суретке зейін салсам дұрыстап.

Кейпі кербез,
Өңі маңғаз, жігерлі,
Ол күзетіп жатыр дербес бір елді.
Күн шығарда жалғыз келіп көз салсам,
Көкке қарап қасын керіп жіберді.

Жаным сезіп сол қимылды,
Селк еттім,
Жүрексініп, сескенбеуге серт еттім.
Еріндері бірдеме деп жатқандай,
Сырын ұқтым мәрт көңілде мөлтектің.

Тірі жатыр.
Сыбырлаған үн бітті,
Сұрша бұлтты төніп келген сырғытты.
Көкке қарап,
Күңіреніп жатыр ол,
Айнакөлге байқап төнген сұмдықты.

Тірі жатыр,
Көзге жеңіл еленбей,
Мен үңілем келбетіне тереңдей.
Асыл көлге лай суды төктіріп,
Жұмақ төрін бүлдірдіңдер дегендей.

Келбетіне
Қарап таулы мүсіннің,
Маңдай тершіп, өз-өзімнен қысылдым.
Табиғатты құрттыңдар деп,
Қас қағып,
Батыр баба күрсінгенін түсіндім.

07.07.2008

Көңіл назы

Бір қазақты бөлмейікші екіге

Ескі Одақтың кезінде де бар еді
Елді үш жүзге бөлушілер әлегі.
“Командалық” ғұрып келді, бұл келді,
“Ескі”, “жаңа қазақ” туды әлемі.
О, Кұдай-ау, әнжүмелеп жастарды,
“Жаңа қазақ” деген дақпырт басталды.
Бір қазақты бөлме қаққа, бауырым,
Оның басқа себебі бар астарлы.
“Жаңа қазақ” – біздер баққан балалар,
Жасөспірім тілге шорқақ “шалалар”.
Бірақ, байқа, жаны таза арымен
Тіл мен ділді игеруге бара алар.
Пәле жауып,
Жықпайықшы сойылға,
Біл одан да не жатқанын ойында.
Тілге олақ жігіттердің бүгінгі
Бар кінәсі, біл, өзіңнің мойнында.
Жаппай қалап кеттік орыс мектебін,
Тоқтау салар кім шығарды өктем үн.
Орыстанып кеттік-ау деп оскырсақ,
Ондап қара ағылшындық жеткенін.
“Ескі”, “жаңа” деген ұғым жүрмейді,
Жақтырмаймын ондай іштен үрлеуді.
Кең мінезбен ғибрат, тәлім көрсетіп,
Жетілтейік шорқақ тілін күрмеулі.
Қатыгез дос, өзіңе бір қарашы,
Ол да осынау қара қазақ баласы.
Сен гүпініп, “Мерседеспен” заулатсаң,
Оның өмірі – жер мен көктің арасы.
Қолың жетсе, кетпе, інім, қатайып,
Өткен күнде жатыр біздің бас айып.
Жас ұрпақты жасқандырмай, түзеуге
Шыдамдық пен шын қамқорлық жасайық.

02.08.2003

* * *

Адал жарың — бірге соққан жүрегің,
Жақсы ұлың — жер бетінде тірегің.
Жақсы қызың — мәңгі сөнбес шырағың,
Немерелер — ұрпақ жалғар легің.

Адал досың — берік қорған, білегің,
Асыл інің — күнде қажет тірегің.
Аға деген — сүйеніштің асқар тау,
Қарындасың — қатар соққан жүрегің.

Жақсы келін өзіңнің қыз балаңдай,
Кұдағиың жазғы кеште самалдай.
Жақсы құдаң — ең ардақты жұрағат,
Жас құдашаң алма іздетпес анардай.

Балдыздарың — жасыл жайлау өркенің,
Бажаларың — тату, тәтті кең төрің.
Жақсы жеңгең ақ тілекті анаңдай,
Ағайының — өрде жалау, желкенің.

Әріптестер нәсібі ортақ ауылдай,
Студент достар бірге туған бауырдай.
Мектептестер — қайта оралмас көктемін,
Құрдастарың ең ардақты қауымдай.

Ата, Анаң — Алла бақыт төккені,
Туған жерің — бұл жалғанның көркемі.
Шәкірттерің ақ тілекті жалғасын,
Ұстаздарың — сөнбес жұлдыз көктегі.

Бір көргенде Қанышты

Сырты қандай заңғар болса Қаныштың,
Ғұрпы сондай салтын сақтар әр істің.
Қарабайыр қазақшылап сөйлессе,
Білдіретін шетін ішкі намыстың.

Даналарды көру бақыт емес пе,
Жезқазғанда кірдім талай кеңеске.
Би билеп те, ән салғанын естідім,
Көз салайын сол ғажайып елеске.

Келбет қандай!
Еш теңеуге қимайтын,
Бұзбайтұғын нұры жанған бір қалпын.
Бұйра шашы әсем толқып, бұрқырап,
Үлкен басы екі иыққа сыймайтын.

Кең маңдайы Баянаула шыңындай,
Байқататын Жасыбайдай сырын бай.
Қос жанары төңкеріліп түскенін
Көрген жанның кетпес бойы жылынбай.

Еш қылық жоқ әлдекімге жақпайтын,
Бұра сөйлеп, әзілі жоқ таппайтын.
Қанекенмен бір билеген сұлулар
Көкейінде мәңгі бақи сақтайтын.

Көкірегі көлдей толған мейірім,
Білдіретін жүзі терең зейінін.
“Бүркітбайды” шырқап, толғап тебіренсе,
Аңғартатын аруларға пейілін.

Мүкіт еді-ау кең мінездің байлығы,
Тез сейілттіп жіберетін қайғыны.
Бірақ достым, даукестерге бар еді
Арыстандай сескіндірер айбыны.

Көркем сөзбен салсам маңғаз суретін,
Қызығы көп жіті құлақ түретін.
Бір көргенде бейнесі есте қалса да,
Жаңа-жаңа ұғып келем құдіретін.

26.01.2004

* * *

Жақсы көлдің жағасы
Суаты жайлы құм екен.
Ойлы адамның санасы
Мұнарлы таудай шың екен.

Мұнартсам таудай жасымнан,
Жаутаң көз өскен мұңым бар.
Күрсініп өтсем қасыңнан,
Көңілсіз жүр деп ұғындар.

Мал баспайтын құм қорыс
Суатсыз көлдің өңірі.
Бірде қазақ, бірде орыс
Ақымақтың жеңіл өмірі.

Тілегім жерден, көктен де,
О, тағдырым, ұға бер:
Өзімді ойлау жоқ менде,
Көкейді тесті туған ел.

Білмегенсіп білсем де,
Алаңдатқан ауыл ғой.
Сыр бермей-ақ жүрсем де,
Өмірім менің ауыр ғой.

1979

Кенші сыры

Беу, муза! Ен шабытқа бөледің бе,
Бармаспын ел сырынан бөлек үнге.
Ояу сөз, бояуы айқын, дыбысы ашық,
Терең ой мекендесін өлеңімде.

Әкелер қан майданға ерте кетіп,
Балалық жіберген жоқ еркелетіп.
Үйрендік іске обыр, тілге сараң,
Мың ойлап айтар сөзді келтелетіп.

Көңіл назы

Кешегім боларлықтай бүгінге сеп,
Сарқылмас заман мұңы үнімде көп.
Кен қаздым кейбір дылмар айтпасын деп
Білгені, бітіргені тілінде деп.

Түспесін титім нұқсан ар-намысқа,
Салтым жоқ жан сауғалар қалтарыста.
Аралдың айқасында шаш ағарды,
Жүрмей ме нағыз ақын арпалыста.

Қопарған Жезқазғанда жезім өлең,
Телегей болып кеттім өзім өлең.
Қыздырып ішкі намыс асыл тасқа,
Қараймын ақын-кенші көзіменен.

Талпынсам туған жерден алыс қонып,
Қуандым Жезқазғанмен таныс болып.
Шіркін-ай, арман еді ұқсап қалу,
Дүниеден өтпесем де Қаныш болып.

Беу, достар! Демессіндер бекер еді,
Жер тілін білу ынта еселеді.
Сырым сол: Қаныш аға зор атағы
Көкшеден Ұлытауға жетеледі.

2000

Ебінейдің інісі

(Қамзабай Бөкетовке)

Кімдер кімнен асырса да талантты,
Шын саңлақтар сан биіктен қаратты.
Өзіңе ұқсас адал жандар болсын деп,
Алла жерде арыстарды жаратты.

Сол сенімін Ебіней аға ақтады,
Тағдыр оның әр қадамын жақтады.
“Мақтағаннан өлмейді адам, оқыс сын...
Жүрек қозғар” деген ғибрат сақтады.

Жатқа айтатын “Қыз Жібекті” әнімен,
“Евгений Онегинді” өз сәнімен.
“Қыз Жібектің” сарынымен қоса айтып,
Пушкинмен де бауыр басты әріден.

Абайдай пәк, Есениндей адалға
Қарқын қосты Қаныш қилы заманда.
Алла оларды өзіне ұқсас еткенде,
Жақын жүрсін деген екен ғаламда.

Інісі де Қамзабайдай періште,
Кіршіксіз жан туған дерлік пейіште.
Ебіней аға бар еңбегін паш етіп,
Ел алдында жетті үлкен жеңіске.

Қайтты ағаның әке орнында баққаны,
Төрт інісін төрт тіректей баптады.
Ерте кетіп өзгелері...
Қамзабай
Қалам ұстап, үміт-сенім ақтады.

Сырып тастап үстірт келген қайғыны,
Естеліктер жазды, көрсен қай күні.
Беу, ағайын! Біле білсек, Қамзабай
Ебекеңнің тірі жүрген байлығы.

Аз мақтасам, Қамзекем-ау, кеш мені,
Пайғамбарға теңемедім мен сені.
“Ебінейдің інісі” болу зор бақыт,
Сол үшін де сыйлап жүр ғой ел сені.

06.03.2008

Домбыра сыры

Қазақтың сәні домбыра
Думанды тойын ашатын,
Қазақтың жаны домбыра
Мұңы мен шерін басатын.

Адамға дәру күмбірі
Баураған кіші-үлкенді.
Бойдағы дерттің білгірі,
Жөндейтін тозған жүйкенді.

Наз айтады домбыра,
Арудай әні келісті.
Азайтады домбыра
Жүрекке батқан берінші.

Екі ішек үні талмайды,
Үзілмес тәтті үміттей.
Ғашықтық тілін жалғайды,
Құмартқан қыз бен жігіттей.

Сегіз перне сезімтал,
Қос ішектің үнін жебеген.
Өрбітер әуен өрімтал,
Күйғытар күйші көреген.

Қияға құстай ұшырар
Домбыра – әнші қанаты.
Шекітіп, қағып құлшынар,
Басылмай іңкәр, тағаты.

Шешен де тапқыр қатарда,
Төселген ұлттық мол мұра.
Ауадай қажет қашанда
Бір үйге бір домбыра.

13.07.2007

* * *

Қазақтай Абайды ешкім түсінбейді,
Мүлт бассан, көзбен түйреп ішіп-жейді.
Санасы сусындаған данасы ғой,
Туған ел Абайға мін түсірмейді.

Кейде ақын өзін сөгіп, кішірейді,
Ол аз ба: “Мен бір жұмбақ кісі” дейді.

Әйтеуір, атын айтсаң желідегі,
Жүрегім құлыншақтай кісінейді.

Жетсем де, жылдар озып, тамам жасқа,
Келеді-ау сәлем айтқым замандасқа.
Тірі жүр Абай біздің арамызда,
Сағынып, сыр шерткендей “Қаламқасқа”.

Ғашық ән “Ләйлі – Мәжнүн” тармағындай,
Таусылмас жаным құштар зарлы ағындай.

31.10.2005

Ән керек

Ән жақсы тату достай наз айтатын,
Әл беріп, бойда дертті азайтатын.
Қоштасып, саңқыл қағар қимай қарап,
Мезгілдей аққу бастап, қаз қайтатын.

Ән керек әлдиімен тербететін,
Көкіректен жан қинаған шер кететін,
Құлшынтып, құмарынды бір қандырып,
Тәуекел көкке құлаш сермететін.

Ән қайда “бар” мен “жоқты” сұрыптайтын,
Біржола жамандықты құлыптайтын,
Гүл сезім көңіл төрін жаулап алып,
Бір сөзін көз жұмғанша ұмытпайтын.

Алдыңнан шыға келер сағым қырдан,
Ән салшы сұлу қыздай табындырған.
Қалқаның ақ дидарын аңсап кетіп,
Жан-тәнің балқығандай сағындырған.

Ән сол ғой тілге тиек ілдіретін,
Сыбырлап, қайда барсаң, бір жүретін.
Көлдерге жылы жақтан құс оралып,
Көктемнің жұпар исін білдіретін.

Ән керек тұла бойды дірілдеткен,
Аламан мәресінен дүбір жеткен.
Өмірдің өзің татқан бал мен уы
Есіңнен бірі шығып, бірі кеткен.

1979

Құтты болсын тоқсан жас

(Ертай Қазыбековке)

Тоқсан жасқа Жамбыл келді дегенде,
Аңыз еді-ау жету сонша кемелге.
Енді біздің көкшетаулық ағалар
Топ-тобымен шықты осынау белеңге.

Аштық жылдар олар ерте оянды,
Ат құлағы көрінбейтін
боранға да оранды.
Жауды жеңген батырларым – осылар,
Жауға оқтан елге есен оралды.

Ағалардың тоқсан жасқа жеткені,
Ол – ғажайып азаматтық мектебі.
Қап тауының ұзақ жасар дәстүрі
Енді, иншалла, біздің жаққа беттеді.

Бәйкендей ер кеше келген бұл жасқа,
Молдаш аға – еңбек жолы бір басқа.
Ертай ағам бүгін жетсе тоқсанға,
Шыдамадым жырмен көңіл бұрмасқа.

Отарбай баба орындалды тілегі,
Қазыбек-ата тоғыз ұлдың бірі еді.
Бұтақ жайып нән бәйтерек жайқалса,
Тоқсан жасқа жетті Ертайдай түлегі.

Қаулап өскен
Бұл әулеттің бәрі ірі,
Нұртай аға аңыз еді-ау дәуірі.

Ол әкемнің өте сыйлас досы еді,
Содан таныс Шолақөзек ауылы.

Бауырластық сезім қаулап денемде,
Елең етем “ел ағасы” дегенде.
Көп жасаған ағаларым көбейсе,
Барлығын да қоса берем өлеңге.

05.08.2007

* * *

Қарашы, сай-сала оянды,
Күз келіп, әр саққа боянды.
Ақ қаудан үкісін көргенде,
Көңілге пәк сезім оянды.

Ақ қайың жапырағы сарғайды,
Біліп тұр тілеулес хал-жайды.
Ақ балтыр жарқылы тамаша,
Көктеммен жүректі жалғайды.

Көк терск жапырағы қызарды,
Жыр құмар қызығым ұзарды.
Құрбымның мен үшін бәрі қыз,
Күш барда тас қамал бұзарлы.

Қызықпас әлеміш алтынға,
Қарағай жап-жасыл қалпында.
Қысы-жаз ақ шашқа үйренген,
Жүргендей дәл менің салтымда.

Бұрмай-ақ қойыңдар назарды,
Керегін көктем мен жаз алды.
Берерім күзде де жоқ емес,
Әр күнім болған соң базарлы.

10.01.2005

Ұлытауда ел бірлігі айғағы

Аңызға да, сән берер ертегіге,
Қасиетті Ұлытау етегінде
Ел бірлігі белгісі құлаш жайды,
Айғақ етіп айбарын ерке күнге.

Тау бөктері төсіне нұр тасыған,
Тамашаны көргенде қыр басынан,
Төрткүл дүние көзіңе елестейді
Төрт қанатты ескерткіш тұрпатынан.

Бүгін лаулап жалыны жанған бірлік
Табысымен әлемді тандаңдырдық.
Ауыр күнде Елбасы әдейілеп
Өзі орнатқан белгіні жандандырдық.

Ырым, кәде, ақ тілек түптен келді,
Хандар ізін жаңарту құт деп сенді.
Заңғар мұра монумент бола қалды,
Он екі жыл бұл күнді күткен белгі.

Ұлы ескерткіш атағы жаңғырады,
Құрмет тұтып, бар қазақ сән қылады.
Ел бірлігі айғағы бой көтерді —
Ту, Елтаңба секілді Өнұраны.

Осынау белгі оңтайлы орнағаны,
Ол — сәттілік қазаққа жол қадамы.
Тәуелсіздік бұл да бір зор тұғыры,
Ұлытаудың өруағы қолдағаны.

Ұлытауды ұя етсе ұлы қауым,
Көкшетауды қалайша ұмытамын.
Ордабасы, қол созып Алатауға,
Қазақ төрі — жайнай бер, Ұлытауым.

15.09.2005

* * *

Қызғаншақтық — таңғажайып құштарлық,
Оған қоса есі кеткен іштарлық.
Қызғанбаса, айырылып қалардай,
Қызубастық жасаттырмас ұстамдық.

Адал жарың дос етеді жауынды,
Жаман әйел көбейтеді дауынды.
Асыл ару жұлдызыңды жайнатса,
Масыл әйел күртар бойда жалынды.

Ақылды әйел ел-жұртыңмен дос қылар,
Ақымақ қатын досыңды да өш қылар.
Тойшыл әйел барынды жоқ етеді,
Ойшыл әйел жоққа барды қостырап.

Беу, достым-ау, саған айтар тілегім,
Жаудырғанда көп теңеулер легін:
Әйслінді дей бермеші жұлдызым,
Бола білсін ең құрметті тірегің.

22.01.2005

* * *

Шалғы көрмей қуарған құрақтар бар,
Көзі ашылмай бұйыққан бұлақтар бар.
Тірі жанға жәдігер болып жүріп,
Жылы сөзге зар болған құлақтар бар.

Бақытты деп ойласаң түрін көріп,
Көкірегі жүреді тілімденіп.
Өмір бойы жадырап көрмеген соң,
Шаңқай түсі кетеді іңірленіп.

Жан қызуын дәл айтпас сынаптар бар,
Білгенді де бүлдірер сынақтар бар.
Бәйге көрмей өтеді-ау өмірінде,
Жүген, құрық тимеген құр аттар бар.

Көңіл назы

Жақыныңнан жақындау жырақтар бар,
От-жалынмен артықтау шырақтар бар.
Сондай, сондай өмірде шешілмеген
Әлі талай ауырлау сұрақтар бар.

Әуре болсаң аз ғана табысыңа,
Ойлап қара өз аяқ алысыңа.
Түсінбессің дүние кей сырына,
Қашан тиіп кеткенше намысыңа.

1979

* * *

Оятып таңғы ұйқыдан сезім селі,
Ұйықтатпас көңіл назы егілмелі.
Уақытты құндап келем болғаннан соң,
Тым қысқа тіршіліктің берілгені.

Сүйгенде дыз еткендей еріндегі,
Өлеңнің от қызуы тегін бе еді.
Жастық шақ
Ауыл жақтан қол бұлғайды,
Құрбылар шақырғандай елімдегі.

Мұң-шерін жеңілдетер көңілдегі,
Тиер ме дос-жаранға себім, тегі.
Аралап көріп қайттым ауылымды,
Тек қана ақсары қыз көрінбеді.

Кездесу айқын үміт, сенім де еді,
Жүрегім қакқа өрең бөлінбеді.
Ауылға әдей барып, оны көрмеу
Ең қиын сынақ екен өмірдегі.

Туған жер, орман-тоғай көңіл мені
Бөлеуге сан қызыққа ерінбеді.
Ақынның ең ардақты міндеті ғой
Жүректің айтқанына жегілгені.

26.07.2004

Бұлбұлға

Әндетер мезет туғанда,
Көкірегің құлаш сермейді.
Бұлданба, бұлбұл, бұлданба,
Бұл күндер қайтып келмейді.

Құйқылжып көңіл, жанарсың,
Тапқандай жаңа қарқынды.
Сағыныш сазын саларсың,
Басарсың күштар мауқынды.

Армансыз құшып сая бақ,
Бастарсың жаңа маусымды.
Сүйсінсін көктем аялап
Мен сағынған даусынды.

14.04.2004

* * *

Қай заманда жақсы және жаман бар,
Ақылгөй бар, арам тамақ надан бар.
Не де болса, төзім жасап біріне,
Өзіміздің қазақ қой деп қараңдар.

Кеншіліктен үйренгенім татулық,
Келеді олар қайраты мол, батыл, нық.
Орғашы да, жорғасы да жоқ емес,
Бірақта жат қырын қабақ қатулық.

Өтті бірге талай жаз бен көктемдер,
Бірін бірі жоқ кейісіп тепкендер.
Осалдарға қорған болып мықтылар,
Ғаламат қой құт-береке сепкендер.

Бірлікті олар өмір бақи жақтайды,
Сол үшін де Алла есен сақтайды.

25.03.2003

Көңіл назы

Аққу келді

Аққу келді оралып өскен жерге,
Ақ қанаттар сән берді көркем көлге.
Қаңқыл-саңқыл көбейді кең далада,
Тыңдай қалшы: ән бітті ескен желге.

Кең айдыңға төккендей ақ гүлдерді,
Аққу келді аймаққа, аққу келді.
Қай жағыма қарасам – бәрі сұлу,
Қуанғаннан бір өлең айтқым келді.

Ақ қанаттар қараймын жарқылына,
Шын қуаныш қосады жан сырына.
Көктем келсе, жер мен көк әндетеді,
Қосылғандай аққу-қаз саңқылына.

Жүрсең дағы естисің тым алыста,
Шулап жатыр өзенде тың ағыс та.
Ән салындар, балалар, балдырғандар,
Қосылайық көктемгі қуанышқа.

25.05.2004

Байшілікте

Мақтан етсе қазағым өсер ұлын,
Ақ жолына жауқазын төсер гүлін.
Нақ осындай
жас тарлан асау еді-ау
Келіп қалған алпысқа Есен інім.

Өскен орта күт келді ұясына,
Есіл-Көкше күш берді құласына.
Мағжан аға інісі –
Жас Құлагер
Жүйткіп шықты Алатау қиясына.

Жалын атқан
Бір кезде құрлысшы еді,
Тұлпарынан құс қанат бір түспеді.

Ала күйін азамат тыным таппас,
Қамшы тимес қазанат шын күшті еді.

Құлағың сал,
Байтақ ел — қыран далам,
Қолпаштауға Есендей тұрар балаң.
Ол бүгін зор кәсіпкер, саясаткер
Тәуелсіздік талабын ұрандаған.

Толық айтам, ағайын, келсе мұрша,
Тоқ етері сол деймін, көңіл тынса.
Алуға емес,
Беруге жаратылған,
Ақан сері секілді қолы мырза.

Ол ән салса,
Қалың ел қарсы алады,
Ол жарқ етсе, сұлулар тамсанады.
Қайда жүрсе, алдында шамшырағы —
Күлім қағып Күләшті қарсы алады.

Жылу қайда Күләштің жылуындай,
Қызығы мол бір күні бір жылындай.
Шаңыраққа күт болған келін ғажап,
Алматының ең супер сұлуындай.

Нұрын төксе Есеннің жылы жүзі,
Арқау болар артында қызық ізі.
Немерелер жүгіріп жүр шапқылап,
Ұрпақ жалғар тамаша ұлы, қызы.

Құдай берер әр күні ұзарғанға,
Жақсы бауырың жеткізер жүз арманға.
Есенгелді, Мекешпен жүк көтерген,
Мағжан жырын орысша шығарғанда.

Ол басқарған айтпаймын “Сайранын да”,
Ол өткерген паш етпен майрамын да.
Мағжан аға секілді мінезі мәрт
Түлкі заман кетпейтін айдауында.

Есен тапса ауылмен жарасымын,
Ол ең жақын Байшілік, жаны ашырың.
Менің де ауылым бұл жерден алыс емес,
Жүрегіміз бір соққан ағасымын.

Жайлау-көңіл сайратсам тотыларын,
Елді ойлағыш жанымның тоты қалың.
Жақсы күннің бастауын көргім келді,
Ауылдағы тойға кеп отырғаным.

Көрдім осынау тірлікте талай іні,
Мақтан етіп көргем жоқ жабайыны.
Алпыстағы ақ сұңқар елге келді,
Құтты болсын қуаныш, ағайыны!

27.06.2004

* * *

Қай қияға қанат қақпас ақындық,
Ойлай берем айтар сөздің затын нық.
Айтарым сол өмір сырын кең зерлеп,
Шын достықтан аспайды ешбір жақындық.

Досыңмын деп айта алады кім кімге,
Жалған ойлап, жақын болу мүмкін бе?!
Алдай білмес, ары таза жаралған
Дос азайып бара жатыр бұл күнде.

Бір күнің бар қызығына мың жасар,
Гөп сонда ғой, азынаулақ миласаң.
Құт қонады
Доспен өткен сол күнді
Ең ақырғы күндей қатты сыласаң.

Жойқын дария басталардай бұлақтан,
Таза құрмет кең өрісті ұнатқан.
Өліп кетсе бір сәрі ғой,
Жүт екен
Тірі күнде достық туын құлатқан.

Көп жалтылдап көркем әйел тісіндей,
Көп жарқылдап бояуы жат мүсіндей
Жүрген “мырза”
Сызаттанды кердендеп,
Жұмыр басы не болғанын түсінбей.

Кейбіреу жүр мысқыл айтып ашқылтым,
Тұздығында ұшқыны бар қастықтың.
Екі көзін май басыпты, шел қаптап,
Тоя жеуден тастағанын бастықтың.

Пір тұтқандар күні кеше құшақтап,
Қиналады сәлемге тіл тұзақтап.
Үлкен орын шын жақсыны өсіріп,
Ұсқынсызды жіберіпті ұсақтап.

Шайлықпаймын ылдидан да, өрден де,
Қаймықпаймын төменнен де, төрден де.
Жылпостардың бәрін бір сәт ұмытам,
Қимас достың адал көзін көргенде.

27.07.2000

Қайратқа

Атыңа сай келетін Қайрат деген,
Сұлу ән қанатында самғап келем.
Біржан сал, Ақан сері, Үкілі Ыбырай,
Алғысын даналардың арнап келем.

Жаңаарқа – Сәкен елі түлегісің,
Жасай бер барша қазақ тілегі үшін.
Бір шетін асқақ әнмен ұстап тұрған
Сарыарқа аспанының тірегісің.

Жер-жаһан аз емес қой сені білген,
Шабысың қарқын алсын сері күннен.
Қазақтың тірі жүрген Біржан салы,
Көп жаса, құттықтаймын елуіңмен.

Сұңғыла Құлагердей дараланған,
Дүлдүлсің елдегі зор бағаны алған.
Ұлы әнші, абзал ұстаз, сал-серісің,
Түрленіп жыл құсындай жаңаланған.

Қазақтың жалғай білген үзік әнін
Даусыңның алты Алашқа ізі мәлім.
Бес жүз ән арасынан аспандатшы
Үкілі бабамыздың қызық әнін.

08.07.2000

Ауылдағы ақсақалға жауабым

“Халықтың ханы едіңдер әрі малай,
Ақынның осы күнде халі қалай?” —
Деп сұрақ қойды ақсақал Көкшетауда,
Жауапты берген тыңда әрі қарай.

— Кедейдің пана болар қосы кімге,
Ақынның халі мүшкіл осы күнде.
Той еді жыр жинағы жарық көрсе,
Айналды “қаламақы” тосын үнге.

Не шара көргендерге басқа сыйды,
Зілзала тас көтермес басқа тиді.
Арқалап кітаптарын сатуменен,
Достарым ел аралап ақша жиды.

Соған да тәубә десе апыл-ғұпыл,
Қалтасы қалғандардың бәрі шұқыр.
Кейбіреу күн көріп жүр әрең ғана,
Есектей пайдаға мәз көкір-шүкір.

Азынап “Қалагерлер жайы” қалды,
Саялы саңғал соққан сайы қалды.
Бас қатса осындайға...
Кейбіреулер
“Одақтың” үйін сатып байып алды.

Ел үшін болар деген құрбандарың
Бас сауға жылы жерде жылмаңдады.
Кейбіреу тоғайыпты торсық шеке,
Кейбіреу өсек тасып сумандады.

Сыбанып сайлау десе сөйлейтіндер,
Жұлқынды тыным алар көрмей түндер.
Озып жүр зиялыдан
Қиятилар,
Көшеде көпіршітіп сөйлейтіндер! —

Дегенде қарттың буы тарқап қалды,
Көнетоз сипай берді тар қапталды.
“Сенгенім сендер болсаң” дегендей боп,
Жан-жаққа басын үнсіз шайқап қалды.

07.04.2000

Түсімде

Құс мінезді елгезек жаралдым ба,
Сыбырлайды қыз-шабыт таң алдында.
Шырт ұйқыда көремін қос жанарын
Құмда киік, орманда маралдың да.

Мәриямшіл білмейтін өзге жолды
Студент кез Мәскеу де көзге қонды.
Көптеу тосып,
Жаурасам жан сақтаған
Түсіме енген метро кез де болды.

Ұйқылы-ояу түсемін халге талай,
Дәуір кешем бірде хан, бірде малай.
Зыр жүгірген әжемнің ұршығы да
Кейде елестеп өтеді әлдеқалай.

Жұмыс десе көрмеген бір кідіріп,
Көрініс көп кен қазған зыр жүгіріп.
Ескі досым түсіме кеше кірді,
Ойда жоқта суысқан сыр білдіріп.

Жедел салып өткенді жететін де,
Құбылыс көп мың әуре ететін де.
Ауыл қызы бұл күнде әже болған
Бір жарқ етті Алматы көшесінде.

Кешіп жүрсем
Қым-қуыт той алаңын,
Кейбір түсім әдіптер ой орамын.
“Көк базардың” шетінде шуылдаған
Көп қайыршы шошытып, оянамын.

02.03.2000

Асықпайын

Сан жығылып тұрдым ғой,
Жасыппайын,
Ғашықтайын қалай жыр тасыппайын.
Жүрегім-ай,
Дабылың жанға батты,
Сабыр етші, кетуге асықпайын.

Кенші болып,
Қазып ем керегімді,
Балғын күннен ақындық ере білді.
Асықпайын... әлі де машықтайын,
Жөнге салып кетейін өлеңімді.

Өмір талай шақырды асығысқа,
Білгені ғой
болғанын заты қысқа.

Асықпайын...
Аққушыл әндерімді
Кім ұқсатар, аттансам қапылыста?!

Беу, ағайын!
Осының бәрі рас қой,
Алтын тойым — тақады біздің Бас той.
Немерелер артымда тебірентеді,

Асықпайын...
Бүлдіршін әлі жас қой.

Әспеттеймін
әулетім, жанұямды,
Кемем берік күзеткен дариямды.
Асықпайын...
Сұлулық патшасындай
Қуантайын көбірек Мәриямды.

Көп айтты деп сөкпендер
Өз халімді,
Өткізбеп ем
Ел-жұртсыз босқа күнді.
Асықпайын...
Сыйлайын сұхбаттасып
Аға, іні, ардақты достарымды.

Сағынамын
Мұсадай бауырымды,
Ерте әкетті сұм ажал тәуірімді.
Асықпайын...
Кездесіп қуантайын,
Аунап-қунап, аралап ауылымды.

Ұмытпайын
Бой тартқыш жылу барын,
Тәттісін де
Бал ләззәт, шын уларын.
Асықпайын...
Көрейін әлденеше
Сырымбеттің жан жетпес сұлуларын.

Аулақ, ажал,
Саған да зіл түйейін,
Шырқау шақта
Шыр бүзбай, шын күлейін.
Асықпайын...
Сарыарқа самалында,
Жанарында “Жезкиік” бір күйейін.

Егде күнде
Жан толқып үдегенім,
Батты кейде, кең далам, жүдегенің.
Асықпайын...
Көрейін дербес елім
Қанат жайып шарықтап түлегенін.

Қанып жүрмін
Ұл, қыздың қызығына,
Болды оларға әкенің ізі мұра.
Асықпайын...
Тірлікті базарлайын,
Жеткізгенше сұм жалған сызығына.

28.04.2002

Екі ауылдың ұлымын

Мұң мен шердің ең шырайлы гүлімін,
Ел жетілді, мен жетілдім, тірімін.
Екі ана, екі атаның тірнегі,
Екі ауылдың мәпелеген ұлымын.

“Еңбек” деген ауылым бар жайнаған,
Ата-бабам құтты қоныс сайлаған.
“Өскен” – менің анамекен ауылым,
Жалғызтаудың жылы жағын жайлаған.

“Еңбек” десек – Ақанға бар жұғысым,
“Өскен” десек – Үкілі Ыбырай туысым.
Ере туды ән, жыр маған жасымнан,
Ортаймастай ақын-кенші ырысым.

Сері досы аластатпас екі елі,
Болды Ақанның атам сыйлы нөкері.
Жаттап алғыш жаңа өндерін болыпты,
Жылдам қонғыш желісі мен тепеңі.

Молдахмет – өз әкемнің ағасы,
Ыбырай өнін шырқап өскен санасы.
Үкілі бабам немересі Мұсамен
Бөлелерміз қыл өтпестей арасы.

Мекен еттік Сал Сырымбет маңайын,
Көкшетауда, Айыртауда ағайын.
Ел сұлуы, жер сұлуы осында,
Ең сұлу қыз көріп өстім талайын.

Ауыл десе, мен ағынан жарылам,
“Еңбектегі” ағаларға бағынам.
Әже болып, әжім басып кетсе де,
“Өскендегі” сұлуларды сағынам.

Аз емес қой аңсау, сусау жетегі,
Ағаларым ноян еді кешегі.
Қайда жүрсем, бейнелері елестеп,
Жеңгейлерді бір көргім кеп кетеді.

Ұққан дәріс көре-көре жасымда,
Жер жаннаты, жер тәңірі осында.
Екі ауылдың зиратына табынып,
Үлкендердің тұрып қайтам басында.

23.06.2002

Арал мен Әмуді көргенде

Әмудария, қанатыңның талғанын,
Сезіп тұрмын тағдырыңның бар мәнін.
Шөлдегенге көл сыйлауға асыққан
Сен де ақынсың, жалғас қиял-арманың.

Жойқын мінез Жәйһун едің кезінде,
Телегей су құрдым болды тезінде.
Ноян күшің нокталанып қалғанда,
Ұшырадық от жұтқандай сезімге.

Арал, сенің толқыныңды тыңдадым,
Жер күрсінген үні терең мұң қалың.
Жаным сезді осынау мезет сыбырын,
Текке кетпес тентек, дауыл жылдарым.

Ар-ұжданым сүттей таза сендерге,
Аңсамадым шығармын деп кең төрге.
Мәскеу жақтан жедел көмек әкелдім,
Теңіз құрғап, айналған соң жер шөлге.

Болса дағы қауырт ісім қат-қабат,
Алапатта ат салыспау маған жат.
Аққұм көшіп, Қарақұм мен Қызылқұм
Өңеш созды Бетпақ жаққа жалаңдап.

Ақиқатсыз туар тілден сөз ала,
Сырым ортақ мойындасар өзара.
Қайтқан Арал кемеліне келмесе,
Кең даланы шөл басады бозала.

Теңіз үшін келсе кіммен таласқым,
Кей пәлекет шын сипатын жаңа аштым.
Өзбек, қазақ, қарақалпақ, түрікмен
Ынтымағын сақтау үшін жарастым.

Кім кінәлі?
Бар жауапқа қанықпын,
Дауды қайтем. Ел мұқтажын заң ұқтым.
Ауыр жара тым асқынып кетіпті-ау,
Қауырт қимыл — ісі барша халықтың.

1985

Қараторғайым

Сырыңды айтсаң жасырмай желге, күнге,
Жан қалауы қаулайды келбетінде.
Сайрағаның есімде терең сайда,
Сағым қуып жүрсің бе жер бетінде?!

Қайырмасы:

Қайран досым, әнмен сәлем жолдайын,
Дауылдардан, аяздардан қорғайын.
Нәзік жаның жүдеп қалған жоқ па екен,

Қайда екенсің, менің
Қараторғайым.

Жаңылмаймын пәк үміт, тілегімнен,
Сәтке сеніп сыр бермей жүремін мен.
Тұла бойың дірілдеп толқушы едің,
Тілдескенде жүрегің жүрегіммен.

Қайырмасы.

Ғашық үнің естілсе, еркін жетем,
Есі кеткен құс болып елтіп кетем.
Таңғы самал, жас қиял, тәтті түстей,
Бір көрінбей көзіме кеттің бе сен?!

09.01.2006

Көгілдір ту желпінсін

Ата-бабам сан ғасырлар аңсаған
Осынау күнге болды құрбан қанша адам.
Желтоқсанның дүбірімен ұласып,
Қазақстан думан тойын қарсы алам.

Ел қанаты еркін самғап жетілсін,
Іргетасы байтақ елдің бекінсін.
Көгілдір ту аруақ қонған айбынды
Желбіресін, желкілдесін, желпінсін.

Алатауда көштің ізі өшпейді,
Құт жайлады Сарыарқадай төскейді.
Аққу-қала Астананы көргенде,
Аспандатып өнім қалай еспейді.

Мың толқыған тағдыр жолын бір кешіп,
Түркістанмен кетті Есіл тілдесіп.
Ордабасы Ұлытаумен жалғасты,
Абылай қонған кербез Көкше бірлесіп.

30.08.2001

Қарақұловтан қалған сөз

Дүкеншіге бұра беріп құлағын:

— Свежий ме балығың?— деп қойды Ишанбай
сұрағын.

— Тірі балық,— дегенде саспай айтыпты:

— “Кемпірім де тірі, бірақ
“свежий” емес, шырағым.

25.01.2008

Арал назы

Шалқар теңіз айналса айдалаға,
Тұз толқымай, байлансын қайда ғана.
Құмда қалған кемелер керуені
Қапаланып қарайды айналаға.

Қайырмасы:

Ащы ауа, ащы су, ащы жерім,
Ащы жаңбыр қаулаған ащы шерім.
Арал құрғап барады, Арал құрғап,
Қайда жедел жәрдемін, Адам, сенің?!

Ащы дауыл болар ма арты жайлы,
Ботасы өлген боз інген қалтырайды.
Ақбоз үйден адасқан егіз қыздай,
Әму мен Сыр аулақта жалтырайды.

Қайырмасы

Тоғай тозды, жер азды жүзі кілем,
Балық өшті, құс көшті қызығымен.
Қолда бардан айырылған қиын екен,
Тұз татиды бал тамған жүзімінен.

Қайырмасы

1989

Романс

Көркіңе ғажап таңдандым,
Көршінің қызы текті еді.
Егіздей ерке жалғандым,
Есімде алғаш өпкенің.

Ерніннен мен де бал таттым,
Баса алмай жастық қызуын.
Көрсеттің рахат, ләззаттың
Ақылға сыймас қызығын.

Тез өтті сол бір түс қиял
Дәл тиген оқтай қақсатып.
Кенеттен келді бір зиян,
Көп жылдар үнсіз аңсатып.

Кездестің бүгін тағы да
Жан жетпес сұлу қалпыңда.
Оралдым құштар шағыма
Жастық шақ асау салтыңда.

Сағыныш дертін ұмытып,
Шер тарқар туды сәтті шақ.
Қамыққан демің жылытып,
Зарыққан құшты шат құшақ.

Алауын шашып ақ тамақ,
Жүрегің жүрек жалғады.
Әлсіреп қалған махаббат
Әу демде қайта лаулады.

07.05.2008

* * *

Игерсем сөздің төресін,
Көңілдің төрін күйлі етті.
Кеншілік тіл өресін
Кен қазған күндер үйретті.

Көңіл назы

Сұрапылды дауылдан,
Тік өтсем саспай бүгін де,
Рахымжан, Мәлік, Бауыржан
Сөйлейді соғыс тілінде.

Жер, су, аңдар атауын
Ілияс ағам селдетті.
Мұнаралардың қатарын
Төлеген інім өрлетті.

Үйеңкі сүйгіш зеренге
Күйеңкі жұқпас қашанда.
Сөз алдым, сәулем, сенен де,
Махаббат тілін ашарда.

Өз анам сөздің төркінін
Ақ сүтімен дарытты.
Таусылмас қана шер тілін
Ақан сері танытты.

Атасам сөздің иесін,
Таптым ғой тетік тілден де.
Киесі мен жүйесін
Сөз жолығар білгенге.

14.05.2000

Анашым

Анашым, менің анашым,
Тірлікте мәңгі панасың.
Әлемді түгел сыйлаған
Ақылың шексіз данасың.
Қарлығаш мінез жаны ашыр,
Өзгеден өзге дарасың.
Жүректі жұлып беруге,
Қиналсам, үнсіз барасың.

Анашым, биік асқарым,
Сен барда ашық аспаным.

Дәстүрге бөлеп жасымнан,
Болуға қазақ бастадың.
Жер басып есен жүрмін мен,
Нәр алып Ана тіліңнен.
Салт-сана, дәстүр үйреттің,
Ұлтыма құрмет білінген.

Қанықтым ойлы сырыңа,
Сүйсіндім ғажап нұрыңа.
Қызғалдақтың ең ғажабын
Тіледің жалғыз ұлыңа.
Тиген жоқ жаттың тіл-көзі,
Тілекті берді күн көзі.
Өзіңе тартты келінің,
Жайнады шаңырақ күмбезі.

28.04.2003

Астананың ажары

Айман шықса ел алдына жарқ етіп,
Сері жігіт естен танар, хал кетіп.
Елтіп, балқып сұлулыққа малшынған,
Есте сақтар бір мезетті мәңгі етіп.

Кім болса да, бір қараса қадалып,
Тірі пенде қалар қайта жаралып.
Сонда оған жылу төгер жүрегі,
Күндей жайнап күлкісі мың қаралық.

Таң қалдырса Айманның Ай келбеті,
Биге бастар қынай белін жел жеті.
Ал скрипкасын сахнадан сызылтса,
Сұлу сазды назға оранар жер беті.

Сонда естілер аққу қанат сусылы,
Араласар күрт шаттық пен мұң тілі.
Айман деген ел айғағы әлемдік,
Жүрегі күй толқып тұрған мың түрлі.

Әрі сұлу, әрі өнерпаз – ғажабы,
Жанға дәру сәуле сепсе назары.
Алдымызда Айман тұрса күлімдеп,
Ашылады Астананың ажары.

30.01.2007

Наполеоны мүсіннің

(Төлеген Досмағамбетовке)

Көкшеде ғажап құс ілдім,
Аялап қолға түсірдім.
Той жаса, Мәриям,
Келіп тұр,
Наполеоны мүсіннің.

Ақылмен, оймен іріктер,
Ол жеткен құтты биік төр.
Бонапарт, Төлеш, Шыңғыс хан...
Бойлары шағын жігіттер.

Көрсетсе заңғар өресін,
Құшаққа Көкше бөлесін.
Құлагері мүсіннің –
Келіп тұр дүлдүл Төлешім.

Мүсіндер ғажап елдегі,
Семейде Мұхтар төрледі,
Көкшетауда Шоқан тұр,
Қостанайда Ахмет,
Алматыда Қанышым
Биікке құлаш сермеді,
Бәрі де Төлеш еңбегі.

Ет асып, қымыз селдетпес,
Амалың қанша тездетпес.
Қызығып бізге қарап тұр
Терезеден “Оқжетпес”.

“Гәккуі” сексен көлімнің,
Шарықтап ән боп төгілдім.
Мейманы осы ең тұңғыш
Бурабайдағы төріңнің.

Басылды көңіл алаңы,
Биледі рахат сананы.
Жайнасын бүгін жаңа үйің,
Қарсы алайық дананы.

01. 06. 1999

Жыр қаулайды

Көтергенің ұнайды көңіл көшін,
Өзек жарып өзгеден бөлінесің.
Қыз Жібек те, Джульетта, Баян да емес,
Бөрінен де сен сұлу көрінесің.

Ажарыңнан шындықты анықтаған,
Жанарыңнан бір хабар алып қалам.
Аңсап жүрген талайдан сәт туады
Көңіл құсы күйқылжып шарықтаған.

Ән төгілтіп, тебіrentіп, ағындатып,
Ләззат алам ақ тамақ балын татып.
Әне, сонда еріксіз қыздырасың,
Тұла бойды күйдіріп, жалындатып.

Бергені сол сұлулық барын маған,
Жыр қаулайды ешқашан жазылмаған.

Сұрайтыным

Сан оқталса сұм ажал алғысы кеп,
Жазығы жоқ болды ғой жан құсы сеп.
Кен қопарсам дәл он жыл жер астында,
Сақтады Алла біреудің жалғызы деп.

Туған елге арнасам бар қызуды,
Сүттей таза жайнатар ар жүзімді.
Ертелі-кеш тағдырдан сұрайтыным:
Сақта деймін жалғыз қыз, жалғыз ұлды.

Пенде болып басқа нені сұрайын,
Жарқын өмір жайната бер шырайын.
Жылдарымды Жезқазғанда кен қазған
Тап он есе көбейтіп бер, Құдайым.

09.12.2000

Көкшедегі көрініс

Көкшетау жер сұлуы жалғандағы,
Ауасы жанға жайлы зәмзәм — дәрі.
Жадырап жаз келгенде балбырап тұр,
Желкілдеп ақ күмістей қаудандары.

Ажары аппақ гүлдің арайланған
Баяғы мен секілді қарай қалған.
Қарағай, қайың, терек қоршаулаған,
Тамаша салт табиғат сарай салған.

Қыз-алаң орман шетін гүлдендірген,
Түрлі түс тіл жетпестей біздер білген.
Жәудір көк, сал қырмызы, мөлдір сары
Бояулар талдың басын түрлендірген.

Ақ қайың ақ балтыры аппағын-ай,
Керегін екі көздің тапқанын-ай!
Жарылып жалғыз жүрек кетер ме екен,
Қол созған ақ білектен сақта, Құдай.

Төгілсе ыстық қайнар сезім селі,
Шыдатты сыр білдірмес төзім мені.
Ақ қайың елестетті ақ төсінді
Сенің жас, жүрегің мас кезіндегі.

Сан қызық тамсандырған толып жатыр,
Жас елік елең қағып, қолымда тұр.
Білгендей ауыл жаққа мен келгенін,
Аққулар айнакөлге қонып жатыр.

Арулар жайлағандай кең көшені,
Аққулар жүрек шетін емдеседі.
Толқыма, тентек жүрек, шыда деймін,
Алдында биші қайың кездеседі.

06.06.2000

Ақыл, ой, сезім перзенті

Қайғысын достың шақтаймын,
Өзімді мейлі, жүдетем.
Асылды есте сақтаймын,
Ақымаққа ашу үдетем.

Түндер көп ояу өткізер,
Ой қамалап пәлен мың.
Жыр іздеймін жеткізер
Сұлулығын әлемнің.

Сүймеймін мақтан көпшігін,
Үңіле берем тереңге.
Шат күлкім, ыстық өксігім
Құйылып түсер өлеңге.

Қол сілтер уақыт қарамай,
Сайранмен кетсе әр кешің.
Бермейміз дамыл баладай,
Ашқанша шындық сәулесін.

Мазасы мүлдем жоқ жанбыз,
Күткендей күзет жер беті.
Ақындар – талмай көз салғыш
Ақыл, ой, сезім перзенті.

19.12.2007

* * *

Кен кеулеттім із тастап өткен күнге,
Әкім де етті төр төбе шетте мүлде.
Есім барда
Еліме есен жетіп,
Жүргендеймін Абайдың мектебінде.

Жан орнықты бір түлеп одан кейін,
Жақын тартты ақындық додам бейім.
Адам тану өмірлік қиял еді,
Абайтану көшіне қонар зейін.

Айқынырақ данасын көрсін елі,
Өлеңі сол қазақтың ең сүбелі.
Шартарапқа шақырып бара жатыр
Абай ата ақындық көкжиегі.

Нұрлы мектеп, бұл мектеп, ұлы мектеп,
Жаным құштар, барамын жылы беттеп.

21.10.2005

Жан қалауы

Тебіренгенде өлең болып төгілдім,
Сенделгенде жалғыз жүріп не білдім:
Жан қалауын ашық айттым достарға,
Керегі жоқ махаббатсыз өмірдің.

Іңкәр жүрек құштарлығы әлі көп,
Өлең болып төгіледі бәрі дөп.
Білгенім сол:
Жеті айналсам жер бетін,
Махаббатсыз тіршіліктің сәні жоқ.

Әлі талай қияларға самғармын,
Әл береді жан қалауын барлар күн.
Айға қолым жетсе-дағы қуантпас
Бұл жалғанда махаббатсыз қалған күн.

Ақтарайын құпиясыз ашық сыр,
Көргеніме жан құмары қанып тұр.
Туған елдің аспанына қарашы,
Мені сүйген жарқын жұлдыз жанып тұр.

07.07.2008

Ауылға орал, жігіттер

Жұлдызға жанған үміткер,
Жаһанды біз де кезіп ек.
Алыста жүрген жігіттер,
Ауылға орал тезірек.

Кездесу деген ғаламат,
Адамның асыл арманы.
Табады жаның қанағат,
Ұмыт боп дертке салғаны.

Тез оралсаң қинатпай,
Сол шығар Құдай бергені.
Аспаннан жауған құймақтай
Күтпеген бақыт келгені.

Бөлінбес сырды бөлгенде,
Өмірге сендей бар ма ерке.
Аңсаған жанды көргенде,
Орнайды қызық жәрмеңке.

Қобалжу, толқу әкелер,
Қоштасу тағдыр бұйрығы.
Аспаннан жұлдыз әперер,
Кездесу өмір сыйлығы.

Не көрмейді өз басың,
Аңсаған тойын құрып бер.
Атамекен тозбасын,
Ауылға орал, жігіттер.

19.05.1998

Сағыныш селі

Рейхстагқа ту тіккен
қазақ солдатты
Адамзатқа үлгі болар бар заты;
Қошқарбаев Рахымжансыз азайды-ау
Көп қызығың, сұлу қала Алматы.

Елге оралдым,
Түстім ойға не түрлі,
Тыным бермес көп өкініш жетілді.
Сырбайы жоқ Алматыға сыймаймын,
Ебінейі жоқ Қарағанды секілді.

Айта берсем қаусап қалған хал-жайды,
Сағыныш селі
Ет жүректі жаулайды.
Жолдасбексіз, Балғабайсыз, Серіксіз
Жезқазған да жау шапқаннан аумайды.

Сең соқты ма
біздің асыл қатарды,
Беу, Сарыарқа! Жеткіз дұға батамды.
Жәйрем жетім қалыпты ғой Садықсыз,
Бір алапат жұт соққандай жапанды.

Жүрегімді кім емдейді дәрілеп,
Ордабайдай сағынарым әлі көп.
Қойшыманов Ақан қайда десеңші,
Ерте кетті-ау дүлдүл әнші Жәнібек.

Есіне алмас сексен көлдің қай құсы,
Мәлік аға мың мақтауға сай кісі.
Көкен кетіп көп күрсінтті Көкшетау,
Аз болғандай ақын Мұса қайғысы.

07.04.2000

Мың-мың алғыс үйемін

Студент кез
Жүрек жаулар тетікті
Тапқан сөзім арманына жетіпті.
Гүлдей нәзік аққұба қыз
Бәйбіше
Болғаны елу үш жыл өтіпті.

Жасырмайтын дос-жараннан сырым бар,
Таттым ләззат, Мәриям, сенен шырын бал.
Тәуба деймін,
Төрім толды қызыққа,
Мақтан етер қызым және ұлым бар.

Ұл ұясын, қыз қиясын табатын,
Keң жайылды шартарапқа қанатым.
Өз қызымдай болып кетті Ракетам,
Өз ұлымдай көрінеді Маратым.

Дархан дүние ақ ниеті кең еді,
Ата-бабам әруағы мол жебеді.
Арман, Дана, Әдия — үш немерем,
Әділ атты шөберем өсіп келеді.

Балапандар ақ тілекті ақтасын,
Жол ашылсын бәріне де сәтті, асыл.
Тілейтінім ертелі-кеш қашанда
Тіл мен көзден тағдыр есен сақтасын.

Өзімді өзім қиял құсқа теңеймін,
Жонда жортқан жез киікті жебеймін.
Туа жалғыз болсам дағы өмірде,
Жүре-жүре достарыммен көбейдім.

Игі жақсы дәмдес болды елдегі,
Кенші-ақын боп шабыт қанат сермеді.
Қарақалпақ, мәскеулетіп оралдым,
Соның бәрі Мәриямның еңбегі.

Сол үшін де мың-мың алғыс үйемін,
Пәк мінезін көкірегіме түйемін.
Той үстінде “ащылатып” ағайын,
Мәриямды екі беттен сүйемін.

24.12.2008

* * *

Дос болсаң бұрын маған жол ашпаған,
Сескеніп бүгін неге қораштанам.
Нөсермін,
Мен өткінші бола алмаймын
Сіркіреп шөкім бұлттай толастаған.

Дос десем, түсініп ал жайымды анық,
Ақындар айтқанына мығым халық.
Достықты мен сатпаймын арзан іске,
Жағдайым кетер деме қиынданып.

Көп көрдім жонда қызыл түлкіні де,
Белгілі су жорғаның бүлкілі де.
Кеншіге тау қопарып,
Жер қозғаған
Белгілі жарылған жер дүркірі де.

Болары белгісіз деп кім түбінде,
Дүдәмал артсаң күдік, мін бүгінге.
Тынымсыз тірлігім бар
Досты алдамас,
Жатпайды алтын кездік қын түбінде.

1979

Исатай – Махамбет

Шындық куә ақтарылсам ағынан,
Ел деп өткен ерендерге табынам.
Маған беттеп келсең, тату болам деп,
Махамбетке кел Исатай жағынан.

Жекелесең, көңілім әсте толмаған,
Татулығын тағдыр өзі қолдаған.
Ақынды айтсақ, ұмытпайық батырды,
Исатаймен Махамбеттік орнаған.

1979

* * *

Кейбіреу төрге шықса ел ішінен,
Қолқабыс жасамайды мол күшімен.
Аз ісін кең мінезбен көркейтеді,
Кей адам көпке берген қол ұшымен.

Күйзеліп қиналғанда жасымадым,
Қуансам, елден ерек тасымадым.
Бір көмек үміткерге жасамасам,
Орнаған көрер едім басыма мін.

Селт етіп жат-жаранға қимастықты,
Жасқану деп ойлама сыйластықты.
Алдыма арыз айтып келген адам
Қатыгез деп айтуға қимас тіпті.

1979

Қорқамын бүгін

Жас ұлғайса,
Қартайдым деп жылаған
Қорқыныштан тұла бойым дін аман.
Қазақша білу
Азапша ұшқан зәресі,
Бастықтан қорқам бес сөзді әрең құраған.

Көңіл назы

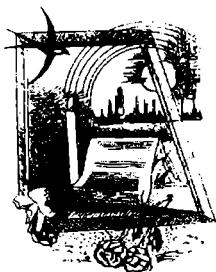
Мезгілсіз атқан
Шуақсыз таңнан қорқамын,
Құлқыны тоймас,
Ұнамсыз жаннан қорқамын.
Таң ата туып,
Күн батпай мың сан өзгерген,
Пісуі шикі
Тұрақсыз заңнан қорқамын.

Әуелеткен,
Алғандай теріп құраннан,
Аясы тарын аз күнге әрең сұранған,
Тұғыры осал, жеңіл-желпі жасалған,
Қорқамын бүгін
Ғұмыры қысқа ұраннан.

Салмақтап сынап,
Шығарсам жырмен ортақ үн,
Ел айтқан сөзді
Айғақтап, зерлеп қорытамын.
Қара басын халықтан бұрын ойлаған,
Пара сүйгіш пәледен қатты қорқамын.

27.07.2008

Екінші бөлім РУДАКИДІҢ ЕЛІНДЕ

Гүл қойдым

Памирді көріп, орындалды тосқаным,
Қарлы құздар сияқтанды от-жалын.
Шындардан да шындықты биік ұстаған
Рудакиге тағзым еттім, достарым.

Шақырған жоқ Панжруд ұл-қыздары,
Не Памирдің көк тіреген құздары.
Шапқылаған тау өзені айтқандай,
Сілтеу салды Рудаки өткен із бары.

Асу бермес кешіп көп тау арасын,
Іздеп келдім адамзаттың данасын.
Оның жыры ақиқаттың жалауы,
Оқыған жан ойға салар санасын.

Парсы жыры көтерілсе шашбауы,
Рудаки ғой рубаилардың бастауы.
Ақындықтың аталды “Адам-Атасы”,
Оның жыры зұлымдықтың қас жауы.

Дана өлді деген ойды мен жойдым,
Жырын тыңдап, терең сөзге шын тойдым.
Тағзым етіп барша қазақ атынан,
Рудакидің зиратына гүл қойдым.

20.09.1983

Ақындықтың патшасы

Парсы елінде болмай қадам қатасы,
Поэзия атанды “Адам-Атасы”.
“Ұстаз” деген Рудакиге атақ жайылды,
Бір Алланың бұйырғандай батасы.

Екі көзі көрмей қалған күн болды,
Басып кетті тас қараңғы түн жолды.
Көкірегінің көзі ашық адам ғой,
Өлеңінен марапат өшіп, мұң толды.

Үміт үзді кешегі көп пайдадан,
Ұғар есті, есіркейді қай надан.
Сонда атанды “Ақындықтың патшасы”,
Күндер өтті мақтау сөзді қайраған.

Сусындадым мөлдірінен тұнықтың,
Іше бердім, молдау ішіп құнықтым.
Рудакидің шексіз шерін шолғанда,
Елді аңсаған өз мұңымды ұмыттым.

Кең ауқымды туады екен жыр басы,
Осы екен-ау ақыл, сезім тұнбасы.
Нақылында жатыр екен бой жазып
Мұңды жалған, төрткүл дүние тұлғасы.

Гүл тергендей ортасында көгалдың,
Көңіл өсіп, үр жаңа бір оңалдым.
Сарыарқаны сағынғаным бір төбе,
Душанбеден Мәскеуге тез оралдым.

25.10.1983

Рудакиге еліктеу

Дархан өмір алармын ба алғысын,
Ақ дидарың шақырады жан құсын.
Жүрегім-ай, қайран менің жүрегім,
Ғашық болып қалғаннан сен саумысың?

Ес білгелі тыңдап келем құс өнін,
Тәжік қызы, кірпігіңмен тұсадың.
Бүлкілдейді ақ төсінде қос алма,
Құштар сәтке шақырғандай құшағың.

Бір кездесу азық болып көп күнге,
Памир берген нұр жұмаққа жеттім бе?!
Неге сонша дірілдейді білегің,
Сен де маған ғашық болып кеттің бе?!

Тоқтар емес жүректің гүл тергені,
Жас қызғалдақ ескі дертті емдеді.
Екі көзі көрмесе де Рудаки,
Осындайда депті: “Қалқам, кел бері”.

29.09.1983

Рудакимен таныстырған досыма

(Рахмон Нәбиевке)

Шашың әппақ,
Өзің жас көрінесің.
Саған қарап айтамын өзіме сын.
Рудакидің рубаиларын заулатсаң,
Таудан аққан тасқындай төгілесің.

Дана сөзін жеткізсе заманалар,
Жандандырдың, тебіренгіп дана хабар.
Рудакимен таныстырған Рахмон,
Дауысыңды естіп, жүрегім жаңаланар.

Өзге өлке, демеймін өзге қауым,
Сүйсінемін,
Жоқ менің сөзге дауым.
Сен Памирдің мақтасаң сай-саласын,
Елестеп тұр көзіме Көкшетауым.

Жырға жаның ақындай қанық екен,
Пенжекентті көрермін барып есен.
Майрамыңның көздері қара түндей,
Жақсы өлеңдей ажары анық екен.

Суға түсіп жүргенін пайдаландым,
Тұлғасына шынардай қайран қалдым.
Біздің ауыл бір қызы секілді екен,
Шыныңды айтшы...
Япырмай, қайдан алдың?!

Менің де жүр айдында ақ маралым,
Қара теңіз құптаймын баптағанын.
Ақ балтыры жайнайды ақ сазандай,
Сүйгім келіп кетті ғой ақ тамағын.

Мәриям, Майрам қос марал егізденіп,
Тіл табысса болғаны негіз берік.
Жағалауға жетейік,
Сол екеуін
Қызықтайық тұрғандай теңіз көріп.

1979

Байлық пен кедейлік

Рудакидің еліне келдім дәм жазып,
Таулар-ау, таулар!
Қайда дала, кең жазық?!
Биік төрде жырын оқып дананың,
Жан дүнием алды өшпес мәңгі азық.

Дүлдүл ақын, ойлы ғалым білікті
Бақыт құсын аялай да біліпті.

Қуылғанда сарайынан патшаның,
Көп кедейлер арасында жүріпті.

Жаркын жұлдыз ойлағандай “Аймын” деп,
Айтады екен: “Менің енді қайғым жоқ.
Арамзасы, бақасы жоқ жандардың
Досы болған ең бақытты баймын”, – деп.

Әр тынысы тың сарын, тың жаңалық,
Сан құбылыс сырын шертсе қадалып:
Зор байлық пен шен-шекпенді көксемей,
Кедейлікті игеру де – даналық.

25.10.1983

Рухы биік Рудаки

Ақкөңіл жан, ақ жүректі аңғал жан,
Адамзаттың мұң мен шерін аңғарған.
Ойда барын ақ қағазға түсіріп,
Тыным таппай, тұрған ала тандардан.

Мінездің де бекзаттыққа керегін,
Біледі Алла кімге тандап берерін.
Тұрдым деген жерде қалған тірлікте
Рудаки ғой адал адам дегенің.

Ақкөңіл жан – кемел мінез мүлтіксіз,
Осынау сырын данышпанның білдік біз.
Асқақ дарын түп тамыры шындықта,
Шындық сонда саф алтындай кіршіксіз.

Тасқын талант шың басына бір шыққан,
Ақын таймас шындық үшін құлдықтан.
Көзін ойып алса дағы, Рудаки
Өлеңімен кегін алды сұмдықтан.

Патшаларға қалды арнаған марапат,
Шындықты айтып, алды өшпес жарақат.
Ар жолынан аттап басып таймады,
Ай-әлемді басса дағы алапат.

Адамзатқа айтылар бұл керек сыр,
Шындық туы бар пәлені тежеп тұр.
Өтті өмірден дүниеқоңыз патшалар,
Рудакидің рухы бізді жебеп жүр!

05.12.1983

Анзопта көрген аруға

Анзоптың қызы, ғажапсың,
Жолаушы аздап наз артсын.
Сезімді сөзім жеткізіп,
Күдікті ойдан тазартсын.

Ажарың ерке, жайдары,
Жүректің төрін жайлады.
Жүзіңнен жүзім төгіліп,
Жібермей, жіпсіз байлады.

Сөйтер ме едім, жек көрсең,
Жетпеді шыдам өпкенше.
Шөлдемеспін мен енді,
Ауылға есен жеткенше.

28.09.1983

Рудакиден алған сабақтар

Мырзалық — бойда байлығы,
Ақжарқын — асыл айбыны.
Даналарда дарын бар,
Ақылмен басар қайғыны.

Күдік пен өсек табысқан,
Бақастық — кесел жабысқан,
Жамандықтан безіпті,
Қайырып бетін алыстан.

Жабылса ғашық қабағы,
Қоштасу мұңға салады.

Айырылысқанда тіл шықпай,
Үндемей адам қалады.

Өткен күн қайтып оралмас,
Мүлт басқан ізің жоғалмас.
Қалаулы таққа мінсе де,
Арсызға бақыт қона алмас.

Кедейдің күні оңалса,
Ұрлық пен тонау жоғалса,
Патшасын сыйлар бүкіл ел,
Ұлтына қорған бола алса.

Ашылсын жылы қабақтар,
Жайылсын үшқыр қанаттар!
Осының бәрі бір жолда
Рудакиден алған сабақтар.

25.05.1984

* * *

Ескенде тау ішінің ызғар лебі,
Жылытты-ау көздерімен қыздар легі.
Сұлулар жүзім терген тоқтай қалып,
Әнімді жүзіп келген тыңдар ма еді.

Ішімнен жаттай берем ырғағымды,
Табады домбырасыз кім бабымды.
Ақынның жүрегі де жершіл екен,
Сағынтты тауда жүрсем қырдағымды.

Ақ бұлтқа үмсынғандай, жаумай өтер,
Селк етіп қарамады-ау, таулар бекер.
Ақсары, аққу мойын, тостаған көз,
Қызынан Алматының аумады екен.

25.09.1983

Көңіл назы

* * *

Бақытты еді...
Бай болды ел таңданған,
Бұхарада жол тапты дархан арман.
Мынды сүйсе, біріне бас имеді,
Өтті әйелсіз, даналық арқандаған.

Зор атағын өлең сөз олқы қырмай,
Рубаилар бекіді төл тұғырдай.
Жүздеп, мыңдап ғазелдер сылаң қақты,
Шексіз мұқит тербелген толқынындай.

Білімге де болмады ділгірлігі,
Адамзатпен туыпты шын бірлігі.
Поэма етті “Күн көзі айналасын”,
Жер- жаһанды тамсантип білгірлігі.

Ойласаңшы, не деген ерен мықты,
Байлық өшті...
Патшадан жебеу бітті.
Екі көзін ақынның ойып тастап,
Енді өзін сарайдан қуып шықты.

Әне, сонда бақытты неден күтті,
Бұрынғыдан өр мінез өлең бітті.
Байлықпенен сұм тағдыр қоштастырса,
Жан досындай көріпті кедейлікті.

Білді ұлықтың нақақтан жаласын да,
Ақ пен қара тыймады таласын да.
Дана жыры толассыз толқи берді,
Берік орнап адамзат санасында.

Жеңгенде ақыл-парасат

Құлшыныс пен ұмтылыс
Ере туған егіздер.
Ерте ұмтылса Күншығыс,
Туды асыл негіздер.

Енжарлық пен жалқаулық
Жұққан індет маубасқа.
Алла бізді аңқау ғып,
Жаратқан жоқ әу баста.

Ерте егіп, ерте ормаса,
Сыпыра жоқтық орнайды.
Қимылың құтты болмаса,
Қазынаң мол боп толмайды.

Дәуірде озық тәуірге
Тыным таппай талаптан.
Қол ұшын беріп зәруге,
Қалдырма досты санаттан.

Мызғымасын ар-намыс —
Рудаки айтқан дана шарт.
Әлемге орнар зор табыс,
Жеңгенде ақыл-парасат.

06.12.1983

* * *

Сурет қой тұрған алдында,
Сүйме оны, жөндеп көріп қал.
Кездесіп майса шалғында,
Алдында мейлің өліп-тал.

Періштеден ешбір аумайтын
Сұлулық деген осы ғой.
Сүйіссе, қажып-талмайтын
Махабаттың досы ғой.

Тезірек жет сен аруға,
Шыдатпас аңсау күйі бар.
Бір қансын тілде бар уға,
Жасқанбай, жылдам сүйіп ал.

Көңіл назы

Сені айтам

Көркіңе жетпес тәтті сөз,
Қуанып жаным құптайтын.
Бұйырсын деймін сәтті кез,
Көңіліңді құштар жықпайтын.

Сайма-сай келсе құрметің,
Шаттыққа жаным берілер.
Махабат жайса ләззатын,
Сенің де көңілің семіреді.

Қос жанар бойға нұр құйып,
Ләззатқа үнсіз бөледі.
Жарқ етсең әсем жымып,
Жастық шақ еске келеді.

Халімді мүшкіл шын ұғып,
Жақындау тартшы кейде сен.
Кетер ем қайта шынығып,
Кездесіп жүрек, емдесең.

Сұлулық құлы ақындар,
Сыпайы сөйлеп, кең айтам,
Өзгеде нендей хақым бар,
Көз көрген қалқам, сені айтам.

27.09.1983

* * *

Көңілдің асыл тірегі,
Аңғарған ынтық назарың.
Шыдайды құштар жүрегім,
Болса да ауыр азабың.

Бұл жалғанның байлығы
Бір сенің нұрлы келбетің.
Болмастай жаным қайғылы,
Жайнатып түр жер бетін.

Тірліктің бізге берері
Қара көз нәркес сұлулар.
Сол болар арбап жеңгені,
Бір сүйгізіп, мың улар.

Кейде ерке келер, кейде паң,
Мінездің жоқ қой кемісі.
Өзіңсің сыйлар жер-жаһан
Махаббат құтты жемісі.

Құпия сырды айтамын:
Қалқам-ау, саған өкпем жоқ.
Үзілмес үміт септесті,
Ұмытып сені кеткем жоқ.

25.09.1983

* * *

Памирге алыс шақырған,
Сүйсінтті құштар әуенің.
Бір әннен мыңға татыған
Махаббат көрдім әлемін.

Ақ тілек бұл да бергені,
Кездессең кенет осылай.
Тарқады көңіл кермегі,
Сайрасаң тауда тотыдай.

Қауіпті жолдар жеткізген,
Сәт келді құтты таңды арбап.
Жұмағи мезет өткізген,
Шырайың сонша жан баурап.

Сәмбі тал балқып бүралды,
Қарады төмен шың басы.
Шыбын жан құштар бір әнді
Шырқашы, қайта шырқашы.

Қорықпаймын жорта бұруды,
Жеңілтек достар таратса;
Қайтемін сүймей сұлуды,
Ақын ғып Алла жаратса.

28.09.1983

Көңіл назы

Төрт жолдар

Қарны тойса не демек,
Ашқарақ көзі тоймаса.
Көп ақыл жинап не керек,
Қоятын жері болмаса.

* * *

Жымысқы бар қырық көз,
Айтары жорта бұрыш-сөз.
Оны ұғуға да бас керек,
Бұрыш сөзі — бұрыс сөз.

* * *

Атам менің ақылман адам еді,
Салт-санаға бай еді ата тегі.
Қоқандаған қоразға бірде қарап:
“Шақырғаның мезгілсіз қате деді”, — деді.

* * *

Қабаған ит өшін іздеп жүреді,
Иісін сезіп, қиядан тани біледі.
Шауып барып шошытып абаламай,
Қартайғанда отырып қана үреді.

* * *

Үлкендікті танымау — сүймейтінім,
Осындайға кім алсын күлмей тыным.
Андап қара, бауырым,
Әбестер бар
Ата дәстүр дегенді білмей-тұғын.

* * *

Адасқанда айып жоқ,
Үйірін тапса қайтадан.
Кеткен жаман ғайып боп,
Қырсыққа бастап әр қадам.

09.12.1987

* * *

Мысықтың түнде көрген бәрі қара,
Дей көрме ақтауы бар, сәні жаңа:
Көшеде қайыршыға жақын бар да,
Жәрдем ет, жүрегінің бәрі жара.

* * *

Іздеп тауып жаны ашыр жұрағаттай,
Бөтен сөзге жасқанып, жүрер батпай.
Содан кейін төріңде әлек жасар,
Қарын майды шіріткен құмалақтай.

* * *

Өтеш барда тауықтың шақырғаны,
Ол сұмдыққа белшеден батырғаны.
Қарай қалшы, тағы да қыт-қыт қағып,
Бір пәлені тапқандай тақылдады.

09.12.1987

Көңіл назы

Жан тілегі

Кеттің алыс,
Көзден шалыс,
Сағынуға ерікті ет.
Кездескенде
Жерлес пенде,
Бір кешінді беріп кет.

Босқа налып,
Жүрек жарып
Күрсінуден, кел, сақта.
Бол қасымда,
Шер басуға,
Аттанғанша жан-жаққа.

Қалдым жүдеп,
Тозды тілек,
Байқа өзгерген өңімді.
Бар жылулық,

Бар сұлулық
Көкірегіннен көрінді.

Бермен келші,
Жәрдем берші,
Ақтарсын жан тілегін.
Қайда барам,
Неге қалам,
Кетсе өзіңмен жүрегім.

Жетсе ақылың,
Баста ақырын,
Емде достың жарасын.
Бірге өліп-тал,
Бір көріп қал
Жер мен көктің арасын.

17.12.1983

* * *

Сәтті арадай бал терген қанша гүлден,
Көксегенін көкіректің аша білген.
Заңғар ойшыл Рудаки нағыз алып
Ой пернесін әлемнің баса білген.

Осы менің тапқаным ғаламаттан,
Өзге өнерін саусақтап санап жатпан.
Мұсылманнан ғана емес,
Ол данышпан
Орын алған ең озық адамзаттан.

Шексіз сүйді әлемдік оқырманы,
Оған мысал ол салған көпір мәні.
Қосамын деп қай кезде қай аспапты
Дирижердей көрінер отырғаны.

08.12.2007

Шетен көрдім

Шетен көрдім Вахштың жағасында,
Мен таңдансам,
Ол маған қарасын ба?!
Қызыл көйлек, жаутаң көз
Қарай қалды,
Ақыл, сезім тұрсам мен таласында.

Сұлу тұлға тамаша туса шетен,
Көрінгені несі екен...
Мұнша бөтен.
Жапырағын ұстап ем,
Жан жылытты,
Сұлу қыздың қолындай жұмсақ екен.

Иә, солай ...
Тіл қатпай, барладым да,
Ұмытылмас тұрған сәт қарсы алдында.
Ақ қайыңға теліткен
Ауылым-ай,
Келіп кетті Памирде ән салғым да.

Қызғылт ағаш сырымды біліп қалды,
Сылқым бойы сылқ етіп,
Күліп те алды.
Көз ұшында ақ білек қайың көріп,
Кетіп қалдым аралап шілік-талды.

Сөкпе, шетен,
Ну орман легінде,
Бөтенсіме туысты біле біл де.
Ақ қайыңдар туып ем арасында,
Сен де менің қаларсын жүрегімде.

1983

Көңіл назы

* * *

Айнала таулар қаулады,
Кеткендей жерді тау басып.
Құлшынтып көзді жаулады,
Ақ басты құздар жалғасып.

Күн асықпай қызғандай,
Ақ таңы саспай атады.
Ұйқысын қимас қыздардай,
Маужырап шыңдар жатады.

Қарлы тау шетін мұз шалған,
Күн түссе аппақ етіне
Көргенде мені қызарған
Ұқсайды сенің бетіңе.

Ақ төсі жатқан бұлтиып,
Ашылды құзарт ақ маңдай.
Тауды түр күшып, бұлт сүйіп,
Сен мені іздеп тапқандай.

1983

Мақта терген нәзік қыз

Ақ мақта аппақ гүлдей өрнегін-ай!
Ақ алтын құтты жердің бергені бай.
Жем жеген құс түмсығы сияқтанып,
Он саусақ дамыл таппай тергенін-ай.

Қара көз ақ ұлпаны баппен алар,
Әу демде қауашақтан қапқа салар.
Аққудың мойынындай ақ білегі
Әп-сәтте сансыз қимыл атқара алар.

Нәзік қыз,
Тәжік қызы көзі сенде,
Толқимын іштей сезім бөлісем де.
Тіл қатпай, алшақтамай жүре берем,
Жүректің лүпілімен терісем де.

Алтын күз...
Тыңдар шағы марапатты,
Алтын қыз
Ашты маған жаңа сәтті:
Он саусақ күй сандықта ойнағандай,
Әлемге ән төгілтіп бара жатты.

13.12.1983

* * *

Вахш ағып барады буырқанып,
Қарқынында қаулап тұр зор ынталық.
Қос толқынға қараймын шапқылаған,
Көңіл көріп, мен көрмей, көзім талып.

Етек-жеңі қыз толқын кең сияқты,
Қымсынады сұлудай ең зиятты.
Сері толқын қол салып иығына,
Сені әкеткен тасаға мен сияқты.

Әне, өтті көп толқын шуылдасып,
Ән салады махаббат сырын ашып.
Бізді көріп қызыққан сөздерін-ай,
Күйдіргендей қызғаныш жымындасып.

1983

* * *

Аққұба қыз, мен сені
Көріп ем бұрын Қырымда.
Ол күндер қайда өлшемі,
Оралмас бүгін ырымға.

Кім құмартпас асылға
Келбеті көзді байлаған.
Серілеу едім жасымда,
Бойымда жігер қайнаған.

Себебін кейде ұқпаушы ем,
Арналған саған өлең көп.

Көңіл назы

Есімнен кейде шықпаушы ең,
Адасқан құстай елеңдеп.

Еліңе бүгін мен келдім
Алтын күз абзал шағымен.
Тебіреніп кеттім, дем бердің,
Сағынып жүдеп қалып ем.

Жарқ еттің көптен сескенбей,
Тәртібін бұзып ғұрыптың.
Мен сонда есім кеткендей,
Орнымнан атып тұрыппын.

28.09.1983

Ақ тамақ

Ей, қалқа! Тамағыңның аппағын-ай,
Талмаурап баппен бүлкіл қаққанын-ай!
Тілектің бірлескенін білді ме екен,
Жүректің жанып бара жатқанын-ай!!!

Ақ тамақ, төбет тартқыш балың бар ма?!
Салдың ғой сүймей сөнбес жалындарға.
Көзіме елестейсің ақ киіктей
Сай бойлап сүңгіп кеткен сағымдарға.

Қиядан әр қимылын түсінемін,
Жалғасты күн мен түндей түсім, өңім.
Әніме ақ тамақты қоса беріп,
Өзінді қолға қалай түсіремін.

1983

Үшінші бөлім

МАХАББАТ ОТЫ СӨНБЕЙДІ

* * *

Көкейімде жүреді Абай әуені,
Неткен ғажап, неткен азап әдемі.
Көптен бері көрмей жүрген алыстан
Ауыл қызы жетеді екен сәлемі.
“Айттым сәлем, Қаламқасқа” басамын,
Көңілашар қаумалайды жас ағын.
Тамағынан аймалаймын әнменен,
Махаббаттың жабық сырын ашамын.
Шырқай берем, сұрамай-ақ рұхсат,
Сәл баяулап алу да жоқ тыныстап.
Осындайда шыға келші алдымнан,
Екі беттен бір сүйейін дұрыстап.

04.09.2007

Жақсы едің

Есімде бәрі, есімде,
Қалыпты айқын жатталып.
Сырымбет жазғы кешінде
Жүруші ек жүрек ақтарып.

Балдырған, нәзік, жақсы едің,
Құмартсам саған үмсынып;
Оранды бұлтқа, Ай сенің
Жүзіңнен аппақ қымсынып.

Қарағай, қайың ішінде
Тұлғанды сұлу ұнаттым.
Көрсем де кейде түсімде,
Жүдеген жанды жұбаттың.

Қайтадан тағы таң атты,
Жауғандай шаттық аспаннан.
Аулаққа Күнді қаратты
Ақ төсіңнен жасқанған.

Көргенде көзім қызыққан
Сұлу да едің, жас та едің.
Жақсы әндей әсем сызылтықан
Жақсы едің, шіркін, жақсы едің.

14.01.2008

Ұмытуға дәрмен жоқ

Сағынып жүрмін өзінді,
Көктемде көрген кезімді.
Көрінбей көзге кетсең де,
Тыңдаймын сергек сезімді.

Мөп-мөлдір күштар көзінді,
Бір ауыз ынтық сөзінді
Еске алып, үнсіз толғанып,
Ұмытам өзім өзімді.

Сондайда көңіл езілді,
Болсам да қанша төзімді.
Ұмытуға дәрмен жоқ,
Жұмғанша екі көзімді.

03.09.2007

* * *

Өкінтпейді кәріліктің жеткені,
Мейлі жастық көз жетпестей шеттеді.
Өкінттеді бірге оқыған қыздардың
Тым ертерек кемпір болып кеткені.

Ішкі намыс қозғап, үнсіз гүлдеймін,
Күн мен түннің маған бәрі бір деймін.
Содан болар,
Қартайдым деп қаймығып,
Сұлу көрсем, сырғақтауды білмеймін.

* * *

Осынау дүние жаралған
Намыс пен берік сенімнен.
Арпалыста сан алуан
Солардан жауың жеңілген.

Көңілдің кілтін ашуға
Қолыма ақ құс қонсайшы.
Қайғының бұлтын басуға
Бір жақсы дос болсайшы.

22.09.2007

Барыңа сенің қуанам

Періштем болып жебей гөр,
Үздіге жаздап жолықтым.
Жарасын жүрек тез емдер,
Абзалын көрсе көріктің.
Жасымнан ынтық теліттің,
Жан жетпес сұлу көріппін.

Тынықсын көзім, жандансын,
Кездестік туған өлкемде.
Аңсатқан асыл армансың
Ұқсаған өрде желкенге.
Жағаға өрең жеткенде,
Жатырқау сені жоқ менде.

Балқытты лебіз, әуенің,
Жан құштар жылу себелеп.
Не деген нәзік, мәуелі үн,
Үзімі жанды жебемек.

Кереметтен де керемет,
Алауға жүрек не демек?!

Аумаған балғын шынардан
Саянды самал күп алам.
Шыққандай сағым-мұнардан,
Рахатқа батып жұбанам.
Барыңа сенің қуанам,
Не болар сенсіз бұл ғалам?!

2007

Түсімде көрдім мен сені

Сен дегенде ерік жоқ,
Есімнен қалам жаңылып.
Бір көруге жерік боп,
Сарғаямын сағынып.

Сандуғаштың даусындай
Жан серігін шақырған,
Құлақта үнің таусылмай,
Айрылып қалам ақылдан.

Көңілім жырға жүр бөлеп,
Көтеріп үміт еңсені.
Өңімде қиял бір бөлек,
Түсімде көрдім мен сені.

Жүректің жүрек досы екен,
Қылығын есте сақтаймын.
Күпия деген осы екен,
Не болғанын айтпаймын.

Тез өтті уақыт өлшеген,
Асықпай, көңіл бөлсеңші.
Рахатқа батар көксеген
Өңімде солай көрсемші.

02.02.2006

Шыдай берші

Шыдай берші,
Шыдашы, сеніп маған,
Жан толқытпай қоймайды көрікті адам.
Құдашаға бір өлең арнайыншы,
Мен, әйтпесе, бәйбіше, сөніп қалам.

Шыдай берші,
Шыдашы, кешір мені,
Еркелік қой шалыңның есіргені.
Құдашаны қыздыра мақтамасам,
Тағдыр мені санаттан өшіргені.

Шыдай берші,
Жасайын берік қадам,
Ол да болғай ішінен жерік маған.
Бәйбішеден ешқашан жасқанбайтын,
Дей берсінші мені бір “ерікті” адам.

Шыдай берші,
Шыдашы, көніп маған,
Екі көзім барында көріп қалам.
Құдашаны тап қазір бір сүймесем,
Енді айналып келгенше өліп қалам.

07.08.2006

* * *

Көктемге алыс шақырған
Сүйсінтті құштар әуенің.
Бір әннен мыңға татыған
Махаббат көрдім әлемін.

Ақ тілек бұл да бергені,
Кездессең кенет осылай.
Тарқады көңіл кермегі,
Сайрасаң ерке тотыдай.

Алыстан жолдар жеткізген
Сәт келді құтты таңды арбап.
Жұмағи мезет өткізген
Шырайың жанды жан баурап.

Қыз күнің көзге бұралды,
Туғандай қайта жыл басы.
Шыбын жан құштар бір әнді
Шырқашы, қайта шырқашы.

Қайтейін жорта бұруды
Жеңілтек достар таратса;
Сипаттар көрген сұлуды,
Ақын ғып Алла жаратса.

16.10.2007

Әгірге

Сәтті күнде кездессек ер жеткесін,
Есендігің қуантты мектептесім.
Өзге қыздар білмесем әдірісін,
Ешқашан да есімнен сен кетпессің.

Қандай сезім тартса да осы мені,
Нұртас, сенің жан жарың досым еді.
Ерте кетті өмірден,
Өттең, шіркін,
Бірге жүрер күндерді тосып еді.

Нұртас жайлы жаздым ғой білгенімді,
Бұйра шашты сал жігіт тілге ілінді.
Қара нанды қақ бөлген
Интернатта,
Ұмыту жоқ бірге өскен күндерімді.

Алдымызға гүлге орап білімді екті,
Құдыретті жер қыздарға күлімдетті.
Ақтоқтылар, Ақ Баян,

Ақжүністер,
Ұмыту жоқ сендер мен Сырымбетті.

Қысқа сөзім осымен тәмәм болсын,
Мектептестер адаспас аман болсын.
Алты ұлың мен бір қызың әулет құрып,
Шөбере мен шөпшекке заман толсын!

03.08.2007

Жазғы сонет

Жайлауда жүрсем тасып ән,
Тау жаққа неге асығам.
Ат суарғым келіп тұр
Ақ бұлақтың басынан.

Жадырады шатқал да,
Желкілдеді көк тал да.
Жүйрік жебем дәл тиді,
Қасқалдақты атқанда.

Ауылым менің қайда деп,
Қыздарға сауға сай ма деп
Ойласам, жолда жолықты,
Қасқалдақты байла деп.

Үйректі беріп тойладым,
Орындалды ойдағым.

2006

* * *

Көк дөненнен жүйрік қой көңіл деген,
Сезгені көп, мәңгі ояу, көз ілмеген.
Есен деген хабарға еңсем өсіп,
Шырт ұйқыда кездесем өзіңменен.

Көңіл назы

Сарғайтқанда сағыныш алабөтен,
Жез киікке телміріп қарап өтем.
Бір кездеспей көп жылдар қиналғанда,
Сұлу әннен жан азық алады екен.

Тау ішінде, көлдегі, ормандағы
Үн, дыбыстың жүректі жалғады әні.
Табиғат пен адамзат сұлулығы
Бірін бірі сақтаумен жанған бағы.

Сексен көлдей саф таза көңілім кең,
Қас пен достың көзіне көп ілінгем.
Кең даламен жалғасам өзінді айтқан
Өлеңіммен, әніммен, өміріммен.

Саған деген сағыныш

Астананың жаңа көше бойында,
Асыл бейнең жүрер бірге ойымда.
Есім кетер қыз-бозбала үйленген,
Сәукелелі жар-жар айтқан тойында.

Бірдей ме екен махаббатшыл қанымыз,
Егіз болып жаралды ма жанымыз?
Елеңдеймін жағасында Есідің,
Шыдатпайды саған деген сағыныш.

“Бәйтеректің” бара қалсам түбіне,
Оранамын пәк сұлулық гүліне.
Сен деп қалып, тілдесуге ұмтылам
Таңғажайып арулардың біріне.

Айналайын, жаның нәзік балғын жан,
Қалқатайым, саған арнап салдым ән.
Күйіп-жанып кездесуге жеткенше,
Күлім қағып шыға келші алдымнан.

12.04.2006

* * *

Сұлу көрсе,
Ақын қалмас үндемей,
Шыдай алмас
Бүлкілдеген бүл көмей.
Беттен сүйсем,
Жақсылыққа жорындар,
Беу, арулар, өзгелерің күндемей.

Бір ауыз сөз арнамасам сұлуға,
Жарамас ем
Сауық-сайран құруға.
Беу, Қаракөз! Жасқанбашы,
Жарқ етіп,
Бермен қарай нұр жүзінді бұруға.

Тула, жүрек,
Жас кезімдей тулағын,
Өтер-кетер дүние-дүрмек шулы ағын.
Аппақ бетке
Қызыл тілмен жазайын
Айтылмаған ғашық өлең шумағын.

08.10.1998

Көрмей жүріп сүйгендер

Көкірегіңе көп қуаныш түйіпсің,
Ашылу аз, жабығу көп, тұйықсың.
Тірліктегі бір ғажайып сол шығар,
Көрмей жүріп, көргендей боп сүйіпсің.

Қиядағы сен жез қанат Киіксің,
Көңіліңе көп сағыныш үйіпсің.
Бұл жалғанда махаббаттың құлы едім,
Махаббаттан сен ерекше биіксің.

Көңіл назы

Тілегіңнің ең асылын қиыпсың,
Жырымды оқып, егіз жандай ұйыпсың.
Содан болар, қай қияда жүрсең де,
Жүрегіңе жүрегімді түйіпсің.

Жырға балқып, әнге алғыс үйгендер,
Жаса, жаса, көрмей жүріп сүйгендер!

2006

Жазғы романс

Сән болар асау ғасырға
Жолықтым ғажап асылға.
Есіме түсті қара көз
Кездескен бала жасымда.

Жайласа сұлу жүзі өрт,
Ұқсастық таныс ізі көп.
Көз шалғанда селк еттім,
Біздің ауыл қызы деп.

Толқып та кеттім, тән күйді,
Ажарын ғажап жан сүйді.
Көргендей бала ғашықты,
Көркейтті жылдам хал-күйді.

Әңгіме кұрдық не түрлі,
Таныстық буы жетілді.
Шыдай алмай бір сүйсем,
Ұмыттым ескі дертімді.

Қызық жоқ оны өпкендей,
Қызуы бойды өтті өрлей.
Еренғайып қуандым,
Жұмаққа кіріп өткендей.

2005

Ауыл романсы

Бал дәурен белгісіндей ел шетінде,
Қызықсың қиял жетпес жер бетінде.
Ей, қалқа! Бір көруді аңсап келем,
Жастық шақ қалған шығар келбетінде.

Көп із бар Қамсақтының жағасында,
Сағынып іздеп кейде барасың ба?
Сен маған елестейсің ақ қайындай
Көзімнің қалған мәңгі шарасында.

Сүйсінтсе елдің дала, орманы да,
Тоқсан ой тебіренгенді толғағы да.
Ішінде көп ағайын жақсы екен ғой
Сыр шашпас қимас тату болғаны да.

Жері жоқ балғын шақтың ерсі болған,
Біз емес, ата-анамыз қонсы қонған.
Көргенде ауыл шетін шыдау қиын,
Көңілді қобалжытпай, болшы қорған.

Көз көрген хикаяны ертеке етші,
Көп сырды ақын үшін шерте кетші.
Оралсын аз уақытқа ләззат, рахат,
Сен мені баяғыдай еркелетші.

26.06.2004

* * *

Атқан таң — тұңғыш құштарлық
Балдырған күнде байқаған.
Қызығы соған ұқсарлық
Оралды мезет қайтадан.

Кездеспей жүрген жасымда
Жан еді сұлу ерекше.
Ұсынды жүрек асылға,
Сол ғана маған керекше.

Көңіл назы

Ынтық зар маусым орнаса,
Ләззаты масаң етпей ме?
Тілсіз тіл үнсіз қолдаса,
Құлпырып көңіл кетпей ме?!

Жетуге саған талпынар,
Аққудай көлде желпініп.
Қос жанары жарқырар,
Шырайы жанып серпіліп.

Құштар боп адал сенгені-ай,
Елендеп, елтіп ағалап.
Құдайдың сыйлап бергені-ай,
Бүлдіршін, балғын ғаламат.

Шуакты сәуле, нұрлы азық,
Қызуын мәңгі сақтамақ.
Жасасын мөлдір, шын нәзік,
Батқан күн — соңғы махаббат.

2002

* * *

Дамылда, жаным, дамылда,
Аз емес алда шатты күн.
Көп жүрдік асау ағында,
Басайық көңіл аптығын.

Жайладым талай биікті
Өмірдің қия төрінде.
Жыр етіп жез киікті,
Жарқ еттім өлең өрінде.

Қарлы боран өткердім
Қалқайған бала шағымда.
Құм көшкенін көп көрдім
Құрғаған арал маңында.

Кен қазып, қанша тер төктім
Жезқазған, Жәйрем маңына.

Аралап жүріп жер-көкті,
Келмеді-ау өлең бабына.

Ағынды кезім көп болып,
Қалмадым оқыс көз тиіп.
Ақындық ауыр дерт қонып,
Шақыра берді жез киік.

Дамылда, жаным, дамылда,
Әлемді тегіс шарладым.
Көп жылдар өтті сағымда,
Өлеңге берем қалғанын.

1994

Әлдилеп қана өтейік

Оралып жылдар келмейді,
Күндерді қымбат сыйлайық.
Еркіңе тағдыр көнбейді,
Дүние — теңіз, біз — қайық.

Ажарың көркем жайнаған,
Шуақты болсын айналаң.
Айтайық алғыс тағдырға
Жүрекке жүрек байлаған.

Бақытты жолда есейіп,
Арманға алыс жетейік.
Махаббат деген бөбекті
Әлдилеп қана өтейік.

Өтеді жылдар қайрылмай,
Әр таңды қарсы алайық.
Тірдей достан айрылмай,
Тілеулес болып қалайық.

Тамаша күндер бірлескен,
Тірлікте тілек ақтайық.
Сүйісіп мәңгі үндескен
Лүпілін жүрек сақтайық.

02.05.2002

Көңіл назы

Ақ жаңбыр жауғанда

Сүюші ем құлшынып,
Аңсарым ауғанда.
Аспанда күн шығып,
Ақ жаңбыр жауғанда.

Бір хабар сен жақтан
Көп жылдар жетпейді.
Бал шырын мен татқан
Таңдайдан кетпейді.

Көктемде бір жүрген
Жадымда жол ізі.
Қаларын кім білген
Қолымда қол ізі.

Бір ауыз сөзінді
Сақтауға жетікпін.
Қоштасқан кезімді
Ұмытып кетіппін.

Сағыныш үйесін,
Алыстан хал сұрап.
Елестеп жүресің
Балауса балбырап.

Кетеді тіл шығып,
Аңсарым ауғанда,
Аспанда күн шығып,
Ақ жаңбыр жауғанда.

2002

* * *

Сүйдім де, сүйіп жүрмін, сүйемін мен,
Махаббат маусым шағы сүйе білген.
Кел, бері, бір сүйейін,
Тұла бойды
Қыздырып, жылу өтсін сүйегімнен.

Көргенде ақ жүзінді түледім мен,
Сүймесем, адасармын тірегімнен.
Жақында, аялайын ләззат алып,
Сүйейін, ернім емес, жүрегіммен.

Оянсам, ұйқы көрмей, таң сәріден,
Күн бата сүйген сәтті аңсадым мен,
Сүйе бер, мен де сүйем суып қалмай,
Елтимін, балқып кетем жан-тәніммен,
Мың сүйсем, есім кетіп, таңданып ем,
Тағы да бір сүюді ұмытқандай.

01.04.2000

Сағыныштардан жаралдым

Сағыныштың сырын айтсам көптеген,
Сағынғаны құмартқаны деп сенем.
Сағындырған ауыл қызы кездесіп,
Сағым қордан ынтық жүрек төкті өлең.

Топ ішінде өжеттігін асырып,
Мені беттен сүйіп алса асығып,
Бір басылды қайран жүрек лүпілі,
Сағынышты жүрген әрең жасырып.
Қуаныштың құшағына қамалдым,
Ажарынан таза шәрбөт нәр алдым.
Тап осындай мезетті аңсап, елді аңсап,
Сарқылмайтын сағыныштардан жаралдым.

Қайда жүрсе ойлайтыным жол қамы,
Сол мінезді сағындырған қолдады.
Бір көруді аңсап, сусап көксейтін
Қандай жақсы сағынарың болғаны.

17.09.2000

Жетпістегі мектептестің жүрегі

Сағындым ғой туып-өскен ауылды,
Сылқым-сері Сырымбеттей тауымды.
Көргім келді, ата, әже болса да,
Тай-құлындай тату өскен қауымды.

Бек қымбаттым, мектептестер сендерсің,
Өздеріңе қандай орта тең келсін.
Жүрегімде қалған ескі дертімді,
Беу, қара көз, ебін тауып емдерсің.

Ғажап едің сұмдық сұлу, мектептес,
Жұлдыз болдың көз алдымнан еш кетпес.
Көлде аққу, өрде киік сендерсің
Керім, кербез жер бетінде жан жетпес.

Көз жазғандай туған елдің шетінен,
Бір оралмай, тым алысқа кетіп ем.
Қол алысып,
Төс тақайық, жігіттер,
Ал қыздардың мен сүйейін бетінен.

Еркін, Жазит талаптары ірі еді,
Көп-көп оқу болды олардың тірегі.
Нығметжан дардай боймен ұялып,
Қыз-қырқыннан мүлдем аулақ жүреді.

Қайрөш, Шота, Еркеш, Нұртас қасымда,
Еркін, Сәлім ерді біздің асырға.
Әке-шешем қыз айттырып қойған соң,
Қызықсам да, төртіп бақтым жасымда.

Мен Зинаға, қарындас деп, тимедім,
Мәруаға жүрек назын үймедім.
Москвада бірге оқып өсек те,
Айшаменен бір-ақ рет биледім.

Ай жүзінде бота көздер жайнаған,
Жамал қандай сандуғаштай сайраған.
Талай жігіт
Танды есінен мәңгүрт боп,
Зығырданы қыз-қыз болып қайнаған.

Үздік еді асқан талант саналған,
Салды-ау әннің ырғақтысын сан алуан.
Мен қазақта ешбір әнші көрмедім
“Сырғақтыны” артық салар Жамалдан.

Биші аспайтын Зейнікеш пен Сараштан,
Мәреш қана жас еліктей таласқан.
Әгір болды ақылды қыз әдемі,
Әр қылығы жас жүрекке жарасқан.

Оқу деген қонды намыс, міндет боп,
Сыр шегейін, құлшынсаңдар білмек боп.
Барлық қыздан асып түсті Мәриям,
Москваға Қызылжардан іздеп кеп.

Беу, ағайын! Тойға бүгін жиылған,
Солай біздің асау дәуір тыйылған.
Көкшетаудың көп қыздарын өкітіп,
Жүгіргеннен озып шықты бұйырған.

Үзілмесін асыл достар легі,
Қайда жүрсе, тілектері бір еді,
Жүздерінен жүзім теріп ашылсын
Жетпістегі мектептестің жүрегі.

02.05.2002

Тыныштықтың сыңғыры

Таңертеңгі Күн нұры,
Сал табиғат тың жыры.
Шық маржаны жарқ етсе,
Ол – тыныштық сыңғыры.

Домбырамның күмбірі,
Ғашық жүрек шын сыры.
Сенің ынтық сыбырың –
Тыныштықтың сыңғыры.

Сұлулықтың түн пірі,
Ашылады тың гүлі.
Ернің тиіп кеткені –
Тыныштықтың сыңғыры.

Сайрап сайдың бұлбұлы,
Бір сүйісіп тыңды үні.
Тілдің тілге тигені –
Тыныштықтың сыңғыры.

Махаббат табар мың бабын,
Талай сыбыр тыңдадым.
Айтуға тіл жетпейді
Кей сыңғырдың ырғағын.

2003

Өңінде ешкім көрмепті

Махаббат – лаулап жанған от,
Жасқанбас дауыл соққанға.
Жүректен өшер үміт жоқ,
Сескенсең не қорыққанда.

Дақ түссе нәзік арманға,
Көңілің қайтіп оңалар.
Үмітің өшсе жалғанда...
Сенімнің ізі жоғалар.

Махаббат — көкте қиял күс,
Қияға құлаш серметті.
Ол — ғажайып қиял түс,
Өңінде ешкім көрмепті.

Ол жайлайтын жаз емес,
Өткінші жалған құмарлық.
Құпия, құштар наз-елес,
Жөн берді жаным ұғарлық.

Сағыныш жүгін үдетті,
Көрмесем де бездірмей.
Түкпірінде жүректің
Жатыр ғой жанға сездірмей.

1991

Көңіл назы

Мағжан тойы Есілде

Жүз он жасқа Мағжан аға келіпті,
Еске алуға елі, жұрты ерікті.
Зор ескерткіш, мұрағат тақта, кең көше,
Жан толқытып, екі көзді телітті.

Қызылжарда қызыл оттар жайнады,
Келді қазақ ақын сүйгіш қаймағы.
Омбы, Қорған, түмендіктер сап түзеп,
Келді түгел Есіл-Көкше аймағы.

Үйір-үйір туыстары Мағжанның,
Ұмыттыды қасірет-қайғы салған мұң.
Мағжан аға ішінде жүр ақ тамшы
Әр жанардан жарқыраған маржанның.

Сүйсіндірген жерлестерін, досын да,
Бекен ата жас ұрпағы осында.
Райхан, Серік, Шайзада мен Ұлжан бар,
Күлканыс жүр түскен талай тосынға.

Райханның толғанысы бөлекше,
Шын тебіренді атамекен желі өпсе.
Мағжанға тартып туған екен деп,
Орыс, қазақ таңдануы ерекше.

Алатаудың ақиығы самғады
Иманасов әр сөзінің бар мәні.
Нұрғожа мен Ғалым топта күйғытса,
Қызылжарлық Мұталлап та қалмады.

Сәкен-сері зор айтысты басқарып,
Мүшәйраны алды қолға Асқаров.
Ерік десе, еріп кетіп қыздар жүр,
Тік қарауға жанарынан жасқанып.

Көкшетаудың аты озып келіпті,
Баянғали ақындарды жеңіпті.
Қазағым-ай, барын тойға арнаған,
Жұлделерін көз тоярдай төгілтті.

Қызылжардың қызыл арай кешінде
Дүбірі мол ғұмыр қонды Есілге.
Өнін салған Еркеғали досымның
Дәмеш сұлу үні қалды есімде.

29.06.2003

Астана тойы, шарықта

Бек құтты болсын, қазағым,
Астана тойы он жылдық.
Мол қылдық шаттық ғажабын,
Көңілді күйге толтырдық.

“Ақ ордам” бастап думанды,
“Бәйтерек” түр ғой дем беріп,
“Бас мешіт” те нұрланды,
Толқыды Есіл тербеліп.

Аймақты өсем алтындап,
Аспанда Күн де қолдапты.
Айдында аққу саңқылдап,
Құс өні тойды толғантты.

Астана деген ат қандай,
Жеткендей тәңірім сыбыры,
Мызғымас қоныс тапқандай,
Тәуелсіздік берік тұғыры.

Лебі неткен ғаламат,
Тасыған жылу қаныңа.
Арудай ғашық аялап,
Шақырған арман таңына.

Өнұран төксе қызу үн,
Елтаңбам табар қалауын.
Үдетер тойдың қызығын
Көк жібек мөлдір жалауым.

Асқақта, тойла, шарықта,
Дербес ел төрі — Астана!
Аманат етіп халыққа,
Нұрсұлтан салған ақ қала.

2008

Тығылмақ

Құдай ұзын етпесе де бойымды,
Тең құрбыдан ерте оятты ойымды.
Тал түбінде “тығылмақты” “көп ойнап,
Ат үстінен теруші едім мойылды.

Шын сұлулық ілкім сәтін еледім,
Қарақаттан мойыл артық деп едім.
Енді бүгін еске түсіп сол көктем,
Жас әженің әрбір сөзін теремін.

Қыздар, қыздар! Тығылмақшыл еткізді,
Ұялшақ ем, қол тигенде ет қызды.
Былыр ғана соның бәрін бір құрбым
Мәз-мәйрам боп бәйбішеме жеткізді.

Таба алмаса:
— Кәкімбек! — деп зарлады,
“Тығылмақ” қой айтар сөздің бар мәні.
Қос секілді
Күрке талды көп мақтап,
Бір жақсысы, аржағына бармады.

14.08.2000

* * *

Түлкі заман, тік кетсем, сөкпе мүлде,
Өтер бүгін тарихи өкпе кімге.
Абылайын туған ел қайта тапты,
Шек қойдық біз тарихты жек көруге.

Молайтса екен адалдық берекемді,
Мағжанға мақтадық Кенекемді.
Егемендік ел-жұртқа қанат байлап,
Көмекейге оралды: “Бәрекелді!”

Ел ұмытпас көтерсек Абылайды,
Ол ханы ғой қазақтың басыбайлы.
Бағы жанып төрлетсе жаңа қазақ,
Дана қазақ ұмытпан Ағыбайды.

Тез жөндейді қираған көпірді кім,
Қаулады ғой, кер заман, нөпір жүгін.
Абылай де, Ағыбай, “Ө, Құдай!” де,
Ту түбінде қазағым отыр бүгін.

Сынап едің, замана, сынап едің,
Мал соңында майысқақ шыдады елім.
Бізге қарай әдейілеп әкеле бер
Олжа салғыш тарихтың Құлагерін.

1991

Мақтаныш

Сұлуға құштар қадамды
Бөйбішем қатты сыйлайды.
Құмартқан жаным адамды
Жаттыққа өсте қимайды.

Ауылдас қызға лайық жыр
Жүрекке талай із салды.
Шақыруға ол дайын жүр
Бірге оқыған қыздарды.

Өтсе де көктем сәнімен,
Ұқсасын оған ашық күз.
Келеді бірге бөрімен
Жасында маған ғашық қыз.

Құлпырып төрім толар ғой,
Ән шалқып, жырым тасыр да.
Бір тамаша болар той
Егделік деген ғасырда.

Келсін-ау өңшең әжелер,
Дей көрместей қызғанды.
Мәриям сыйлап, мәпелер
Сағынған мені қыздарды.

Кей құрбым болмай амалы,
Көрінбей кетсе алысқа,
Бөйбішем бәрін табады,
Жүрсе де шалғай ғарышта.

Дайындық қызу ұдайы,
Дастархан көркін өлшетер.
Ақынның ғана жұбайы
Осындай қызық көрсетер.

09.11.2000

Көңіл назы

Ойланшы, құрбым, ойланшы

Жарқ етіп жүзің табынтсаң,
Орнағаны жұмақтың.
Кездеспей, қатты сағынтсаң,
Тозаққа ұқсар ұзақ түн.

Жайқалғандай жалғыз тал,
Тебіренші қалқа, толғаншы.
Жарасын жазсын жан құштар,
Ойланшы, құрбым, ойланшы.

Түсіріп еске өткенді,
Ләззаттан өссін мерейің.
Баяғы көрген көктемді,
Алдыңа жайып берейін.

Тебіренге берсін бізді үміт,
Қос жүрек емін табайық.
Кетердей жаның үздігіп,
Тірліктен рахат алайық.

Еліктей үркек шошыма,
Махаббат жолы киелі.
“Кет әрі” деме досыңа,
Ол сені көптен сүйеді.

26.12.2000

Ғашық ән

Ғашық ән жан баураса, қуанамын,
Теремін үннің үзім ұнағанын.
Қарлығаш қанатындай,
Талмаурап талатындай,
Бал ләззат алатындай — ол сенің құмар өнің.

Әсем ән еркеленіп үйлескені,
Көңілдің рахат, зәузат күй кешкені.
Айтпауға шыдам жетпей,

Қоймаса құштар етпей,
Қинаса естен кетпей — ол тілек бірлескені.

Сұлу саз — құшағыңа үйген гүлім,
Келеді әр күніңді түрлендіргім.
Сырласса шыр айналып,
Тебіrentсе ұнай қалып,
Толқытса тіл байланып — ол мені сүйгендігің.

Естірсің аңсап күткен құстар үнін,
Туады ынтық сезім құшқан күнің.
Тәтті ұйқың селдіресе,
Жанарың мөлдіресе,
Жан-тәнің елжіресе — ол маған
құштарлығың.

Асыл ән төгіп өтсе ашық сырын,
Жайнаса атқан таңдай тасып нұрың,
Жат мінез білінбесе,
Ақ жүзің күлімдесе,
Жүрегің дірілдесе — ол мәңгі ғашықтығың.

13.02.2003

Жан анамның сыйлығы

Асылы адамзаттың Ана деген,
Еске алсам, шақырады жаңа белең.
Қанша жыл көрмесем де, бейнесінен
От алып, жан жұлдызын жаға берем.

Қонғандай бақыт құсы келіп көктен,
Ақ сүті көкірекке жыр егіп кеткен.
Сарқылмас көз жұмғанша шалқар шабыт
Сыйлығы жан анамның беріп кеткен.

Туған жер қуат алсам назарынан,
Жыр терсем қыр гүлінің ғажабынан,
Ауылымның ой мен қыры көз тартады
Анамның жаралғандай ажарынан.

Асыл сөз таңғажайып Ана деген,
Қүдіретін сақтап қалды сана терең.
Қуансам, ренжісем, есіме алып,
Қасында мәңгі бірге қала берем.

1979

Есіме салшы

Қайтадан жаным жылынды,
Селк етті сезім бұрынғы.
Есіме салшы... мен құштар
Толқыған егіз бұрымды.

Арада хабар үзілді,
Көп жылдар көші тізілді.
Есіме салшы... талмаурап,
Құмартқан балғын жүзінді.

Басардай көңіл салқынын,
Өзің де бірге ал тыным.
Есіме салшы... бота көз,
Жұлдыздай тұңғыш жарқылын.

Алыстан аңсап жыр ектім,
Сағыныш сазын үдеттім.
Есіме салшы... Айлы түн,
Лүпілін ғашық жүректің.

Кездесу туса кезекті,
Үзді ғой ләззат өзекті.
Есіме салшы.. алғашқы
Бетіңнен сүйген мезетті.

08.02.2001

* * *

Оятты тәтті үйқыдан таңғы жырым,
Жүрегім сағынышқа қанды бүгін.
Кетпейді көз алдымнан қос жанарың,
Кім білген ынтық сезім мәңгілігін.

Татқандай бал көусарын құштарлықтың,
Лебінді шөліркеген құстай жұттым.
Жолыма құт қондырған сандуғашты
Қолыма Құдай берген құттай күттім.

Аз уақыт өтті-кетті желдендіріп,
Жүрекке құйын салды енген бүлік.
Үмітім үзілмейді бір көруге,
Есен-сау жүргенінді елден біліп.

Жарқ еткен көк тұманда жарықтайсың,
Алыстан жаңа әнімді дәл ұққайсың.
Білмеймін қай қияда жүргенінді,
Жабықсам, жан баурайтын шабыттайсың.

Табысқан ғайып қиял лағыл тасым,
Көркіңмен тау гүліндей табынтасың.
Кетсеңші бір кездесіп, әнге бөлеп,
Досыңды енді қанша сағынтасың.

08.04.2003

Ғашықтың тілі

Ғашықтың тілі — шорқақ тіл,
Дәл баспас үркек, қорқақ тіл.
Қос жүрек ынтық лүпілін
Қайтсең де, тағдыр, ортақ қыл.

Ғашықтың тілі — жабық тіл,
Ым-жымға үнсіз қанық тіл.
Махаббат пірі бар болсаң,
Тілегін құштар анық қыл.

Көңіл назы

Ғашықтың тілі – жақұт тіл,
Ақ алмас, маржан, ақық тіл.
Қайтсең де, тәңірім, бір сөзге
Жетердей тілін асықтыр.

Ғашықтың тілі – азап тіл,
Ғашықтың тілі – ғажап тіл.

25.05.2002

Құпия

Көкірегімде түрлі арман гүлдейді,
Құпия көп, сенбей, сырттан күл мейлі.
Күннен де артық Күннің көзі барлығын
Басы жұмыр барша пенде білмейді.

Елендесем үй артында үй бардай,
Құштар құрбым көптен бері жүр шалғай.
Күннен де ыстық Күнді іздеген секілді,
Көкейімнен жүр ғой көркі бір қалмай.

Оң жағымда Айға ұмтылсам жолдағы,
Қандай қызық үміт жалғап толғаны.
Дидарыңды көрмесем де талай жыл,
Жер бетінде есен жүрсең болғаны.

12.07.2000

Лифтідегі сұлу

(Әзіл)

“Россия” қонақ үйі.
Тар лифт,
Этаждарға тасып жатыр бар биік.
Бір келіншек сәл сүйеніп тұр үнсіз,
Бозбалалар кететіндей жан қиып.

Қара көйлек
Қара тордан тігілген.
Солай қарай ұры көздер үңілген.
Толқын дене тор ішінде ойнайды,
Ақ түлкідей тал түбінде жүгірген.

Былқыл-сылқыл
Құлын дене тулайды,
Көз тұрмайды,
Жүрек басын улайды.
Құралай көздер төңкеріліп кеткенде,
Жұмыр жер де лифтіні ала зулайды.

Мөлдір, нәзік
Ақ сәуледей ажары,
Қымсынады жас баладай жазалы.
Марал дерсің жардан қарғып өте алмай,
Көріп тұрған дәлдеп келген қазаны.

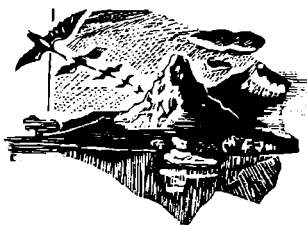
Сәл бұрылып,
Кетер жер жоқ кейінге,
Мен ажалың қуып жеткен дейін бе,
Қыр қазағын ол да қимай тұр ма екен,
Арман етіп көңлі қайран сейілде.

Тор ішінде
Толқып тұрған қай мүшең?
О, ғаламат! Сені өзіме сай пішем.
Сөйтіп елтіп тұрғанымда:
— Ал шықтық !
Шабаданыңды ал! — деп бұйырды
бәйбішем.

1969

Төртінші бөлім ЕСКІ ДӘПТЕРДЕН

* * *

Қызық скен қияда өткен жалын күн,
Қанаты көп алып ұшқан жанымның.
Саған қарай ұшқан құсқа қызығып,
О, туған жер! Мен өзінді сағындым.

Болса дағы бүгін менде көп күтім,
Ойламаңдар жүрегімді деп бүтін.
Бір зиратта жатыр менің қос анам,
Екеуі де кешірсе скен ақ сүтін.

Сағыныштың неден десем азабы,
Кімнен таптым десем асыл “жазаны”,
Көкшетаудың аспанында туыпты
Мен білетін таңғы Шолпан ғажабы.

Елді ойлап баяғы жас балаша,
Көз алдымда елестейді тамаша.
Ынтық көзге Ұлытау мен, Көкшеден,
Гимлай да көрінеді аласа.

1979

* * *

Ақын жүрек сағыншақ,
Маза бермес,
Мехнаты да рахат, азап емес.
Ауылды аңсау сәттері оралғанда,
Ұйқы түгіл, дәл келген қаза жеңбес.

Кейде алдымнан қызыл жел,
Сағым кернеп,
Жезкиігім жарқ еткен ағын келмек.
Осындайда төгілген
Сәтті өлеңім,
Тірлігіме тұрақты мазмұн бермек.

* * *

Жел тасиды далаға ауа райын,
Желпінейін өзім де самалдайын.
Жадырасын, жаным бір жарылқансын,
Жусан сіңген жұпары маған дайын.

Қарсы желден қайтер ем күдіктенсем,
Қадалса да жан алмас үмітке ерсем.
Қыран мінез бітеді,
Қырқа бойлап,
Қыр желіне күлшынып жүріп кетсем.

Содан болар, далаға шыққым келіп,
Сұңқарланар көңілде үшқын желік.
Сағынышқа оралған түсімде де,
Сарыарқаға кететін күттім көлік.

1979

* * *

Қарсы толқын жимаса да айылын,
Қалт етпейді оған өлең-қайығым.
Құшағымда елге берер жыр гүлі,
Одан басқа жоқ қой ешбір айыбым.

Қатерлі бұлт жоқ, әйтеуір, көгімде,
Сырым ашық түсімде де өнімде.
Ескегімді есіп-есіп алайын
Бойда қуат, күш-жігердің көбінде.

Ынталанып етсем қарқын күштарлық,
Емес бойда соқыр сезім күш барлық,

Тірі сезім, ыстық сезім жүректе,
Ол, туған ел,
Бір өзіңе күштарлық.

1979

* * *

Тыңды өлкеде ескі жолдар жоқ бүгін,
Асфальт жатыр меңзеп өмір шоқтығын.
Әр ауылдың арасында
Мың жолмен
Өгіз аяң шөп тасыған өтті күн.

Қарап тұрмын ауылға егін жағынан,
Қуанышта жарылайын ағынан.
Тербетілген көп егінге сүйсінсем,
Бала күнгі жолдарды мен сағынам.

Ыстық сезім, жақсы елестен мені үзбе,
Қызықтарым қаратады мені ізге.
Жолдар жатыр көкірегіме көрініп,
Кеме ізіндей жасырынып теңізде.

1979

Үміт

Ақ жүзін гүлден жаралған,
Ақ үрпек балғын мамыр шақ.
Жанарың өртеп жан алған,
Көрмесем, етті сағыншақ.

Күштарлық лебі жеткендей,
Балқытты ернің тигені.
Гүл сипап беттен өткендей,
Қыз-сезім оты биледі.

Аз күнде өшіп хабарың,
Сағынтты ыстық жанарың,
Өкініш желі азынап.

Болсаң да бүгін өзгелік,
Қуантшы мені кез келіп,
Ашылсын көңіл азырақ.

Бір сүйейін

Сен жоқта неге жеңіл күрсінейін,
Мен жоқта менде ғана жүрсін ойың.
Тағы да зарығарсың, сағынарсың,
Келсеңші, келші, келші, бір сүйейін.

Сен жоқта жүрмей қалған сағаттардай,
Ән қалды көкірегімде қанаттанбай.
Мен жоқта шырт ұйқыдан шошынарсың,
Мезгілсіз түн ішінде таң атқандай.

Қайтейін сені іздеп талаптанбай,
Өтермін сары белден сарапталмай.
Мен жоқта тойда жүрсең сағынарсың,
Дүбірім бар думанды таратқандай.

Лүпілін жүрегімнің санатқандай,
Созылып ән жетеді тарақталмай.
Сол кезде айдын көлде аққу көрсем,
Қайтейін сен екен деп қарап қалмай.

Ендеше, неге жеңіл күрсінейін,
Мен жоқта менде ғана жүрсін ойың.
Тағы да зарығармын, сағынармын,
Келсеңші, келші, келші, бір сүйейін.

1979

Тосу

Бәрі кетті. Қасымда өзің ғана,
Елестейді қосылған кезің жаңа.
Ұл әскерде. Қыз кеше отау құрды,
Тез өзгерді аз күнде сезім, сана.

Жаратқаны-ай қыздарды біреу үшін,
Күйіп-жанып кей-кейде жүреді ішім.
Қызым бүгін пенде боп
Басқа үйде жүр,
Менің сенген тірлікте тіренішім.

Болмас оған ешқандай ренішім,
Сол күнді де ақ ниет тіледі ішім.
Тез үйленші, ұлым-ау, қуанайын,
Бір жақсылық боларын біледі ішім.

Кейде үйде сабырсыз қадамдаймын,
Терезеге телміріп алаңдаймын.
Қазір бәрі вагоннан шығады деп,
Поезд күткен вокзалда адамдаймын.

1979

Туған ел

Араладым талай жер шартарабын
Орындадым ортаймас жан талабын.
Өздеріңе ешбір жер жетпейді екен,
Баянауыл, Көкшетау, Қарқаралым.

Балқан барып байлығын байқағаным,
Сұлулығы таңдантса сай-саланың.
Жетпей тұрған бір жерін іздегенде,
Аттарыңды сан рет қайталадым.

Сексен көлдер елестеп кезектеген,
Аққулары алдымнан тез өтпеген.
Тентек жүрек қызық-ау,
Жас баладай
тез кетейік елге деп безектеген.

1979

Ақын қарындасқа

Әкім деп безбей сен менен,
Ақын деп ізде қашанда.
Жанымды жырың емдеген,
Сырымды көпке ашам ба.

Отырмын жылы сөз танып,
Жарқ етсең өнер көшінде.
Жоқ менің жіті көз салып
Не барын байқау төсінде.

Жатырқама, кел бері,
Жаныма жақын өлеңің.
Шынымды айтсам, мен сені
Періште қыздай көремін.

1979

* * *

Уақыт заулап бара жатыр білінбей
Етікшінің үйреншікті күніндей.
Олай емес,
Ол бұлбұлдың бұлғағы,
Бір нотасы қайталанбас үніндей.

Ақын досым! Әуре болма, түңілме,
Қатар күнді салыстырып үңілме.
Ескі жырдың тіршілігін өзің біл,
Кешегі күн ұқсамайды бүгінге.

Десем, шіркін, кейде өзім өзіме,
Көз саламын бұла асаудай кезіме.
Бір күнімнен бір күн болды ауырлау,
Дарқан дала түсе беріп көзіме.

1979

Көңіл назы

* * *

Құлагер болар құлынды
Тұлымынан танымын.
Мұрагер болар ұлымды
Қылығынан танымын.

Қыз күлкісін көзінің
Миығынан танымын.
Бар өнерін өзінің
Бұрымынан танымын.

1979

* * *

Бітер істің көп ойласам бекемін,
Білем ажал қатал мерзім екенін.
Жеңілдім деп айтпау үшін соңыра,
Жеңген күнді көптеу жырлап өтемін.

Содан болар, өр мінезді шалқу бар,
Тамсантады кей тамаша төтті улар.
Ауыл жақтан ұзап кетсем, ойлаймын
Сағынды-ау деп мені іздеген аққулар.

Заулап өтсе ол да қайрап көз күйік,
Шабыт келер жамыратып сөзді үйіп.
Беу, жарандар,
Қыс келгенде шошимын,
Жаурай ма деп жалғыз жүрген жезкиік.

Дала, көркің баға жетпес мен үшін,
Киіктер де, аққулар да жемісің.
Қыраның боп бәрін қорғап жүргенде,
Бір қуансаң, сол деп білем жеңісім.

1979

* * *

Жаксы ғұмыр тілеп жүріп пендеге,
Жүйрік көп деп жасқанайын мен неге.
Қия белде қатарласу, озу бар,
Мен де ертең бұрын келем көмбеге.

Қызу орақ дүбіріндегі,
Көп егін,
Мен де өлең-дән ақ маржанын теремін.
Көп кешіксем, түлеулестер, ғафу ет,
Болып тұр ма бүгін менің дегенім.

1979

* * *

Жеңгендер жеңген сайын желігеді,
Жеңілген өзін өзі кеміреді.
Тек қана соның бәрін түсінбеген
Тасада біреу босқа семіреді.

Біреу жүр алдындағы төлін ойлап,
Біреу жүр ауылындағы көлін ойлап.
Жеңсе де, жеңілсе де шайлықпайды,
Біреулер бүкіл туған елін ойлап.

Жаһанға таппас деме бір иені,
Ауқымға сыймас дертті кім үйеді.
Тек қана дауылпаздар, данышпандар
Ойлайды бүкіл тұтас дүниені.

1979

Туған елге

Келеді
Жан баураған ғашық өлең,
Сенеді,
Жүрегімді ашып өлең.
Туған ел, ақ бұлағың болып тусам,
Шапқылап жарысамын ғасырменен.

Көңіл назы

Сөнбейтін
Жанартаудай жалын ішім,
Өнбейтін
Талабым жоқ арым үшін.
Тағдырмен арпалысып келемін ғой,
Арналды келешекке сағынышым.

Аңсадым
Атар таңның тез келгенін,
Адамның
Адал дедім кез келгенін.
Ұл-қызым көбейтер деп үмітім зор,
Аз болса туған елге өз бергенім.

1979

* * *

Жағымпаз жаман тентектен,
Ол сұмдыққа ереді.
Тентектер туар еркектен,
Ол сенсе, мәңгі сенеді.

Ауылдағы бұлаққа

Маңайыңда мәз болып, ақ бұлағым,
Ағаш атқа салт мініп, шапқыладым.
Сезуші ем сылдыр қағып күлгенінді,
Тірлікте содан болды сақ құлағым.

Ауылым сені болды ғой күтімдегіш,
Сарқылмаушы ең сабадай күпілдегіш.
Жер жүрегі сияқты бүлкілдеуші ең,
Содан болды-ау, жүрегім лүпілдегіш.

Қай сырынды тәмәмдап жазар едім,
Ел жиналған ерте-кеш базар едің.
Тап-таза едің, көпшіл ең, содан болар,
Дос іздегіш ниетім таза менің.

Тәлімің көп, ақ бұлақ, ұлға берген,
Қыздармен де таныстым суға келген.

1979

* * *

Сәтті жыр туса, гүлдедім,
Қос-қостан шырақ жеккендей.
Шекара-жігін білмедім,
Мұқым да нұр боп кеткендей.
Уақыт-ай, неткен зілді едің
Шойыннан соққан кетпендей.
Жыр жазбаған күндерім
Жоғалып мәңгі кеткендей.
Өкінбеске соны ойлап,
Өзімді молдау жекпекпін.
Өргелең жаңа жол бойлап,
Өткенді ала кетпекпін.

1979

Отелло

Күн сияқты жүрегім,
Дос-жаранға нұрым мол.
Адалдық жалғыз тілегім,
Жасырмай айтар сырым сол.

От қызуы мол екен,
Жеткізбес сөзін мақалдап.
Отелло деген сол екен —
Жүрегі толы махаббат.

Күдікке өзін жеңдірген,
Демес ем кіршік тергіштік.
Барша Жан адал деп жүрген
Отелло деген сенгіштік.

1979

* * *

Адамдық бұзар шырайын,
“Керендік түпсіз” деген бар.
Сондайдан сақта, Құдайым,
Сен болдың деме неден зар.

Көңіл назы

Сүрінген тұлпар шайлығып,
Молайтар көз қияғын.
Құламас бірақ қаймығып,
Биіктеу салар тұяғын.

Қай Меккеге барсам да,
Құлымын өскен ұяның.
Көбірек жүріп қалсам да,
Тезірек жету қиялым.

1979

Өмірім менің, көңілім менің

Менде ме, менде, досым,
Құрдастар көп.
Ақынжанды,
Ақниет сырластар көп.
Солар күтіп жүргендей сезінемін
Қашан тағы кезекті жыр бастар деп.

Кімім көп бұл өмірде,
Қанаттас достарым көп,
Ұшар сәтін тұратын қоштағым кеп.
Достарым көп,
Қасым аз болғаннан ба,
Есік қақпай кіретін қостарым көп.

Сыйлап жүрер өзімді,
Әрине, інілер көп,
Дәріс сұрап, алдыма жүгінер кеп.
Бастан өткен ғадет қой,
Олар дағы
Бізді сырттан айтады-ау “ірілер” деп.

“Ірілік” жоқ
Менде әсте, кішілік көп.
Қиналма, інім,
Сыр бүкпе қысылып тек.

Біздің үйдің есігі күнде ашық,
Дидарласып, көр дағы, түсініп кет.

Еркелейтін алдымда
Ағалар көп.
Тың өріс, ой орманын аралар кеп.
Ағалар-ай!
Арыстар! Барың жақсы,
Өмір нарқын сендерсіз шамалар ма ек.
Аға, іні,
Достарды көпсінбеймін.
Тек жақсылық жанымнан
Өрсін деймін.

1979

Ортақ ана

Сенің анаң періштесі қосымның,
Бұл дәстүрге мен де үнсіз қосылдым.
Қайны енесін анасындай сыйлайтын,
Қазағым-ай, қанға сіңді осы үлгің.

Талай ерсі күлкі сөзге сиятын,
Қайны енесін артық сөзге қиятын
Орыстарға
Жыным келіп, осқырам,
Ана алдында сақтамаған ұятын.

Жамал атты жан жарымның анасы,
Балалардың болды ең жақсы панасы.
Ерте кеткен өз анамды сағынған
Тез жазылды жүрегімнің жарасы.

Кенші күнде ақталғандай мұратым,
Қайран ана таң сәріден тұратын.
“Құймақты құй, ол шахтыға барады”,—
Деп, өз қызын ас үй жаққа қуатын.

Әшірбек інім әлі есінде сақтайды,
Жеңешесін тамаша деп мақтайды.

Таңғы алтыдан тамақ жасау әдетін
Келіндерге үлгі етіп қақсайды.

Сол қылықпен беріктенді арамыз,
Осы күнде бәрін де еске аламыз.
Есен қалсам тура он жыл кен қазып,
Ақ тілекпен сақтады ортақ анамыз.

1979

* * *

Қырықтың да көпсініп ек келуін,
Қарасаңшы, уақыттың тез желуін.
Оңай ма екен, қиын ба екен,
Білмеймін,
Терезеден сығалайды елуім.

Түсіп жатқан жапырақ па әр жылым,
Ағып жатқан ақ бұлақ па әр күнім?
Жүректі де
Тыңдай жүріп тірлікте,
Ойлы сөздің іздей бірім дәлдігін.

Содан болар келешекке сенуім,
Содан болар жыл жылжыса кеңуім.
Екі көктем өтті десек, көп пе екен,
Екі ғана жиырма бес қой елуің.

1979

* * *

Жабайы өстім жасымнан қарапайым,
Көпсінбедім біреудің ала тайын.
Аққан балы дүниенің көрінеді
Қабак шытпай бірге ішкен қара шәйің.

Қыз күнінде қасыңа келгіштікпен,
Үркек едің, үйрендің ергіштікке.
Сол ғажайып сыйлаймын мінезінді
Жаралғандай мөп-мөлдір сенгіштіктен.

1979

* * *

Уақыт жылдам жылжиды құбылып та,
Берері көп
Бергеннен, сырын ұқса.
Жол болжаған екі көз
Жазатайым,
Кетеді ғой қапылыс жұмылып та.

Тұзақ тұр ғой бір жерде құрылып та,
Ол кездесе, өтпессің бұрылып та.
Соны біліп,
Бітпеген ісімді ойлап,
Көп жатпаймын бейсауат тынығып та.

Пессимист деп айтпашы оптимисті,
Арман етіп көрмедім көп тынысты.
Біреу әкеп бередей бәлсінбеймін,
Таңнан қарсы аламын көп жұмысты.

1979

* * *

Қыздар жайлы көп жазсам, кейіп пе едің,
Қызғанды ғой кейде көп серіктерің.
Өлендегі сұлулар менікі емес,
Бір өзіңнен басқасы кейіпкерім.

1979

* * *

Өз беделін көтерген
Ауылдаспен таласар,
Ел бедерін көтерген
Қауымдаспен таласар.

Жырға келсек сиынып,
Талай ойға бөлендім:
Толтырайық жиылып
Олқы жерін өлеңнің.

1979

* * *

Мен сүйген жұқа сары қыз,
Төрімде төре болды ана.
Анадан алдық бәріміз
Өмірге берік жолдама.

Қайталап айтам салмақтап,
Бір сөзін ойдан сырмандар,
Өтіндер оны ардақтап,
Мен сүйген жаннан туғандар.

1979

* * *

Қоштасарсың даламен,
Үй болып шыққан баламен.
Қоштасу бірақ болмайды
Өлсе де бірге анамен.

Қоштасарсың жарыңмен,
Қоштасарсың барыңмен,
Қоштасу деген анаңмен —
От кешу жанған жалынмен.

Ұласып кетсе түнге күн,
Қосылса ауыр үнге үн,
Көз жұмса да тым ерте,
Мен анаммен біргемін.

1979

Үш сөз

Қасында жүріп талай жыл,
Айта алмай, жігер жасыттым.
Алтыннан ауыр талай сыр
Көңілде үнсіз тасыттың.

Сезімге себеп дем бердің,
Айтуға бүгін асықтым.

Сәтті күнде меңгердің,
Сырымды жабық ашыппын.

Төтелеу жолдар көбейді,
Тақады шебі қашықтың.
Айта алмай жүрген көп ойды
Үш сөзге орап асықтым:
Мен өзіңе ғашықпын!

* * *

Күрсіну кейде көптелсе,
Сырымды кімдер ұғады.
Сағыныш жүгі кептелсе,
Өлеңмен балқып шығады.

Жақсыға жылы, көпшіл ем,
Созғандай қолын арманым.
Тірліктің сәті деп білем
Қосылып өнге салғаның.

Келсеңші жақын, қысылмай,
Желпінген талдай бұралып.
Жан-тәнім сезім құсындай
Өніңе қалсын қуанып.

Жүрекке жетті ерке наз
Күйдірет бізді бал таңдай.
Болайын бір күн мен де мәз,
Ән салшы, қалқа, бұлданбай.

1979

* * *

Жасымнан әддиледі жыр құндағы,
Достарым әнші, күйші, дүлдүл бәрі.
Кейде біз бас қосқанда,
Болады екен
Отауым ән ордасы, бұлбұл бағы.

Дауысың тым ерекше көп үнді ме,
Қарашы,
Көзге дыбыс көрінді ме?
Әйтеуір, сен ән салсаң, ұмытамын
Күн, мерзім айтып келмес өлімді де.

1979

* * *

Әр сөзім жүрек жалауы,
Дерт пе еді мейлі, серт пе еді.
Біз бір жалын алауы
Махаббат деген өрттегі.

Таң атты. Сен де ояңдың
Қабарсыз қалың ұйқыдан.
Таранып шапшаң бояңдың,
Ұялып дел-сал сиқыңнан.

Мен жатырмын батырсып,
Болмашы оған сен алаң.
Қайтейін сонда абыржып,
Есебім түгел, ел аман.

Селк ете қалсаң, келеміз,
Тебіреніп қана мені ізде.
Біз — теңселген кемеміз
Махаббат деген теңізде.

1979

Тотылар

Назды өлең елге ұнаса бар еккенім,
Аз емес алда талай дәме еткенім.
Күйініш, сүйінішті қағазға айтып,
Музаны мүсіркетті ғадеттерім.

Тұлпар да өз жеріне отығады,
Әркімнің өзіне ыстық топырағы.

Мені ойлап кезек-кезек әндеткендей
Ауылымның елестейді тотылары.

Ақсары көрші қызы сымбатты өні,
Сағынып, сана бұзып, қымбаттады.
Әйтеуір, ойға медеу,
Жанға дәрмен,
Аңсатып ән оралтып жырлатқаны.

Тыңдаймын ақ тотыны айыз қана,
Сол деймін құс боп туған нағыз дана.
Беу, достым! Сол сарында жырлап келем,
Қосқаным сағынышты аңыз ғана.

* * *

Ләззәтқа зәуәт бастаған
Сенбісің қиял періште.
Тап өзіңнен аспаған
Хор қызы да пейіште.

Жаным-ау, қайдан білейін,
Жаңылыс кетсем, теріс де.
Періштем деп жүрейін,
Ұрса бер, бірақ кейіспе.

1979

Эйнштейннің жауабы

Шен өсіру талабы,
Бәріне тиер сауабы.
Бар екен ғажап формула,
Эйнштейн жауабы:

– Тер төксен ауыр еңбекке,
Биікке шықсаң өрлеп те,
Жаба біл жалғыз аузыңды,
Шыққанда атың жер-көкке.

МАЗМҰНЫ

Бірінші бөлім. Өмір — дария ағысы

Тілейтінім	3
Мағжанның бір өлеңі	4
Бұлбұлдардың бұлбұлы	5
Көңіл күзі	6
“Астана деген бір сөзде...”	7
Кім бізде көміл мұсылман	8
Көңіл назы	9
“Қайғы шектім ортаймас тым ертерек...”	10
А.П. Кернге (<i>А.С. Пушкиннен</i>)	11
Даналар сүйген есімдер	12
Желді сүйем	13
Жұлдызың жансың, Астана	—
“Тас та тозар әдемі мүсінделген...”	14
“Немерем, қол жалғашы домбырама...”	—
Қайдасың, кең даланың ғаламаты	16
Аттила	18
О, данышпан, кеше гөр	19
“Өлең болып өрілсе есімдегім...”	20
Есiлдiң ерке Ақтасы	21
Өмір сыры	22
Бәйтерек — Астананың бойтұмары	—
Парыз назы	23
Абылай ханның Ақ үйі	25
Ойлайтыным бұл күнде	26
Өзім жайлы	27
Тимеші	28
“Менде де жігер аз ба...”	29
Кеншілік пен ақындық	—
Егемен ел сол дер ем оянғаны	30
Пушкин айтқан қағида	31
Кіші қызы Қаныштың	32
Кербез Көкше келбеті	33
Салшы Ақан әніне	34
Алатауға	—
Күзгі шуақ	35
Өтті ғасыр	36
Қызылжарым — құмарым	37
Сөкпей өтем досымды	38
Жалындай көкке атылды	39
Досқа сыр	41
Ақын (<i>М.Ю. Лермонтовтан</i>)	42
Дұрыс болды	43
Ұстазымның ұлына	—

Көшедегі көрініс	44
Ақ тоты	45
Кім ертен өлең тындайды	46
Ардақты абыз ақсақал	47
Сәтімен келді сәуірім	48
“Қап-қара күзгі түндей...”	—
“Жадымнан шықпас ешқашан...”	49
“Тау ішінде тауды жырлап өтемін...”	—
Бұлақтың көзін ашқанда	50
“Жөндеп те айтпай өкпесін...”	—
“Екі жақсы дос болса...”	51
Құтты болсын “Алтын той”	—
Жүректің қос мекені	52
“Аққудай жел сындырған қауырсынын...”	53
“Көптен-көп білмегенім елде менің...”	54
Теңізге (А.С. Пушкиннен)	—
“Шен-шекпен мезі қылар ақымақты...”	56
“Жігіттің молдау болса ар-намысы...”	—
Индира Ганди	57
Келемін ән мен жырдың қанатында	58
“Не жазса да ұлы Абай...”	—
Асыл аға, бақыл бол	59
Бір жұтым судың бағасы	60
Немереме асыл сыр	61
Құштарлық	62
Евней аға ескерткіші алдында	63
Інілерге алғысым	64
“Жүректің құштар кезінде...”	—
Қазақтың партизандар көсеміне	65
“Беу, жүрегім, қызбалықты қой деп ем...”	66
Көгілдір туы елімнің	67
Қимастық	68
Қадір түн	69
Заман дерті	70
Дастарханы қазақтың	—
Тіршілікті сақтап тұр	72
Естелік	—
Ахмет аға. Даналық пен айласы	73
Білмейді-ау деп қорқамын	—
Жезқазғанды “Жезкиік” елі дейді	74
Үш сонет	75
Тілінді қорға, қазағым	77
Хақиқат	80
Сарытомарда өткен той	81
Қол тимейді жұмыстан	82

Ибраһим мен Мираға	83
Жеткізейік Аралға Сібір суын	84
Сәбит аға	85
Ұлттық мұра	87
Ұлттық қорған	88
Сәуірдегі Көкшетау	—
Әкім болу	89
Бәрін көрдің	90
Терезеден көрініс	92
Күй тартамын	93
Көңіл ашар	94
Жеке батыр	95
Бір қазақты бөлмейікші екіге	96
“Адал жарың — бірге соққан жүрегің...”	97
Бір көргенде Қанышты	—
“Жақсы көлдің жағасы...”	99
Кенші сыры	—
Ебінейдің інісі	100
Домбыра сыры	101
“Қазақтай Абайды ешкім түсінбейді...”	102
Ән керек	103
Құтты болсын тоқсан жас	104
“Қарашы, сай-сала оянды...”	105
Ұлытауда ел бірлігі айғағы	106
“Қызғаншақтық...”	107
“Шалғы көрмей...”	—
Оятып таңғы ұйқыдан сезім селі	108
Бұлбұлға	109
“Қай заманда жақсы және жаман бар...”	—
Аққу келді	110
Байшілікте	—
“Қай қияға қанат қақпас ақындық...”	112
Қайратқа	113
Ауылдағы ақсақалға жауабым	114
Түсімде	115
Асықпайын	116
Екі ауылдың ұлымын	118
Арал мен Әмуді көргенде	119
Қараторғайым	120
Көгілдір ту желпінсін	121
Қарақұловтан қалған сөз	122
Арал назы	—
Романс	123
“Игерсем сөздің төресін...”	—

Анашым	124
Астананың ажары	125
Наполеоны мүсіннің	126
Жыр қаулайды	127
Сұрайтыным	—
Көкшедегі көрініс	128
Ақыл, ой, сезім перзенті	129
“Кен кеулеттім із тастап өткен күнге...”	130
Жан қалауы	—
Ауылға орал, жігіттер	131
Сағыныш селі	132
Мың-мың алғыс үйемін	133
“Дос болсаң бұрын маған жол ашпаған...”	134
Исатай-Махамбет	135
“Кейбіреу төрге шықса ел ішінен...”	—
Қорқамын бүгін	—

Екінші бөлім. Рудакидің елінде

Гүл қойдым	137
Ақындықтың патшасы	138
Рудакиге еліктеу	139
Рудакимен таныстырған досыма	—
Байлық пен кедейлік	140
Рухы биік Рудаки	141
Азап көрген аруға	142
Рудакиден алған сабақтар	—
“Ескенде тау ішінің ызғар лебі...”	143
“Бақытты еді...”	144
Жеңгенде ақыл-парасат	—
“Сурет қой тұрған алдында...”	145
Сені айтам	146
“Көңілдің асыл тірегі...”	—
“Памирге алыс шақырған...”	147
Төрт жолдар	148
Жан тілегі	—
“Сәтті арадай бал терген қанша гүлден...”	150
Шетен көрдім	151
“Айнала таулар қаулады...”	152
Мақта терген нәзік қыз	—
“Вахш ағып барады буырқанып...”	153
“Аққұба қыз, мен сені...”	—
Ақ тамақ	—

Үшінші бөлім. Махаббат оты сөнбейді

“Көкейімде жүреді Абай әуені...”	155
Жақсы едің	—
Ұмытуға дәрмен жоқ	156
“Өкінтпейді көріліктің жеткені . . .”	—
“Осынау дүние жаралған...”	157
Барыңа сенің қуанам	—
Түсімде көрдім мен сені	158
Шыдай берші	159
“Көктемге алыс шақырған...”	—
Әгірге	160
Жазғы сонет	161
“Көк дөненнен жүйрік қой көңіл деген ...”	—
Саған деген сағыныш	162
“Сұлу көрсе, ақын қалмас үндемей...”	163
Көрмей жүріп сүйгендер	—
Жазғы романс	164
Ауыл романсы	165
“Атқан таң — тұңғыш құштарлық...”	—
Дамылда, жаным, дамылда	166
Әлдилеп қана өтейік	167
Ақ жаңбыр жауғанда	168
“Сүйдім де, сүйіп жүрмін, сүйемін мен...”	—
Сағыныштардан жаралдым	169
Жетпістегі мектептестің жүрегі	170
Тыныштық сыңғыры	172
Өңінде ешкім көрмепті	—
Мағжан тойы Есінде	173
Астана тойы, шарықта	174
Тығылмақ	175
“Түлкі заман, тік кетсем, сөкпе мүлде...”	176
Мақтаныш	177
Ойланшы, құрбым, ойланшы	178
Ғашық өн	—
Жан анамның сыйлығы	179
Есіме салшы	180
“Оятты таңғы ұйқыдан тәтті жырым...”	181
Ғашықтың тілі	—
Құпия	182
Лифтідегі сұлу	—

Төртінші бөлім. Ескі дәптерден

“Қызық екен қияда өткен жалын күн...”	184
“Ақын жүрек сағыншақ...”	—
“Жел тасиды далаға ауа райын...”	185
“Қарсы толқын жимаса да айылын...”	—
“Тыңды өлкеде ескі жолдар жоқ бүгін...”	186
Үміт	—
Бір сүйейін	187
Тосу	—
Туған ел	188
Ақын қарындасқа	189
“Уақыт заулап бара жатыр білінбей...”	—
“Құлагер болар құлынды...”	190
“Бітер істің көп ойласам бекемін...”	—
“Жақсы ғұмыр тілеп жүріп пендеге...”	191
“Жеңгендер жеңген сайын желігеді...”	—
Туған елге	—
“Жағымпаз жаман тентектен . . .”	192
Ауылдағы бұлаққа	—
“Сәтті жыр туса, гүлдедім...”	193
Отелло	—
“Адамдық бұзар шырайын...”	—
Өмірім менің, көңілім менің	194
Ортақ ана	195
“Қырықтың да көпсініп ек келуін...”	196
“Жабайы өстім жасымнан қарапайым...”	—
“Уақыт жылдам жылжиды құбылып та...”	197
“Қыздар жайлы көп жазсам, кейіп пе едің . . .”	—
“Аз беделін көтерген . . .”	—
“Мен сүйген жұқа сары қыз . . .”	198
“Қоштасарсың даламен...”	—
Үш сөз	—
“Күрсіну кейде көптелсе . . .”	199
“Жасымнан әлдиледі жыр құндағы . . .”	—
“Әр сөзім жүрек жалауы . . .”	200
Тотылар	—
“Ләззатқа зәузат бастаған . . .”	201
Эйнштейннің жауабы	—

Кәкімбек САЛЫҚОВ

КӨҢІЛ НАЗЫ

Өлеңдер

Редактор *Есенбай Дүйсенбайұлы*
Көркемдеуші редактор *Бейсен Серікбай*
Техникалық редактор *Зайра Бошанова*
Компьютерде беттеген *Дилярам Мансурова*

ИБ № 6957

Басуға 12.09.2008 қол қойылды. Қалыбы 84х100¹/₃₂.

Офсетті басылыс. Баспа табағы 13,0.

Шартты баспа табағы 10,14. Таралымы 2000 дана.

Тапсырыс № 264

Қазақстан Республикасы “Жазушы” баспасы, 050009.

Алматы қаласы, Абай даңғылы, 143-үй.

ЖПІС «Жедел басу баспаханасы»,

050053, Алматы қаласы, Красnogорская көшесі, 71.

ISBN 978-601-200-124-2

9

7 8 6 0 1 2 0 0 1 2 4 2